

Çocukluğumuzun renkli dünyasını sadece yaşadığımız olaylar değil büyüklerimizden dinlediğimiz masallar da oluşturur. Masallar, kimi zaman bir ders, kimi zaman bir teselli, kimi zaman da eğlenmemiz olur.

Anadolu'nun ortak kültür havzasında birbirine benzeyen birçok masalla karşılaşmak mümkün. Kahramanmaraş'ta dinlediğiniz bir masal, Uşak'ta da karşınıza çıkabilir. Bu, masalların ortak kültürü meydana getiren unsurlardan biri olduğunu gösterir. Fakat bir de temel fikrinde değilse de anlatımında masalların değiştiğini fark edebilirsiniz. Bu da anlatıya her yörenin kendine göre yeni bir canlılık, renk, hassasiyet eklediğinin kanıtıdır.

Farklı renklerden oluşan kültür skalamızın en canlı tonlarından biri de Kahramanmaraş'ın anlatı geleneğidir. Bu yüzden yeni sayımızın ilk dosyasını, Kahramanmaraş'ın derya deniz diye tabir edilebileceğimiz bu yönüne ayırdık.

Diğer dosya konumuz ise şehrimizin kadim tarihine ışık tutan kaya mezarlarıdır.

Her platformda belirtiyoruz; tarihiyle, coğrafyasıyla, kültürüyle, edebiyatıyla ve hepsinden önemlisi medariiftiharımız insanıyla masal gibi bir diyarda yaşıyoruz. O diyarın ismi, Kahramanmaraş'tır.

**Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediye Başkanlığı**

**KAHRAMANMARAS
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ**

Mart - Nisan 2024
Sayı: 20 Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi
Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediye Başkanlığı

Yazı İşleri Müdürü
Duran Doğan

Yayın Danışmanı
Yusuf Genç

Editör
Ömer Yalçınova
Elif Naz Baykuş

Tasarım ve Uygulama
Ali Şenocak

Kapak Tasarım
Ali Şenocak

Kapak Fotoğrafı
Fatih Emre Asya, Çukurhisar Kaya Mezarları

Son Okuma
Sevgi Korkut

ISSN: 2718-0662

Baskı
Akbaba İletişim Matbaa

Baskı Adresi
Akbaba İletişim Matbaa Basım Yayın
Tanıtım Eğitim Danışmanlık ve Anket Hizmetleri
Şazibey Mah. 2. Sk. Hisar Apt. No:10/A
Onikişubat / KAHRAMANMARAS
Tel: (0344) 235 40 02 - 0532 517 62 24
akbabailetisim46@hotmail.com

Sertifika No
40581

Sosyal Medya
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı, No: 25
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

Dergide yer verilen yazı ve fotoğrafların
hukuki sorumluluğu ürün sahibine aittir.

İÇİNDE

08

ÇOCUKLUĞUMUN MARAŞ'I

Âtîf Bedir

14

ŞEHİR KONUŞMALARI

Söyleşi: Ömer Yalçınova

18

MASALLARIN BÜYÜLÜ DÜNYASINA YOLCULUK SONA MI ERDİ?

Emine Erdemsoy

22

MARAŞ MASALLARI: KALBİN DİLİ, ZAMANIN SESİ

İnci Okumuş

34

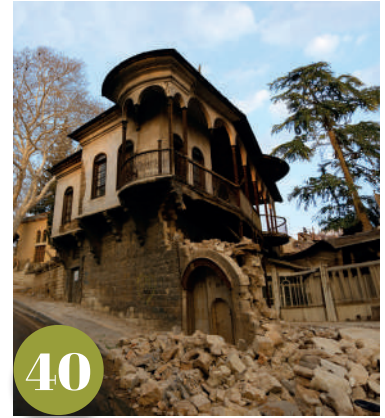
MARAŞ'TA BİR AN

Gülizar Güneş

36

MARAŞ'TA BİR GÜN

Kübra Kuruali

EKİLERİ

18

40 VARLIĞINIZ YETİYORDU!

Funda Birsen

46 SÜLEYMANLI MAHALLESİ'NDE BİR GÜN

Murat Yarım

50 BAŞI DUMANLI DAĞ: YEDİKUYULAR

Şule Kirişçi

50

56 LEZZETİN MEKÂNI

Betül Aslantürk

66 TARİHE ÇIKANLAR

Orhan Alimoğlu

70 MARAŞ'TA KİTAP

Söyleşi: Gülizar Güneş

74 SİNEMA VE DÜŞÜNCE

Soner Koca

74

ŞEHRİN DÖNÜŞÜMÜ VE SOSYOLOJİ

M. FAZIL BAŞ

Şehir, sosyolojinin yalnızca ilgi alanlarından biri değil, aynı zamanda onun kurucu unsurlarından da. Yani sosyolojiye hayat veren şeylerden biri de biza-tihi şehrin yaşadığı dönüşüm. Şüphesiz burada özellikle "modern" olarak nite-lenebilecek bir şehir örgütlenmesinden söz ediyoruz. Bu ayrımı yapmak bizim için önemli. Çünkü şehrin varlığı bildiği-miz ve dokunabildiğimiz insanlık tarihi boyunca kendisini gösteriyor.¹ Dahası şehir, medeniyet kurucu işlevi ile karşı-mıza çıkıyor. Bizim çokça zikretmeyi sev-diğimiz şekliyle Medine şehir, medenî ise şehirli anlamına geliyor. Medeniyet dediğimiz de öyleyse, eğer kelime köke-ninin verdiği ipucunu takip edeceksek, ancak şehirli bir hayat ve örgütlenme ile mümkün olan bir ilişkiler bütünüdür. Kısacası, şehir ile kırsal hayat arasında bir ayrım yapacaksa, şehrin kırsal hayata kıyasla geniş insan nüfusunu örgütlenme ve dahası inşa edilen hayata bir gelişim momentumu kazandırma potansiyelinin daha yüksek olduğuna işaret ediyoruz. Şehirden medeniyete giden sıçramayı bu momentumun müm-kün kıldığını söylüyoruz.

Şehrin insanlık tarihi açısından önemini örneğin Roma İmparatorluğu gibi siyasi örgütlenmelerin kendilerini bir şehir ile özdeşleştirmesinde de görebiliriz. Roma şüphesiz burada sadece şehirlerden bir şehir değil, fakat bugün en canlı metropollerle kıyaslanamayacak şekil-de bir güç merkezine karşılık geliyor. Diğer taraftan yine İslam tarihine bak-tığımızda özellikle bazı şehirlerin belirli özellikleri ile öne çıktığına şahitlik edebiliyoruz. Mekke'yi, Medeni'yi hatta Ku-düs'ü Müslümanlar açısından taşıdıkları önem yönüyle aynı bir yere koymamız gerekiyor tabii ki ama bunların dışında Bağdat, Şam gibi şehirlerin de yine belirli özellikleri ile (ticaret, ilim çevreleri, siyasi merkez) çevresindeki insanları kendilerine doğru çeken bir yapıda oldukları bellidir.² Demek ki şehrin önemli özelliklerinden birisi esasında bir çekim merkezi olmasıdır ve tarih boyunca bu özellik şehrin ayırt edici yönlerinden biri

Şehrin insanlık tarihi açısından önemini Roma İmparatorluğu gibi siyasi örgütlenmelerin kendilerini bir şehir ile özdeşleştirmesinde de görebiliriz.

olmuştur. Yine belirtmek gerekirse şehrin insanları kendisine çekme gücü de temelde yukarıda andığımız momentum üretme kapasitesi ile ilgilidir.

İnsanlık tarihi boyunca şehrin bu öneme dikkat çekmekle beraber şunu da belirtmemiz gerekiyor: Şehirlerin toplumsal hayatı bütün yönleri ile kuşattığını biz ancak geç bir dönemde göreceğiz. Yine aynı örneği vermek gerekirse, Roma siyasi bir güç merkeziydi ama İmparatorluğun altında insanların önemli bir kısmı bu güç merkezinin ya da şehirlerin dışında yaşıyordu. Bunun önemli bir sebebi şehrin yapısı itibarı ile sürekli beslenmesi gereken bir mekân olmasıdır. Şüphesiz ticaret bu beslenme ihtiyacını sağlayan önemli bir araçtır. Bu çerçevede şehir insanlar kadar malların da sürekli olarak toplandığı ve dağıtıldığı bir yapıya sahiptir. Fakat toplanan ve dağıtılan malları ortaya çıkaran üretim süreci düşünüldüğünde şehrin bu konuda belirli handikaplar içerdiği de açıktır. Şehrin içinde geniş üretim alanları, ki bu noktada tarımsal üretimi ve hayvancılığı kastediyoruz, oluşturmak mümkün değildir. En fazla yapabileceğiniz, bu üretim alanlarını mümkün mertebe şehrin etrafında yakın bölgelerde oluşturmaktır, ama coğrafyanın kısıtlarına göre bunu da ancak sınırlı bir ölçüde gerçekleştirebilirsiniz. İnsan topluluklarının coğrafya ve iklimin etkisine çok daha açık olduğu bir zaman diliminde, bu kısıtları aşabilmek ise kolay değildir. Bu durum aynı zamanda, özellikle tarımsal üretimin bir toplum için zenginlik üretme kapasitesinin çoğu zaman zanaatkarlık ve ticaret gibi

diğer çalışma alanlarına kıyasla daha fazla olmasını da beraberinde getirmiştir. Bütün bunlar dikkate alındığında, her ne kadar özellikle insan topluluklarını örgütlenme konusunda bir merkez oluşturması yönüyle şehrin siyasi gücü temerküz edebilmesine rağmen, üretime dayalı iktisadi hayat söz konusu olduğunda aynı beceriyi kolaylıkla gösteremeyeceği anlamına gelir, üstelik bu söz konusu siyasi gücü elinde bulunduranlarca arzuların bir durum da olmamıştır.

Üstelik, üretim alanında karşılaşılan bu kısıtlılıkların ötesinde, yoğun insan kitlesini şehre çekebilmek için bunun üstesinden gelebileceğiniz bir altyapı örgütlenmesine de sahip olmanız gerekir. Bunu yapabilmek için ise kol gücü, teknolojik araçlar ve bunları finanse edecek zenginliğe sahip olmalısınız. Burada karşımıza, söz konusu örgütlenmeyi gerçekleştirebileceğiniz belirli bir insan nüfusu eşığı çıkar. Kuruldukları bölgeye göre bu eşik değişebilmekle beraber, şehirlerin tarih boyunca bu çitayı aşmaları kolay olmayacaktır.

Peki, nasıl oldu da yüzbinlerce ve hatta milyonlarca insanı aynı anda bugün içinde yaşadığımız şehirlere sığdırabilen mümkün hale geldi? Esasında bu tekraren karşımıza çıkan bir soru. Sürekli şikayet edilen altyapı problemleri bugün hâlâ bu kısıtları aşmada belirli sıkıntılar yaşadığımız anlamına geliyor. Yine de söz konusu şikayetlerin şehrin sürekli gelişime açık yapısından kaynaklandığını da söylemek gerekiyor. Şehrin içinde altyapısal problemler ancak belirli bir süreliğine çözülebiliyor. Nüfus arttıkça, şehir büyüdükçe üretilen çözümlerin yenilenmesi gerekiyor. Bir anlamda modern hayatın sürekli gelişime dayalı yapısı, kendisini şehrin içinde yeniden üretiyor. Şehir değiştikçe çözümlerinde de değişmesi gerekiyor.

¹ Şehrin tarih boyunca izlediği gelişim ve dönüşüme dair bir çalışma için bkz. Lewis Mumford, *Tarih Boyunca Kent: Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, (çev. Gürol Koca & Tamer Tosun) Ayrıntı yayınları, 2007.
² İslam şehirlerinin yapılanmasına dair bir çalışma için bkz. Ira M. Lapidus, *Ortaçağ Sonlarında Müslüman Şehirler*, (çev. Recep Yılmaz) Kutadgu yayınları, 2023.

Nüfus arttıkça, şehir büyüdükçe üretilen çözümlerin yenilenmesi gerekiyor. Modern hayatın sürekli değişime dayalı yapısı, kendisini şehrin içinde yeniden üretiyor.

Yine de bugünkü şehirleri düşündüğümüzde, insanlık tarihindeki geçmiş dönemlere göre yukarıda söz ettiğimiz eşğin ciddi bir oranda aşılabildiğini de belirtmeliyiz. Bu eşğin aşılması ise bizim modern toplum dediğimiz ilişkiler bütünü mümkün kılan "büyük dönüşüm" aracılığıyla gerçekleşmiştir. Avrupa toplumlarına baktığımızda; artan nüfus, toplumsal örgütlenmenin genişlemesi, açılan tarım arazileri ve yeni tekniklerle tarımsal üretim artmış ve daha kolay ulaşılır hâle gelmiş, fakat zamanla tarım topraklarında kırsal nüfusun barınamaması bir insan hareketliliğini beraberinde getirmiştir. Bu insanlar, üretim biçiminin değişmeye başlaması ile 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başında Avrupa şehirlerinde işçi hâline gelecekler. Bu noktada iki husus dikkati çekiyor:

Birincisi, endüstriyel üretimin zenginlik üretme kapasitesinin tarımsal üretimin artık kıyaslanamayacak bir şekilde önüne geçmesi, geçmiş toplumsal örgütlenmeyi kökten değiştirecektir. Artık siyasi gücün yanı sıra iktisadi ilişkilerin de şehirde temerküz ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Şehirli-köylü ayrımı artık yerini, en azından Avrupa'da şehir içindeki üretime dayalı farklı topluluklar arası ilişki ve gerilimlere bırakacaktır. Diğer taraftan ise yoğun bir nüfusun şehirlere göç etmesi ile şehirde altyapı ve konut ihtiyacının bir anda belirdiğini görmek mümkündür. Avrupa şehirleri bu konuda çok hazırlıklı değillerdir ve bu da ciddi problemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

İşte artık bu noktada sosyolojinin yavaş yavaş hikâyeye dahil olmaya başladığını görebiliriz. Sosyoloji, şüphesiz sadece bu sebeple değil, ama güçlü bir etken olarak şehirlerdeki bu dönüşümü tanımlayabilmek için ortaya çıkmış bir bilimdir aynı zamanda. İster 19. yüzyılın ilk yarısında disipline adını veren Auguste Comte'a ister daha sonrasında gelen ve bizim klasik sosyologlar olarak nitelendiğimiz başta Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim gibi isimlere bakalım, şehrin önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıktığını görürüz. Esasında 19.

yüzyılda bir başlık olarak "toplumsal sorun" (sosyal mesele) olarak adlandırılan başlık, şehir merkezli bu yeni örgütlenme içinde başta işçiler olmak üzere insan topluluklarının yaşadığı sıkıntıları tanımlamayı ve ona müdahale etmeyi içerir. Sosyolojinin gelişimi bu "toplumsal sorun" başlığından da fazlası ile beslenecektir.

Daha önceleri şehri dönüşümü ve sorunları ile direkt ilgilense bile bunu ayrı bir başlık olarak kullanamayan sosyoloji teorileri, özellikle

Perge Antik Kenti, Antalya

19. yüzyılın sonundan itibaren “şehir”i özel olarak çalışılması gereken bir alan olarak da görmeye başlamıştır. Ferdinand Tönnies’in cemaat ile cemiyet³, Emile Durkheim’in geleneksel ve modern toplum arasında⁴ yaptığı ayrım esasında kırsal ve şehirli örgütlenme biçimleri arasındaki farkı konu etmektedir. Özellikle Durkheim’in örgütlenme değiştiren bireylerin içine düştikleri değer uyumsuzluğu meselesine odaklanması, şehir insanının yeni bir pençereden konu edilmesi anlamına gelir.

Zira şehir hayatı geliştikçe, maddi olduğu kadar manevi bir dönüşümün kapısının da açıldığı ve zaman zaman teknolojik gelişme karşısında yozlaşma tehlikesinden yakınıldığı da görülecektir. Bu çerçevede Georg Simmel’in şehirde yaşayan tipleri belirginleştirmeye çalıştığı metinleri⁵ yine önemli bir basamak olabilir. Nitekim Simmel’in etkisi daha sonradan ABD’de şehir hayatına odaklanan bir sosyolojiyi hayata geçiren Chicago Okulu’nun çalışmalarını da ciddi olarak besleyecektir.⁶ Diğer taraftan Max Weber, “Şehir” başlıklı metni⁷ ile Batı şehirlerinin doğuşunu kapitalizm merkezinde ele alacaktır. Yüzyıl içinde şehir sosyolojisinin, şehir hayatının dönüşümü ile alanını çeşitli başlıklarla daha da genişlettiğine şahit oluyoruz.

Şüphesiz Türkiye söz konusu olduğunda ise Batı toplumlarıyla paralel fakat onlardan belirli noktalarda farklılaşan bir yaklaşımla meselenin ele alınması gerektiği açıktır. Öncelikle şehirleşme olgusu Türkiye’de 1950’ler gibi nispeten geç bir tarihte gerçekleşmiş ve kendisine has sorunları da beraberinde getirmiştir. Buna paralel olarak özellikle 1960’lardan itibaren sosyologların da konuya ilgi göstermeye başladığını görüyoruz.⁸ Bugün nüfusun yüzde 90’ının

Sosyoloji, şüphesiz sadece bu sebeple değil, ama güçlü bir etken olarak şehirlerdeki dönüşümü tanımlayabilmek için ortaya çıkmış bir bilimdir.

şehirlerde yaşamaya başladığı fakat köy ile bağın da tam olarak kesilmediği, şehirleşmenin paralelinde kentsel dönüşüm, iş piyasasının dönüşümü, nüfusun mekânsal dağılımı gibi meselelerin ağırlıklarını gittikçe daha fazla hissettirdiği bir dönemde şehir sosyolojisi çalışmaları daha da yoğunluk kazanmıştır.

³ Ferdinand Tönnies, *Cemaat ve Cemiyet: Saf Sosyolojinin Temel Kavramları*, (çev. Sezai Zeybekoğlu) Ötüken yayınları, 2020.

⁴ Emile Durkheim, *Toplumsal İşbölümü*, (çev. Özer Ozankaya) Cem yayınları, 2023.

⁵ Georg Simmel, *Bireysellik ve Kültür*, (çev. Tuncay Birkan) Metis yayınları, 2020.

⁶ Örn. Robert Ezra Park, *Toplumsal Etkileşim ve Toplumsal Güçler*, (çev. Gökçe İnan Yağlı) Pinhan yayınları, 2021.

⁷ Weber, Tönnies ve Simmel’in çalışmalarından bölümler ihtiva eden bir çalışma için bkz. Ahmet Aydoğan (der.), *Şehir ve Cemiyet*, İz yayıncılık, 2000.

⁸ Dönem içinde önemli bir isim olan Mübcecel Belik Kıray hakkında bir çalışma için bkz. Yücel Bulut (yay. haz.), Mübcecel Belik Kıray, Alfa yayınları, 2022.

Çocukluğumun Maraşı

Suluyayla Köyü, Âtîf Bedir babası ile...

OLAĞANÜSTÜ BİR SERÜVEN

ÂTIF BEDİR

1 Mayıs 1965 tarihinde Başkonuş Yaylası eteklerinde bir dağ köyü olan Topçalı Köyü'nün Eyvazlı obasında doğdum. Eyvazlı daha sonra Topçalı'dan ayrılarak Suluyayla Köyü adını aldı. Suluyayla, asırlık çınar ağacıyla, gürül gürül akan sularıyla, serin havasıyla tam bir yayla köyüydü.

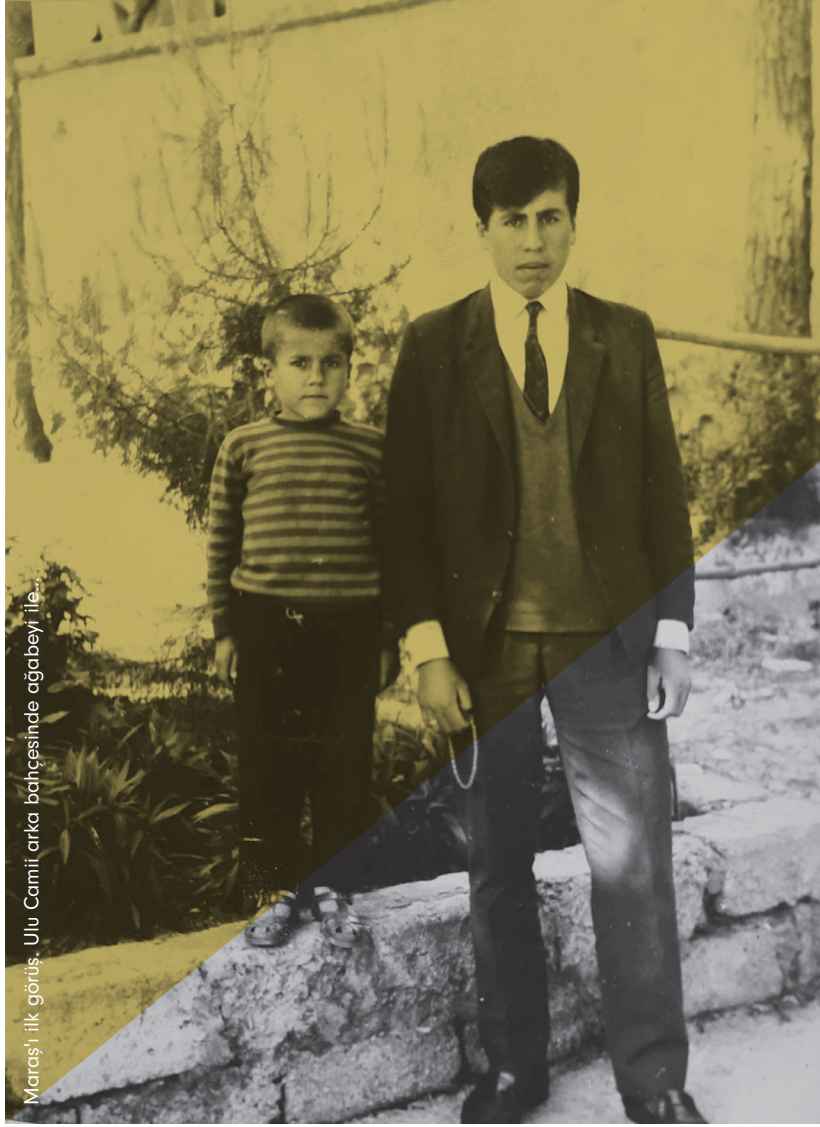
On yaşına kadar olan çocukluğum bu köyde geçti. Babam köylerde marangozluk yapardı. Evlerin çatısından kapısına, penceresinden zemin tahtalarına kadar tüm ahşap işleri elinden gelirdi. 1969 yılı başlarında yine marangoz olan amcaoğlu ile Maraş Nahirönü'ne bir hızar atölyesi açtılar. Bir gün, daha Maraş şehir merkezini bile görmemiş olan biz çocukların kulağına yabancı bir ülke adı çalındı: Almanya. Daha ilkokula bile başlamamıştım. Babam aynı yılın sonbaharında Almanya'ya işçi olarak gitti. O zamanlar Almanya'nın yakın bir yer olduğunu düşünmüştümdür sanırım. Çünkü babam bazen civar köylere çalışmaya gider ve birkaç gün gelmezdi. Ama bu kez gitti ve ancak bir yıl sonra geldi. İşte o zaman Almanya'nın ne kadar uzak bir yer olduğunu anladım. 1970 yılında köyde o yıl açılan ilkokula

başladım. Topçalı merkezde ilkokul vardı ama çok uzaktı. Daha önce yakın obalardan Topçalı merkezde bulunan ilkokula giden farklı sınıflardaki öğrenciler de yeni açılan bu okula geldiler. Böylece her sınıftan birkaç öğrencili karma tek derslikli bir okul olduk. İlk öğretmenimiz Fevzi Sucu, bizi üç yıl okuttu. Dördüncü sınıfta tayini çıktı, yerine Halil Sönmez adlı öğretmen geldi.

Ağabeylerimden biri ilkokulu bitirmiş şehirde ortaokula başlamıştı. Daha büyük olan ağabeyim ise ilkokuldan sonra okumamış şehirde bir otelde iş bulmuş orada çalışıyordu. Bense daha şehri görmemişim. Bir yaz tatilinde Maraş'ta Kervansaray otelinde çalışan ağabeyim gel seni Maraş'a götürüyüm dedi. İlk defa şehri göreceğim olmanın sevinciyle o gün gözümde uyku girmedim. Sürekli Maraş'ın nasıl bir yer olduğunu düşünüyorum. Okul kitaplarında gördüğüm birkaç resim dışında şehirle ilgili tek bildiğim; somun ekmeğinin ve portakalın olduğu yerdin. Çünkü babam şehre her gittiğinde somun ekmeği ve portakal getirirdi.

Maraş'a gideceğimiz gün gelip çatı. Şehre gitmek için sabahın erken saatinde daha hava aydınlanmadan kalkmak gerekmektedir. Hâlâ da öyledir; şimdilerde bile Maraş'a

çalışan dolmuşlar gün ağarmadan yola düşerler. İşli olan işine, sebzeler, yoğurtlar, sütler daha şehirde oturanlar güne başlamadan satış noktalarına yetiştirilmelidir. Daha ortalık karanlıkken sabahın bu erken saatinde kalkıp gözlerimizi ovuşturarak yola düşüyoruz. Yaklaşık yirmi dakika süren yaya yolculuktan sonra Kırac mevkiinde Topçalı merkezden gelen kamyonu beklemeye başlıyoruz. Bir süre sonra sabahın sessizliğini önce karanlığı delen iki ışık huzmesi ve motor homurtuları; sonra iki güçlü ışığın arkasından gelen kocaman araç bozuyor. Kamyon yanımıza geldikten sonra büyük bir gürültüyle duruyor. Alelacele kamyonun kasisına tırmanıyoruz. (Evet kamyon; o yıllarda köyden şehre gidip gelen yolcu ve yükleri aynı kasada kamyonlar taşırdı.) Bu gelen araç köyün ilk kamyonudur ve bizim obada oturan Cuma amca tarafından çalıştırılmaktadır. Köylüler tarafından yapılan toprak yol birkaç kilometre sonra Andırın-Maraş yoluna çıkmaktadır. Bir süre sonra gün yavaş yavaş aydınlanmaya başlıyor. Başkonuş'un çam ve köknar ağaçları seçilmeye başladığında, ağaçların heybeti kamyonu küçülttüğüne küçültüyor.

Maraş'ı ilk görüş, Ulu Camii arka bahçesinde ağabeyi ile...

Bir süre sonra aşağılarda Maraş'ın arkasındaki Ahırdağı'ndan doğup tüm ovayı kızıla boyayan güneşi gördüğümüzde kamyonumuz hâlâ Başkonuş'un köknar ve çam ağaçları arasından yeni geçmiş Yenice kale nahiyesinin dik yokuşundan homurtuyla ovaya doğru inmektedir. İşte o zaman ağabeyim parmağını doğruya doğru tutarak; bak orası Maraş işte diyor. Hemen ayağa fırlayıp parmağıyla işaret ettiği yere bakıyorum. Tam gündeğümü sırasında kızıla boyanmış ve sisler içindeki bir ovardan başka bir şey göremiyorum.

Yalnız sislerin berisinde kıvrıla kıvrıla Aksu akıyor. Yolculuğumuz; tozlu yollardan, Başkonuş'tan inerken gördüğümüz şimdilerde baraj altında kalan köylerden, pamuk tarlalarında pamuk toplayan işçilerin yanından geçiyor. Bir süre sonra Aksu Köprüsü'nden de geçerek şehre giriyoruz. Hiçbir görüntüyü kaçırmamak için pür dikkat çevreye bakıyorum.

Gün iyice yükselmiş, şehrin üzerindeki kızılık kalkmış; şehir ortaya çıkmıştır. İlk izlenimler: Birbirine bitişik briketten sıvasız evler, sepetli motosik-

letler, at arabaları, kalabalık insanlar, apartmanlar, dükkânlar, dükkânların önündeki çuvallar, çuvalların içinde çeşit çeşit baharat, bulgur, pirinç, dövme; bakırcı dükkânlarının önünde bakır kazanlar, bakraçlar, semerler, basmalar, somun ekmekler, yoldan geçen otomobiller. Ama dükkânlarda bir şeyi göremiyorum: Portakal. Belki gözlerim en çok portakalı arıyor; ama yok. O zaman ağabeyime de soramıyorum; dükkânlarda niçin portakal yok diye? Çok sonraları anlıyorum, mevsim yazdır ve portakal kışın olurmuş. Babamın neden hep kışın portakal getirdiğini o zaman anlıyorum.

Ağabeyimin çalıştığı Kervansaray Otel, Ulucami'nin hemen arkasında daracık bir sokakta birkaç katlı bir binaydı. Otelin bir odasında bir hafta kadar kaldım. Maraş hafızamda uzun yıllar bir otel odası olarak yer etmiştir. Birkaç yıl sonra ailecek taşınacağımız şehirdeki ilk misafirliğim böyle oldu. Gördüğüm her şey şaşırtıcı ve ilkti. İlk sinema filmini kaleye doğru çıkan yol üzerinde yazlık bir sinemanın tahta sandalyelerinde ilk Maraş

Maraş'ın arkasındaki Ahırdağı'ndan doğup tüm ovayı kızıla boyayan güneşi gördüğümüzde kamyonumuz hâlâ Başkonuş'un köknar ve çam ağaçları arasından homurtuyla ovaya doğru inmektedir.

yolculuğumda izledim. Akşamları yazlık sinemaların önünde hoparlörden çıkan şarkılara karışan kalabalığın arasında gördüğüm her şeye hayretle baktım. Sinemaya girmeden önce, külahta ilk dondurmamı yedim. Şehri ilk kez gören sekiz-dokuz yaşlarında bir çocuk için olağanüstü bir serüvendi bu aslında. Çünkü o güne kadar muhayyilesinde şehirle ilgili birikmiş çok az şey vardı. Bu kadar çok şeyi kısa sürede yaşayıp görmek köye döndüğünde diğer çocuklara anlatacak; hava atacak çok şey demekti.

Bu arada babam Maraş'tan bir arsa alarak oraya bir ev yaptırmaya başlıyor: Yıl 1973. Aynı yıl Maraş'a kahramanlık unvanı verildiğini ve artık şehrin adının Kahramanmaraş olduğunu öğreniyoruz öğretmenimizden. O yılın yaz aylarında aileden eli iş tutan kim varsa şehre gelerek evin inşaatında çalışıyoruz. Sabah ve akşam günde iki kez evin yeni atılmış betonlarını ve duvarlarını sulama görevi bana veriliyor.

Yıl 1974 ilkokul dördüncü sınıf bitiyor haziran ayında. Yaz boyu yine Maraş'ta evin inşaatı devam ediyor. Eylül ayında ise köyden şehre göçüyoruz ailecek. Tüm eşyaları (sarı ineğimiz ve yiyecek samanı dahil) Cuma amcanın kamyonuna yüklüyoruz.

Öğle vakitlerinde ağaç ve talaş kokuları arasında ekmek, peynir ve kabarcık üzümünden oluşan yemek neredeyse rutin hâline gelmişti.

Kervansaray Oteli

Şehirdeki evimiz şimdi adı Mevlâna olan mahallede Öğretmen Evleri'nin hemen bitişiğindedi. O zaman bir bodrumu olan tek katlı bir evdi. Bodrumunu köyden getirdiğimiz ineğe ahır yaptık. Birkaç yıl o ineği besledik. Sabahları Nahirönü'nden nahıra kattık, akşamları aldık, onun sütünü içerek, yoğurdunu yiyerek büyüdük. Bahçeye bir kuyu kazdırarak su çıkarttık. Bahçeye meyve ağaçları diktik, sebzeler yetiştirdik. Neredeyse köydeki yaşamı şehre taşımıştık.

Eve en yakın okul Muallim Hayrullah Efendi İlkokuluna kaydım yapıldı. Beşinci sınıfı 1974-1975 öğretim yılında bu okulda okuyacaktım. Öğretmenimizin adı Nadide Emirmahmutoğlu idi. Hemen bizim evin yakınlarında Öğretmen Evleri'nde oturuyordu. Dört yıl köyde okumama rağmen şehirdeki öğrencilerin seviyesinden aşağıda olmadığımı hemen anladı öğretmen. Ablam da aynı sınıftaydı. Bizi akşamları birkaç kez evine davet etti. İlk televizyonu Nadide öğretmenimizin evinde izledik.

Evimiz şehir merkezine yakın olduğu için her yere yürüyerek gidip gelirdik. Neredeyse her gün Kıbrıs Meydanı'na, Kapalı Çarşı'ya kalenin hemen dibindeki sinemaların bulunduğu yere, arada bir kaleye giderdik. Sinemaların hemen altında postane vardı. Postanenin yanında duvarın üzerinde Tommiks, Teksas, Tarkan, Kara Murat gibi çizgi romanları, Kemalettin Tuğcu'nun ince hikâye kitapları parayla ayak üstü okutulurdu. Nedense çizgi romanlar hiç ilgimi çekmezdi. Nedense Kemalettin Tuğcu hikâyeleri

daha çok ilgimi çekiyordu. Ayak üstü Tuğcu'nun birçok kitabını orada okudum. Kitaplarda anlatılan çocukların durumu bize göre içler acısıydı. Postanenin hemen yakınında bir-iki yıl önce daha şehre taşınmadan ilk filmi izlediğim sinemadan bangır bangır müzikler yükseliyordu. O günlerden kulağımda Cem Karaca'nın "Namus Belası" şarkısı kalmış. Bir de akşamları yanıp sönen rengârenk ışıklar... Daha sonra şehri biraz daha tanıyınca Uzunoluk Caddesi'ni, Çocuk Bahçesi'ni keşfettik. Uzunoluk Caddesi

İlkokul 5. sınıf.

Her yıl kutlanan 12 Şubat Kurtuluş Günü (Çete Bayramı) şenliklerini ipe çekerdik.

de çok renkliydi. Caddeden yukarı doğru çıkarken solda iki sinema vardı. Cadde insanların uğrak yerlerinden biriydi. Hatta köşedeki pastanenin adı da Uğrak Pastanesi'ydі. Uzun yıllar orada hizmet etti. Hemen biraz altında Halis Çayevi vardı. Bizden bir önceki nesil olan ağabeyimin akrabaları o çayevine giderlerdi.

Evden çıkıp şehir merkezine gitmek için Nahirönü ve Sokakbaşı'ndan geçmek gerekirdi. Nahirönü'nde babamın açtığı hızar atölyesi hâlâ çalışıyordu. Babam Almanya'dan yılda bir kez izne geliyordu. Hızarda bizim adımıza halaoğlu ve otelden ayrılmış ağabeyim çalışıyordu. Liseye giden diğer ağabeyim ve ben de okuldan geldikten sonra soluğu doğruca atölyede alıyor ne iş verilirse yapıyorduk. Öğle vakitlerinde ağaç ve talaş kokuları arasında ekmek, peynir ve kabarcık üzümünden oluşan yemek neredeyse rutin hâline gelmişti. Bu arada yavaş yavaş kitap okumaya ve almaya başlamıştım. Bir gün atölyede ağabeyimin yardımıyla küçük tahta bir kitaplık yaparak yerde üst üste olan kitaplarımı iki raflık kitaplığa dizdim. Babam daha sonra hızardaki ortaklığından ayrılarak Belediye Pasajı'nda ortaklık bir manifatura dükkânı açtı. Kapalıçarşı'nın karşısında bulunan Belediye Pasajı daha sonra yıkıldı ve yerine meydan yapıldı. O

Liseye başlayıncaya kadar başka şehir görmemiş biri olarak o yıllarda Maraş büyüğü bir şehirdi benim için.

dönem artık benim ortaokula başladığım yıllardı. Yine derslerden sonra o manifatura dükkânına uğramadığım gün yoktu neredeyse. Burada yemekler hızar atölyesine göre biraz daha zenginleşmiş, artık öğle saatlerinde Maraş tava hazırlanarak fırına gönderiliyor, fırından üzeri sıcak pidelerle geliyordu.

1975 yılında ilkokul bitti ve Kahramanmaraş İmam Hatip Okulu'nun orta kısmına kaydım yapıldı. İmam Hatip Okulunda Necmeddin Gevri ve Yaşar Alparslan hocalarımızdan ikisiydi. Özellikle Necmeddin Gevri bizi kitap okumaya yönlendiriyor, Millî Türk Talebe Birliği'ne gitme-

mizi öğütüyordu. MTTB'ye gitmeye başladım. Hatta orada bir yarışmaya katılarak hediye olarak bir kitap kazandım: Mustafa Miyasoğlu'ndan *Kaybolmuş Günler*.

Liseye başlayıncaya kadar başka şehir görmemiş biri olarak o yıllarda Maraş büyüğü bir şehirdi benim için. Uzunluk Caddesi'ndeki çeşme ve hamamın yanından geçtiğim her defasında elinde silahıyla Fransız askerlerine hamle yapan Sütçü İmam'ı dev gibi yiğit bir kahraman olarak düşlerdim. Ulucami'nin yanından her geçişte dik yokuştan kaleye doğru elinde ay yıldızlı bayrakla Fransız bayrağını indirmeye koşan insanları düşünürdüm. Maraş, işgal güçlerine karşı çete savaşları vererek kendi kendini kurtaran ve kahraman unvanını hak eden bir şehirdi. Her yıl kutlanan 12 Şubat Kurtuluş Günü (Çete Bayramı) şenliklerini ipe çekerdik. Kortej şehrin ana caddesinden geçerek Kıbrıs Meydanı'na gelince bütün hünerlerini orada sergilerdi.

Meydanı görecektir bir yer bulabilmişsek kendimizi mutlu hissederdik. Özellikle Sütçü İmam'ın hamamdan çıkan kadınları Fransız askerlerinin elinden kurtarmasının canlandırılmasını hiç kaçırmazdık. Kortej geçişi sırasında daha birçok canlandırma yapılırdı. Bu canlandırmaların aslında bir tiyatro gösterisi olduğunu unutup Fransız askerini oynayanlar halk tarafından yuhalanırdı.

Bu yazıyı elli dokuz yaşında yazıyorum. Çocukluğumun ilk on yılı köyde geçti. Maraş, on bir yaşından liseyi bitirdiğim yıla kadar yaşadığım şehirdi. 6 Şubat 2023 günü 04.17'de çocukluğumun şehri yıkıldı. Ben o tarihte şehrimde değildim. 1981 yılında üniversite okumak üzere geldiğim ve daha sonra kaldığım Ankara'daydım. Ama şehrimden hiçbir zaman kopamadım. Çünkü tüm köklerim oradaydı. O gün yıkımın tüm acısını kalbimde hissettim. Birlerce canımız gitti. Şehir ise ağır yara aldı, şükür ki hâlâ yaşıyor. Umarım bir gün yaraları iyileşir ve tekrar ayağa kalkar.

İmam Hatip Okulu, Ortaokul 3. sınıf, oturanlardan soldan birinci...

SEMA BAYAR:

“KİMİ ŞEHİRLER
HAYAL

KAPISIDIR.”

SÖYLEŞİ: ÖMER YALÇINOVA

Kimi şehirler insana bir başka hayatın mümkün olduğunu fısıldar. Kimi şehirler vakitsiz ayrılıklara yazgılıdır. Metropollerin boğazından koca yük gemileri geçerken onların kursağından geçen sadece kara bir trendir.

Sizce şehir nedir? Ne olmalıdır? Birkaç cümle rica etsek...

Şehir hayata karıştırdığımız yer, bizi şekillendiren eldir. Bozkır bize sonsuzluk bilincini bahşeder. Deniz kokan şehirler imgelerimize el uzatır. Yalçın dağlar, karlı tepeler tabiatın hırçın yüzünü gösterirken içimizdeki savaşı tutuşturur. Şehrin tabiatı huyumuza suyumuzla karışır. Tarihi bizi hizaya çeker. Şehrin karakterinden payımıza düşeni alır, onunla sivrilir, onunla törpüleniriz. Dünyaya hangi pencereden baktığımızı biraz da içinde yaşadığımız şehir belirler. Her şehrin bir kıymeti vardır elbet. Sadece yüreği hançerlenen şehirlere üzülürüm. Kendiliğinden büyürken bir anda göze gelen, hormon verilmiş meyve gibi çatlayan, hikâyesi kursağında kalan, silueti açgözlü müteahhitler eliyle bozulan şehirler hüznendir beni.

Bir şehir yavaşlamalıdır benim için. Zamanla ilişkisi sakin olmalıdır. Tarihten koparılmamalı, tüketim nesnesine dönüştürülmemelidir.

Şehirle insan arasında görünür görünmez bağlar vardır. İnsana iyi gelen o şehre uzaktan bakabilme becerisidir. Şehri anlamamanın, anlamlandırmanın bir yolu da o şehirden çıkmaktır. Görmek için uzaklaşmak, onu bir çerçeveye oturtmak gerekir. Hikâye de böyle başlar; ya şehre koşarak bir adam gelir, ya parmaklarının ucunda bir kadın hikâyesinden sessizce çekilir.

Öykücü Sema Bayar'ın şehirlerini merak ediyoruz. Hangi şehirler için "benim şehrim" dersiniz? Neden?

İstanbul benim şehrim. Onun dışında her yer "Eksik bir İstanbul" gibi gelir bana. Bu söz aslında Cihan Aktaş'a ait, *Şehrazat Balkonda* kitabından. Fakat okur okumaz benim için söylendiğini hissettim. Gördüğüm yerleri İstanbul'a kıyaslar, bir şehri seyrederken onu referans alır, bakışımı İstanbul'la bilerim. Bütün bir insanlık tarihi onun sokaklarında gizlidir. Yetmiş iki millet gezer caddelerinde. Şehrin boğazından koca yük gemileri

geçerken, ciğerleri nefes alıp verir; her nefeste kırk hayalleri yutar. Sonra başka umutlar yeşerir şehrin iki yakasında.

İstanbul bir veçhesiyle zamanın saklandığı bir mikâptır. Anı dondurur, geçmiş ve geleceği bir arada yaşar, yaşatır. Diğer bir yönüyle zamanı yiyip bitiren bir heyulaya dönüşür. Zamanı öğütür, insanı öğütür, yarını öğütür. Belki bu gerilim, bu açmaz çeker beni.

Yitip gidebildiğim şehirleri, bir mahallesinde ölüp bir başkasında yeniden dirildiğim kentleri severim. İstanbul biraz da budur. Sonlara ve başlangıçlara yazgılıdır. O kalabalık âdem etiyle beslenir. İnsanı görünmez kılar. Anadolu ile özdeşleşen yadırgamalarla, yargılayıcı bakışlarla muhatap kılmaz seni İstanbul. O, farklılıklarıyla zenginleşir. Fatih'te selatin camilerden okunan ezanlara Pera'dan çan sesleri eşlik eder. Divan Yolu'nda Ziya Gökalp ile Abdülhamit'i komşu kılar. Toprağın üstünde didişenleri, toprağın altında buluşturur.

Suriçi bir başkadır, Beyoğlu bir başka, ya Üsküdar... Her şehrin bir sesi, musikisi vardır ya. İstanbul'un her semtinde değişik melodi. Adalarda Kürdilihicazkâr peşrev duyulur, Beyoğlu biraz vals biraz "Yine Bir Gölhihal"dir. Fatih İtri'dir en çok. Üsküdar, cânım Üsküdar hisarbuselik.

Öykü mekân/şehir ilişkisini sorsak, neler söylemek istersiniz? Öyküde mekân sadece tasvirde mi ibarettir?

Romanı diğer türlerden ayıran temel dinamiklerden biri nasıl ki merkezde öyküde de atmosfer başat unsurdur. Yazar kimi zaman dili, kimi zaman mekânı kimi zaman da nesneyi atmosferin neferi kılar, onun hizmetine verir. Mekânın atmosfer yaratmada yükü omuzladığı öyküler yazıldı. Ülkü Tamer'in *Allaben Öyküleri*, Mitat Enç'in *Uzun Çarşının Uluları* mekân ve atmosfer uyumunun en bariz ve belki de en güzel örneklerinden. Mekânı aktarmak istediğiniz anlamın, yaratmayı arzuladığınız atmosferin bir cüzü olarak görüp değerlendirdiğinizde mekân sadece bir mekân olmaktan çıkar. Betimlemeleriniz,

tasvirleriniz hikâyeye omuz verir. Karakterin duygusuyla kol kola girer, keşfettiğiniz ve kelimelere döktüğünüz o insanlık hâllerinden nasibini alır. Dışlerini sıkı evler görürsünüz, gözlerini arsız âdemoğullarına diken huş ağaçlarıyla tanışsınız.

Kimi şehirler hayal kapısıdır. İnsana bir başka hayatın mümkün olduğunu fısıldar. Kimi şehirler vakitsiz ayrılıklara yazgılıdır. Metropollerin boğazından koca yük gemileri geçerken onların kursağından geçen sadece kara bir trendir. Vagonlar çuval çuval umut taşır; mektepli çocuklar, gelin olmuş kızlar, rızkının peşinde babalar, asker ocağına giden delikanlılar taşır. O zaman mekânın sesine kulak verir, onun hikâyesi ile kelimelerinizi buluşturursunuz. Ve her öykü kendi atmosferi, kendi mekânı ile gelir size.

Yaşar Kemal için Çukurova'nın, Sait Faik için İstanbul'un, James Joyce için Dublin'in anlatıcıları denir. Örnekler çoğaltılabilir. Sema Bayar'ın böyle bir planı, isteği var mı? Yazarken aklınıza bir mekân gelir mi?

Nesnelere çizgilerinden, zamanı çeperlerinden, mekânı kendinden taşıran öyküler kaleme almayı seviyorum. Biraz önce de belirttiğim gibi mekânı atmosferin yüklenicisi olarak görüyorum, karakter/mekân uyumuna dikkat etmeye çalışıyorum. Bu mekân kimi zaman bir fotoğrafçı, kimi zaman bir istasyon kimi zaman "ağaçların ve baykuşların birbirine sokulup boy verdiği, cevapsız soruların sorulduğu, aynı sessizliğe muhatap kalmaktan her şeyin birbirine benzediği bir orman." şeklinde çıkıyor karşımıza.

Kimi zaman da ismi cismi zikredilmese de görüp geçemediğim, sokaklarında yitirdiğim, bana kendi hikâyesini anlatan bir şehir oluyor. *Vakitsiz Ölümler Yurdu*'nda dikkatli bir okuyucu İstanbul'un sesini duyacak, sur dibinde soluk alıp verecek, kimsesiz mezarlıklarda gezecek, adaların işret âlemlerini seyre dalarken Fatih'in sokaklarında dünya ve ukba perdesinin incelendiği o çizgiyi keşfedecektir. Yine adı konmasa da Kastamonu'dan Erzurum'a başka şehirlerin de satır aralarında nefes

İstanbul bir veçhesiyle zamanın saklandığı bir mikâptır. Anı dondurur, geçmişi ve geleceği bir arada yaşar, yaşatır.

**Kendine has
bir dokusu olan
şehirlerden
Kahramanmaraş;
kimliği ve kişiliği
olan bir şehir...**

alıp verdiğini sezecektir. Söz konusu şehir tercihleri elbette bir plan dâhilinde neşet etti. Fakat bu, kendi sınırlarını dayatan, mekânı sınırlandıran bir plan değil. O yüzden ileride bir şehirle özdeşleştirileceğimi pek düşünmüyorum. Zaman ne gösterir, onu ben de sizinle birlikte göreceğim.

İlk kez gittiğiniz bir şehirde nelere dikkat edersiniz? Çarşı, esnaf, camiler, sokaklar...

Önce o şehrin kokusu karşılar beni. O kokuya dikkat kesilir, burnum önde ben arkada dolaşmaya çıkarım. Kimi buram buram tarih kokar, kimi hüznün, kimi pürneşe. Tarihî mekânları es geçmemeye özen gösteririm. Müzelerini, camilerini adımlar varsa doğal güzellikleri seyret dalarım. Anadolu özelinde tarihî camilerden küçük mahalle camilerine kadar mabet elinde şekillenen, halka halka büyüyen şehirleri ben de o camiyi merkeze alarak gezmek isterim. Bir şehri size yakın kılan unsurlardan biri de çarşılarıdır. Şehir Meydanları ve çarşılar,

daha küçük bir yerdeyseniz kahvehaneler size o şehrin hikâyesini fısıldar. Ben bilinmedik sokaklarda gezmeyi, pencere kenarında, kapı önlerinde oturan teyzelere laf atmaya da sevenlerdendir. Anadolu insanı alicenap ve misafirperverdir. Onların her gün gördüğü sokaklara hayret makamından süzülen bakışlarınızı yakalar, sizi bir soğuk ayran yahut çay içmeye davet ederler. Bu fırsatları hiç kaçırmam. Bir de mezarlıklar. İnsanın hayata bakışını şekillendiren şey ölüme yüklediği anlamdır. Tarihî mezarlıklar bu açıdan inanılmaz ilgilimi çeker. Hele İstanbul, Bursa, Edirne gibi imparatorluğa başkentlik yapmış bir şehirdeyseniz rotam muhakkak hazirelere, mezarlıklara çevrilidir.

Mutlaka gidin görün tavsiyesinde bulunacağınız şehirler var mı? Hangileri?

İstanbul elbette. Onun yanına Bursa. Bursa'da yaşamadım, bir hatıra biriktirmedim fakat ona karşı özlem doluyum. İnsanın canı bir şehri çeker mi, benim

Bursa'yı çeker. Her sene bir şekilde yolu mu düşürürüm. İznik muhakkak görülmesi gereken bir şehir. İzmir bir başka sevda. Konya'nın ayrı bir yeri vardır gönlümde. Kastamonu da beni kendine hayran bırakan şehirlerden. Erzurum ve Sivas'ı da eklemem gerek. Karadeniz'de de Ordu'ya meftun oldum. Burada durmazsam tek tek bütün Anadolu'yu sayabilirim.

Kahramanmaraş'a hiç gittiniz mi? Kahramanmaraş sizde neler çağırıyor?

Maraş'a yıllar önce gittim. Bir şehrin kokusu insanı nasıl sarıp sarmalar, kendine çeker orada öğrendim. Kendine has bir dokusu olan şehirlerden Kahramanmaraş. Tabii üzerinden seneler geçti. Ama bende kimliği ve kişiliği olan bir şehir intibası bıraktı. Hani kimi şehirler büyük kırılmalar yaşar, büyürken kendinden çıkar, kendine yabancılaşır, kendinden uzaklaşır. Maraş öyle değil. Orada her şey kendi yatağında, kendi akışında. O doğallık bozulmamıştı ben gittiğimde, umarım hâlâ öyledir.

MASALLARIN BÜYÜLÜ DÜNYASINA YOLCULUK SONA MI ERDİ?

EMİNE ERDEMSOY

"Çocukları ürkütülmüş bir dünyanın denizi mavi olsa ne yazar, olmasa ne..." Türk Edebiyatının zarif şairi Cahit Zarifoğlu *Yaşamak* adlı eserinde dile getirmiş bu satırları. Hemen hemen aynı yıllarda, büyük üstat İsmet Özel *Erbain*'de "Ben öyle bilirim ki yaşamak, berrak bir gökte çocuklar aşkına savaşmaktır" ifadelerini kullanmış.

İkisi de yaşamak ve acılardan söz ediyor. İkisi de çocukların dünyanın bütün keşmekeşliğinden uzak masallardaki gibi büyülmüş bir dünyada yaşamaları gerektiğini savunuyorlar. Lakin dünya her zaman çiçekli bahçelerini sunmuyor özellikle düzenin en savunmasız olan çocuklara. Onların yaşayacağı o masum o güzel o tertemiz dünya artık sadece masallarda.

İnsanların toplu olarak yaşamaya başlamasıyla birlikte kaynaklar, topraklar, güç ve ideolojiler üzerindeki çatışmalar ayrışmalara, kaoslara hatta savaşlara neden olmaktadır. İnsanlık tarihinde birçok medeniyet, krallık, imparatorluk ve ulus çeşitli nedenlerle savaşlar yapmıştır hatta bu uğurda yıkılmış ve yok olmuştur. Savaşlar, soykırımlar insanlık tarihinin bir parçasıdır ve çok eski zamanlardan beri varlığını sürdürmüştür.

Geçmişe baktığımızda genellikle toprak genişletme, kaynakları ele geçirme, siyasi hâkimiyet kurma, din veya ideolojik nedenlerle yapıldığını görmekteyiz. İnsanlık tarihi boyunca savaşlar, devrimler, fetihler imparatorlukların yükselişi ve çöküşleri gibi olayları şekillendirmiştir.

Tarih insanlık için büyük trajediler ve kayıplarla doludur. Binlerce yıl boyunca, insanlar savaşlarda hayatlarını kaybetmiş, yaralanmış, yerlerinden edilmiş ve travma yaşamışlardır. Ancak geçmişten günümüze büyük acılara gark olmuş insanlık umudunu hiç yitirmemiştir.

"Gergin uykulardan, kör gecelerden, bir sabah gelecek kardan aydınlık.

İnsanların toplu olarak yaşamaya başlamasıyla birlikte kaynaklar, topraklar, güç ve ideolojiler üzerindeki çatışmalar ayrışmalara, kaoslara, savaşlara neden olmaktadır.

Sonra düğüm düğüm bilmecelerden, bir sabah gelecek kardan aydınlık." İnsanlık tarihi acımasız günlerden geçerken dilimize pelesenk olmuş bu satırlar bir nebze olsun içimizi ferahlatıyor öyle değil mi? Büyük üstat Abdürrahim Karakoç'un şiirinin bu sözlerini bugün hâlâ dilimizden düşüremiyorsak insanlık olarak çok fazla ileri gittiğimiz söylenemez. Hatta şapkamızı önümüze koyup bir düşünmemiz, kendimizi bir sorgulamamız gerekiyor. 2024 yılına geldik, bir yanımda yapay zekâdan, uzay araştırmalarından, kuantumdan söz ederken diğer yanımda acımasız bir soykırıma tanıklık ediyor. Hepimizin gözleri önünde bir soykırım yaşanıyor. Bu duruma savaş, dram demek mazluma ihanet olur. Çünkü savaşın bile bir onuru vardır.

Maalesef onur, gurur, merhamet, insanlık namına hiçbir şeyden anlamayan bir güruh var karşıda. Yaşam yerlerini bombaladılar, yetmedi acı içinde ölmeleri için hastaneleri bombaladılar, çocuklara kıydılar, annelere, babalara, dedelere, ninelere kıydılar. Onlar dünyaya haykırıya haykırıya ağladı bizler film izler gibi izledik, hatta görüntülerden rahatsız olduk çoğu kez izleyemedik.

Bir gün bu soykırım bitecek, kardan aydınlık günler onlar için de doğacak. 90'lı yıllarda Bosna'da da öyle olmuştu. Çoğumuz hatırlamaz ama Bosnalılar asla unutmaz. Srebrenitza Soykırımı insanlığa yapılan büyük bir mezalim. Tarih kitaplarına geçti, internette her yerde var, her yıl hatırlarını ne zaman başlayıp ne zaman bittiği.

Soykırımlar bitiyor bitmesine de peki o ellerinde şekerle ölen çocuklar, çocuktan öteye gidemeyen hiç büyümeden, yaşamadan ölümle tanışan çocuklar? Onlar ne olacak?! Çocuklarının ölüsünü kucaklarında gezdirip gömecek yer arayan ana babalar, ardından biz niye öldük diye ağıt yakanlar, ölmek için dua edenler... Bütün bunlarda unutulacak mı? Bunları düşündükçe her şey bitse bile içim soğumayacak gibi geliyor.

Bilge lider Aliya İzzetbegović: "Ne yaparsanız yapın soykırımı unutmayın. Çünkü unutilan soykırım tekrarlanır..."

Bosna'yı unuttuk, Irak'ı, Suriye'yi, Yemen'i unuttuk, bugün Gazze'de yaşadık; bu, ilk olmayacak ama unutmazsak son olabilir.

Allah'ım! Onları rahmetinden mahrum eyleme, dört bir tarafı bela ile kuşatılmış Filistinlilerden lütfunu esirgeme, onlara güç ve metanet ihsan et.

Çocukların yeniden masalların büyülmüş dünyasında gezintiye çıkmaya çok ihtiyacı var. Çocukların çocukluklarını yaşamadan, büyümeden öldüğü öldürüldüğü dünyadan hepimiz etimizle kemiğimizle nefret ettik artık.

Desen: Camila Denleschi

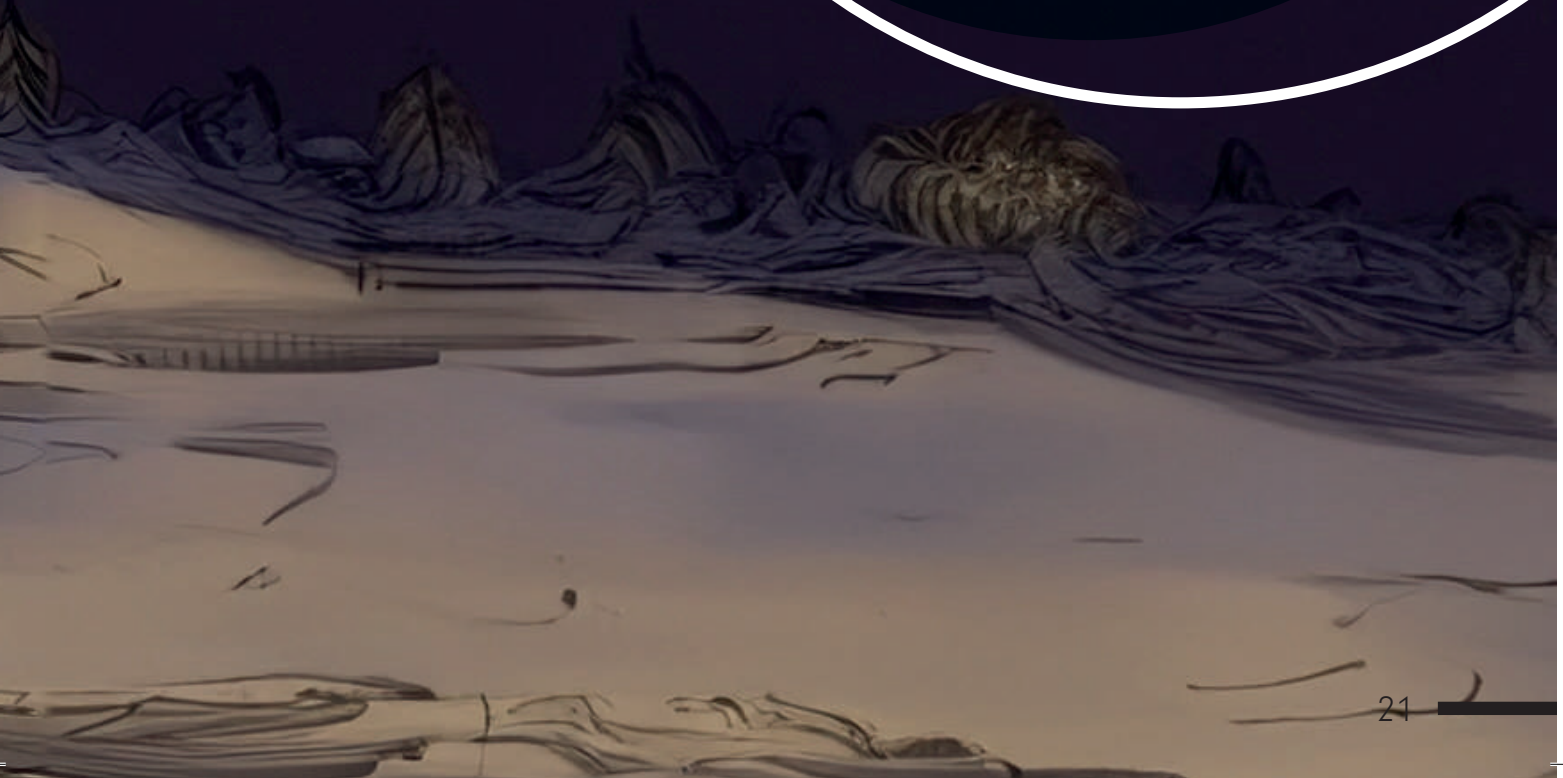

MARAŞ'IN MASALLARI

Toplum Hafızası

- MARAŞ MASALLARI: KALBIN DİLİ,
ZAMANIN SESİ
- DURAN DOĞAN: "MASALLAR
TOPLUMUN AYNASIDIR"
- SEVGİYİ VE BARIŞI MASALLARLA
İNŞA ETMEK

evelāhir

MARAŞ MASALLARI: KALBİN DİLİ, ZAMANIN SESİ

İNÇİ OKUMUŞ

Fotoğraf: Yasin Mortaş

Maraş, Anadolu'nun bereketli topraklarında, zeytin ağaçlarının gölgesinde gizlenmiş, efsanelere konu olmuş şehirlerden biridir. Bu şehrin masalları, yıldızlarla süslü gecelerin altında, atalarımızın dillerinden dökülen sihirli kelimelerle şekillenmiştir.

Maraş masalları, kahramanların destansı yolculuklarını, aşklarını, kayıplarını ve zaferlerini anlatır. Bu hikâyeler, gerçek ile hayalin, gözle görülen dünyanın ötesindeki sırların arasında dans eder. Maraş, tarihin tozlu sayfalarından süzülüp gelen, zengin kültürel mirası ve masallarıyla büyüdü bir coğrafyadır. Anadolu'nun kalbinde, nice masalları nice hikâyeleriyle zamanın ötesine yolculuk eden bir hazinedir.

Maraş masalları, sadece geçmişin değil, aynı zamanda insan ruhunun derinliklerinin de bir yansımasıdır. Bu masallar, metaforlar ve imgelerle dolu... Şairlerin daha dünyaya geldikleri günden itibaren muhayyilelerine bir buse kondurmuştur. Herkesin sorduğudur; neden Maraş'ın şairleri çoktur? Çünkü beslendikleri kaynak arı, duru, passız, ıssız tertemiz ve aydınlık bir zihin dünyası kurar da ondan. Masalların dilinden süzülen imgeler, Maraş'ın doğasını, tarihini ve kültürünü canlandırır. Dağların arasında gizlenmiş, ejderhaların bekçilik yaptığı kayıp krallıklar; aşk için çölleri aşan sadık sevgililer, büyüdü güçlere sahip dervişler... Her biri, Maraş'ın dokusunu oluşturan renkli ipliklerdir.

Edebiyatın ışığında Maraş'ın kendine has metaforları vardır. Maraş masallarındaki metaforlar, yaşamın özünü

Maraş, tarihin tozlu sayfalarından süzülüp gelen, zengin kültürel mirası ve masallarıyla büyüdü bir coğrafyadır.

ve insan olmanın karmaşasını ele alır. Bir çınar ağacının gölgesinde yapılan bir sözleşme, aslında dostluk ve sadakatin simgesidir. Uzak dağlardan gelen bir rüzgâr, değişimin ve yenilenmenin habercisidir. Gecenin karanlığında parlayan bir yıldız ise, umudun ve yol göstericiliğin işaretidir.

Masallar ki uzun yaz gecelerinde damlar üstüne serili yataklar içinde yıldızlar altında dinlenen bir gökyüzü serenadı gibidir. Seslendirmek ya ninelerin yahut da anne babaların nasibi olmuştur. Bu masallarda, hayalleri iyileştiren varlıkların adı kimi zaman "goncoloz" dur. Kimi zaman "ecinni"... Ve olaylar, insan ruhunun derinliklerine dair soruları gündeme getirir. "Kara böcüğün küllüğe düşmesi" masalı bunca vakittir kim dinlediyse onu çileden dertten kurtaran. Ona davranış öğretendi.

"Az gittik uz gittik dere tepe düz gittik, bir de baktım ki bir arpa boyu yol gittik." diye devam eden masallarda o arpanın boyu ne kadardı bilinmez ama bu masallar biz dinleyicilere ne tarlalar ne gök ekinler gezdirip getirir, nasibimizde güzellikler yetirdi.

Bir dervişin tek bir kelimeyle denizi yarabilmesi, sözün gücünü ve bilgelikle gelen yetenekleri temsil ederken bilge ruhlar büyütürdü. Çünkü nice kez okunan Hazreti Ali Cenklere değmişir Maraşlı ninelerin dedelerin dimağına. Masallar altın çağlarına yeni çağlar eklemiştir. Battal Gazi yiğitlikleri okunurken dilden dile ritmik bir hareketle bir "hû" tavrı dinleyen herkesin içindeki musikiyi beslemiştir.

Masalda kahraman kimdir Maraş'ta? Bir Maraşlıdan başkası olabilir mi hiç. Yiğit kimse o'dur. Cengâver o'dur, sözünün eri o, adaş olan o, yoldaş olan o. Aşkın, dağları delip geçebilecek kadar güçlü olduğunu anlatan "Padişah kızı" masalı ise en zorlu engellerin bile gerçek sevgiyle aşılabileceğini hatırlatır. Rahmetli sultan valideciğim Nurdan Hanım'ın dilinden ne çok severdim o masalı. Bir daha bir daha anlat dediğimdir. O da ninesine defalarca anlatırdığını söylerdi. Etme bulmanın masal olmuş hâli bu olsa gerek.

Bir güçlü özellik olarak söylemeliyim ki; Maraş masalları, evrensel temalarla yerel motifleri harmanlar. Bunu şiirle karışık aşkla yapar. Yağmurla karışık kar gibi. Bu masallar, sadece bir bölgenin değil, tüm insanlığın hikâyesini anlatır. Bu masallar, kuşaklar boyu süregelen bir bilgelik ve tecrübenin ürünüdür. Onlar, insanın doğa ile olan ilişkisini, aile bağlarını, ahlaki değerleri ve hayatın anlamını sorgular.

Fotoğraf: Yasin Mortaş

İşte bu yüzden Maraş'ta ilk mektebin hocaları evlerde masalları anlatanlardır. Not kırmazlar en yüksek notları o masalları usla dinleyenler alır. Sonrası mı? Sonrası gökten düşen o elmaların haddi hesabı yoktur. Sonu olmayan nice masallar nice hikâyeler vardır. Ben de dinledim. Uzun yaz gecelerinde başlayan o hikâyenin adı "Ağlatan Ağacın Hikâyesi"ydi." Değil ben, benden üç büyük ablam bile doğmamıştı o hikâye başladığında. Hikâyenin başlangıcı bile bir hikâyeydi. Anlat deseler anlatamam. Çünkü o hikâye her akşam arkası yarın gibi anlatanın hikâyeye eklediği yeni bir hayal gücüyle kâh masala döner, hayal içinde eklediği bir hayal gücüyle yürür ve merak üstüne merak kondururdu. Rahmetli babacığım Haydar Bey'in bıraktığı yerden sonraki akşam rahmetli babaanem Hazinedaroğlu Hatice Hanım alır dinleyen hepimizi yerden gökten gezdirir, dağlara taşlara tırmandırır, yiğit kuşağı kuşandırır ova indirirdi de daha ertesi akşam devam eden rahmetli amcam denizin dibinde gezdirir, inci mercanlar toplatır, yıldız çıkarırdı da ertesi güne kalan kahramanın ne yapacağını kimse kestiremezdi. Onlar anlatırlarken kalbimiz çarpar, ruhumuz kelebeklenirdi.

Ertesi gün neler olacaktı? Kim bilebilir ki? Masalın kahramanını kim ele alırsa o istediği yere götürür istedikleriyle buluşturur ve kahramanını söyletirken şaşırtırdı.

Neden Maraş'ın şairleri çoktur? Çünkü beslendikleri kaynak arı, duru, passız, ıssız tertemiz ve aydınlık bir zihin dünyası kurar da ondan.

Sonrasını yine kimse kestiremezdi. Ne talihliydi o masal kahramanları, anlatanlardan bile çok ömürlülerdi. Benim dinlediğim o masal benim bildiğim otuz yıldır anlatılagelmişti.

Edebi ve metaforlarla dolu bu masallar o dönemde gönül sayfalarına yazılırlardı. Sonraki sayfalar, Maraş masallarının sadece birer yansımasıdır. Bu hikâyeler, okuyucuları, kendi iç dünyalarında bir yolculuğa çıkarmak ve yaşamın gizemlerine dair yeni kapılar açmak için bekliyor şimdi hepimizi. Birileri anlatsa da yeniden dinlese... Maraş masalları, zamanın ötesinden gelen bir çağrıdır; her bir kelime, bizi daha derin bir anlayışa, kocaman bir dünyaya, bir başka evrene taşır yeri geldiğinde.

Bir keresinde Rasim Özdenören Ağabey ile Maraş'ta buluşmuşuk. Konakladığı mekânda kendisinin daveti üzerine icabet

ettiğimde sabah kahvesi eşliğinde uzun bir sohbete başlamıştık. Maraş sevdası başlı başına bir masaldır ya zaten. Bana ninesinin kendisine anlattığı bir masalı anlatmaya başladı. Masalın öyle bir yerine gelmişti ki ben de heyecanla bildiğim masalın o bilindik ifadesiyle: "Ecik bir gözüm açıldı" demiş! Diye tamamlayıvermişim. Nasıl da şaşkındı. "Sen dedi nereden biliyorsun bu masalı? Size kim anlatmıştı bunu Ağabey." dedim. "Ninem." dedi. Bana da benim ninem anlatmıştı. Onlara da kendi nineleri... Öyle işte. Maraş masalları kelimesi kelimesine harfi harfine dilden dile ahlak öğretisi olarak mı dersiniz, şiirsel bir akış mı dersiniz, hâl hatır yahut tavır mı dersiniz işte hepsi onlarda var idi. O masallar ki, anasının babasının beşiğini tingir mingir sallayanların anlattığıydı.

O masallar ki minare gölgesini, davul tozunu getiren olumsuzlukların imkanlı hâliydi. Bu masallardaki her bir kelime, daha büyük bir hayranlığa ve insan olmanın temel özüne doğru çeken bir adımdır. Bu masallar, geçmişle geleceği, bilinenle bilinmeyi, gözle görülen dünyayla iç dünyamızın derinliklerini birleştiren sihirli cümleler harmonisidir. Maraş'ın sessiz şarkısı gibidir. Melodik ve imgesel yönü güçlüdür. Maraş masallarının melodisi, sessiz bir şarkı gibi, kalbin en derin köşelerinde yankılanır. Bu şarkı, atalarımızın yaşadığı sevinçleri, hüznüleri, umutları ve hayal kırıklıklarını

fısıldar. Her nota, bir zamanlar yaşamış insanların ruhundan süzülüp gelen bir özlemdir. Bu masallar, toplumun belleğinde saklı kalan bir kültürün, tarih boyunca nasıl şekillendiğini ve evrildiğini anlatır. Maraş masalları, kültürel mirasımızın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından paha biçilmez bir değere sahiptir.

Bu hikâyeler, bu masallar dilimiz, inançlarımız ve geleneklerimiz üzerinden kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi ve nereye gidebileceğimizi keşfetmemizi sağlıyor. Hem de hâlâ... Edebiyat ve sanat aracılığıyla bu masalları yeniden canlandırmak, hepimizin tabii vazifesidir. Maraş'ta toplumsal hafızamız nasıl güçlü kalıyor zannediyorsunuz? Kültürel çeşitliliğimize bu masalların zenginliğini kendi rekoru içinde kutlayabiliriz.

Şimdi benim en öncelikli hayalimden biridir: Maraş'ta bir masal köyü kurmak... Bir de şiir-elebiyat köyü... Olmaz mı? Olacak elbet. Maraş masallarında olmayacaklarının bile olduğunu öğrendik biz. Neyse bu dileğimiz bir masal içinde burada dursun. Var varanın sür sürenin içinde tez vakitte olacağı güne dek beklesin. Kahramanı kim derlerse, ilk duyanlara şimdiden diyeyim; masal perisi inci desin. Âmin.

Maraş masalları, bize insan ruhunun evrensel hikâyesini, sevginin, cesaretin, kaybın ve umudun öyküsünü anlatır. *Evelâhir*'de bu birkaç sayfada Maraş'ın

Maraş masalları dilden dile ahlak öğretisi olarak mı dersiniz, şiirsel bir akış mı dersiniz, hâl hatır yahut tavrı mı dersiniz işte hepsi onlarda var idi.

büyülü dünyasına açılan bir kapı aralamak istedim. Hepinizi, bu eşsiz diyarın derinliklerine, zamanın ötesine, kalbin en saf duygularına doğru bir yolculuğa çıkarmak istedim. Maraş masalları, kültürümüzün canlı bir parçası olarak hem geçmişin hem de geleceğin sesidir.

Masallarla tazelenelim. Herkesin birdenbire büyüdüğü şu dünyada çocuk kalsın hep bir yanımız. Ne dersiniz? Bir masal biter Maraş'ta bir diğeri başlar. Ben bütün Maraş masallarının kendine has giriş sözleriyle bitirmek istiyorum sözümü:

Bir varmış bir yokmuş!
Evvel zaman içinde kalbur saman içinde
Develer tellal iken pireler berber iken
Cinler cirit oynar
Eski hamam içinde
Ben anamın babamın beşiğini tıngır mıngır

sallar iken
Anam düştü eşikten babam düştü beşikten
Dedemin bıyyığı vız bile demedi!
Anam kaptı maşayı, Babam kaptı meşeyi
Dönerdiler köşeyi
Attım kendimi dışarı
Vardım hemen pazara
Bir at aldım dorudur diye
Ulu caminin minaresini soktum belime
Borudur diye
Kaleye bir tepik vurdum
Geri dur diye
Çukur hamamın kubbesini başıma giydim
Kavuktur diye
Kaleden top attılar topladım gülleleri
Darıdır diye
Tozu dumana kattım
Ahlır Dağına yettim
Yakalandım delidir diye
Babamdan haber geldi
Huyudur diye
Bereket inandılar tutup beni saldılar
Az gittim uz gittim
Dere tepe düz gittim
Var varanın sür sürenin
Destursuz bağa girenin
Dayak yemesi çok olurmuş
Dolanı dolanı gelir karşı dağın yılanı
Nerden uydurdum şimdik ben bu kadar yalanı...
O yalan, bu yalan!
Deveyi yuttu bir yılan
Bu da mı yalan?

DURAN DOĞAN: “MASALLAR TOPLUMUN AYNASIDIR”

SÖYLEŞİ: ELİF NAZ BAYKUŞ

Öncelikle "Kahramanmaraş Masalları" eserini okuruna kavuşturduğunuz için teşekkür ederiz. Bu eserin yayına hazırlanma fikri nasıl oluştu?

Ben teşekkür ederim. Tabii bu kitabın hazırlanma düşüncesi biraz kurumsal biraz da kişisel diyebilirim. Kurumsal oluşu şöyle: Bizim Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak yayımladığımız kitap sayısı 150'yi geçmiş durumda. Bu yayınlar özü itibarıyla şehrin her türlü kültürel, edebi ve tarihsel alanları başta olmak üzere, şehrin bütün birikimini tanıtmaya yönelik çalışmalar. Aynı zamanda biz şehir olarak şiir ve edebiyatın başken-

tiyiz. Bu nedenle de şehrimizin her türlü folklorik değerlerini ele alıyoruz, işliyoruz. Kişisel yönü için şöyle ifade etmek isterim. Ben çocukluğumdan bu yana masal dinlemeyi de, masal okumayı da çok seviyorum. Tabii ki bütün bu tecrübeler sonunda masalların bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklılıklar gösterdiğini, hatta aynı şehir içinde bile farklı ilçelerde, köylerde birbirinden ayrışan masalların anlatıldığını fark ettim. Daha çok çocuklarda, çocukluk döneminde dinlenen, bu dönemde hafızaya kaydedilen masalların, günümüz modern hayatının birtakım dayatmaları sonucunda hayatın

Bir film veya kitapta olduğu gibi, adını değiştirdiğiniz bir masalın her şeyini değiştirmiş olursunuz.

dışına çıkarılmaya başlandığını gördüm. Bunun için böyle bir çalışmayı yapıp ortaya çıkan ürünleri çocuklarımızın istifadesine sunmak istedik.

Masallar çocukluğumuzun olmazsa olmaz parçasıdır. Ama biliyoruz ki aynı masal ağızdan ağıza çok fazla değişime uğrar. Kitapta yer alan masalların yazma ve tamamlanma süreci nasıl gerçekleşti?

Masalların bu aşamaya gelmesi uzun, yorucu ve bir o kadar da zevkli bir çalışmanın sonunda gerçekleşti. Elimizde bulunan yaklaşık 300 masal içinden bu kitaptaki masalları seçerek üzerinde çalıştık. Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Nejla Günay hocamızın koordinatörlüğünde, yine aynı üniversiteden eğitimci ve yazar Prof. Dr. Nazife Burcu Takıl, Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden Doç. Dr. Evrim Ölçer ve yine aynı üniversiteden Dr. Tuna Yıldız ve öğretmen Elif Kübeli'den oluşan bir komisyonla Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nde çalışmalarımıza başladık. Komisyon bütün masalları in-

celedi. Masalların içinden gerek kurgusu gerekse çocukların severek okuyabileceklerini düşündüğümüz masallar seçildi. Bu masalların günümüz çocuklarının okuyabileceği bir kıvama gelmesi gerekiyordu, bu nedenle masallardaki argo ve şiddet unsurları ayıklanarak günümüz çocuklarının okuyabileceği bir üslup oluşturuldu. Ayrıca masalların içerisine Kahramanmaraş'tan birtakım yerel motifler de eklendi diyebilirim. Mesela tarhana, dondurma, Maraş Kalesi, Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi gibi yerel motifler olabildiğince metinlere dâhil edildi. Sonra bu masallar pedagoğ incelemesi ve onayından geçerek nihai şeklini almış oldu. Sıra masal kitabında yer alan resimlerin çizimine gelmişti. Bunu da yine çocuk edebiyatı konusunda usta bir çizer olan Kutsal Suruç ile görüşülerek çizimler yapıldı. Kısacası komisyonun oluşturulmasından masalların seçimine, pedagojik uygunluğun sağlanmasından yapılan çizimlere, kitabın tasarımından baskı aşamasına kadar geçen tüm süreç bizim için uzun bir maratondur ama böylelikle başta Kahramanmaraş'taki çocuklarımız olmak üzere ülkemizin bütün çocukları için güzel bir kaynak ortaya çıkmış oldu. Şimdi sırada bunu en az iki farklı dile çevirerek yurt dışında da bastırmak ve tanıtmak var.

Bir masalın o bölgeye ait olması demek o toplumun aynası hükmünde olması demektir. Maraş Masalları'nı sosyolojik açıdan nasıl değerlendirilmelidir?

Aslında bütün metinler içinde yazıldıkları toplumların ve o toplumu meydana getiren insanların aynası gibidir. Bu hem dil açısından hem de muhteva açısından

**Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi
olarak yayımladığımız
kitap sayısı 150'yi
geçmiş durumda.**

dan böyledir. Tabii ki folklorik unsurların masallarda çok daha fazla yer aldığını görüyoruz. Çünkü masalların bize ulaşma şekli yazılı değil sözlüdür. Böyle olunca aynı masalı farklı köylerde farklı ilçelerde farklı şekillerde görebiliyoruz. Mesela "Gökgüdü Sarı" masalı bunlardan biri. "Gökgüdü Sarı" bir kuş türüdür. Ben bu kuşu biliyorum. Bu kuşun boğaz bölgesi kızıl renkli diğer yerleri koyu gri renkte bir kuş. Fakat bu kuş Kahramanmaraş'ın bütün bölgelerinde bilmezler. Andırın'da bilinir sadece. Bu örnekte olduğu gibi daha onlarca unsur sayılabilir. Masallar için hep söylenilir. Masallardaki yer adları daha doğrusu yerler zaman, insan ve mekândan bağımsızdır denilir. Bu doğru ancak her anlatıcı masalı bir yönüyle millileştiriyor ya da yerileştiriyor diyebiliriz.

Masalların isimleri oldukça dikkat çekici, tabii içerikleri de öyle. Bilhassa, "Gökgüdü Sarı" ve "Idılı ile Bıdılı" masalları. Masal başlıkları belirlenirken bağlı kalınan husus öncelikle ne olmuştur?

Masal başlıklarına müdahale edilmedi. Masallar değerlendirilirken hangi başlıkla bize ulaşmışsa bunların hepsi muhafaza edildi. Çünkü masalın adı onun bir anlamda kapağı gibi yani bunu bir film adı, kitap adı gibi de düşünebiliriz, dolayısıyla adını değiştirdiğiniz bir masalın her şeyini değiştirmiş olursunuz.

Masalların üslubu oldukça yalın. Lakin bununla birlikte güçlü bir anlatım da söz konusu. Ama en belir-

gin özellik ise her masalda mekânın Maraş'ta bir gerçekliğinin, bir karşılığının olması ve kullanılan kelimelerin yöre ağzına uygun olması. Zaman, mekân ve dil bütünlüğünü nasıl sağladınız?

Biraz önce yukarıda da değindiğim gibi masalların üzerinde bir komisyonla birlikte çalıştık. Bu hocalarımız alanında uzman kişiler. Sadece akademik anlamda işi bilen insanlar değil aynı zamanda çocuk edebiyatı alanında, onun üzerinde kitabı olan hocalarımız var. Aslında on adet masal seçildikten sonra ekip bir arada iki gün süreli bir çalıştay yaptık. Çalıştay bittikten sonra da hocalarımız masallar üzerinde epey bir kafa yordular. Bizler de çalıştay esnasında Kahramanmaraş'taki yerel motifler masalların doğal akışı korunarak nasıl içlerine dâhil edilebilir diye kafa yorduk ve hep beraber karar verdik sonunda da güzel bir eser ortaya çıktı diye düşünüyorum.

SEVGİYİ VE BARIŞI MASALLARLA İNŞA ETMEK

 RAMAZAN AVCI

*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken,
Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.*

Faruk Nafiz Çamlıbel

Dürüst, çalışkan, iyiliksever, erdemli insanların yaşadığı, adaletin ve sevginin hâkim olduğu, iyilerin kötülere karşı her zaman galip geldiği bir toplum ve herkesin mutlu bir şekilde yaşadığı temiz bir dünya... Hangimiz böyle bir dünyayı tasavvur etmeyiz?

Ancak böyle bir dünyanın kurgulanması ve inşası için bütün insanların sözü edilen değerleri alacağı ortak bir eğitimden geçmeleri, bunun için de ortak kaynaklardan beslenmeleri gerekir. İşte bu kaynakların başında masallar gelir. Masallar, ahlaki ve toplumsal değerlerin kazandırılması suretiyle bireyin

eğitimine, bireyin eğitilmesi dolayısıyla da toplumun eğitimine hizmet eden bir işleve sahip edebî ürünlerdir.

Masallar, milletlerin kültürel temellerini oluşturan, dilden dile aktarılırken kültürün de nesilden nesile aktarılmasında önemli rol oynayan eserlerdir. Çocuklar büyüklerinden dinlediği masallarla bir taraftan evrensel değerler olan erdemli insan olmayı, iyi ve kötü kavramlarını öğrenirken diğer yandan da dilini ve kültürünü öğrenirler. Denilebilir ki masallar, çocuklara verilmesi gereken soyut ders ve öğütlerin somutlaşmış, ete kemiğe bürünmüş hâlleridir.

Masallarda iyilik ve kötülüğün, güzelliğin ve çirkinliğin, zenginlik ve yoksulluğun, bir başka deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılır. Çok az istisna dışında, masallar genellikle mutlu sonla, iyilerin, güzelliklerin, akıllıların kazanması ile biter. Böylece masal okuyan veya dinleyen her yaştaki insanın iyi, güzel, doğru kavramlarını içselleştirmesine katkı sağlar.

Ünlü masal derlemecisi Fransız yazar Charles Perault (1628-1703) "Her yerde erdem ödüllendirilir, kötülük cezalandırılır. Bu anlatılar dürüst, sabırlı, ağırbaşlı, çalışkan ve itaat etmenin ne kadar yararlı olduğunu, aynı zamanda bu özelliklere

sahip olmayan için nasıl kötü sonuçları olduğunu gösterir." ifadesi ile masallarda verilen mesajların toplum ve birey açısından önemine dikkat çeker.

Sözlü kültürde dilden dile aktarılan masalların derleme çalışmaları Batı'da bizden çok daha önceleri başlamıştır. Grimm kardeşler tarafından 1812'de Almanya'da derlenerek "Çocuk ve Ev Masalları" adıyla yayımlanan masallar, dünyadaki masal araştırmalarının başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Türk masalları ise 19. yüzyılın sonlarında, Batılı araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır.

Rus Türkolog F. Wilhelm Radlof'un yaptığı derlemeleri içeren 10 ciltlik "Türk Kavimlerinin Halk Edebiyatından Örnekler" adlı eserle Macar halk bilimcisi Ignác Künos'un yaptığı derlemeleri içeren "Türk Halk

Masalları" adlı eserde Anadolu ve Rumeli'den derlenmiş çok sayıda masal bulunmaktadır.

Türk masallarını derleme, yayınlama ve inceleme çalışmaları Cumhuriyet Dönemi'nde yoğunlaşmış, Ziya Gökalp, Eflatun Cem Güney, Pertev Naili Boratav, Tahir Alangu, Umay Günay, Saim Sakaoğlu, Naki Tezel gibi araştırmacılar derledikleri masalları, edebî bir biçim vererek yayımlamışlardır.

Kahramanmaraş, sözlü kültür bakımından oldukça zengin bir yöre olmakla birlikte bütün ülkede olduğu gibi bu şehirde de kitle iletişim araçları ve teknolojik gelişmeler nedeniyle somut olmayan sözlü kültürel miras yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu yörede anlatılan masalların yeterince derlenerek incelendiği ve kitaplaştırılarak halkın istifadesine sunulduğu söylenemez. Bu konuda küçük çaplı araştırma ve derlemeler yapılmış,

Masalarda iyilik ve kötülüğün, güzellik ve çirkinliğin, zenginlik ve yoksulluğun, bir başka deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılır.

sınırlı masallar üzerinde akademik tezler hazırlanmıştır. Buna rağmen Maraş masalları olarak derlenip tescil edilen, literatüre geçmiş ve okuyucuya sunulmuş yazılı eserler bulunmamaktadır.

Bu eksikliği yakinen hisseden biri olarak ortaokullar için hazırladığım "Şehrimiz Kahramanmaraş" ders kitabında yer vermek üzere öğrencilerin seviyelerine uygun bir Maraş masalı aramış ve bulmakta zorlanmışım. Bulabildiğim masalların da çoğu yetişkinler için söylenmiş eğlence amaçlı hikâyelerdi. Sonunda konu bakımından uygun bir masalı özünü değiştirmeden dil ve anlatım bakımından düzenleyerek kitapta yer vermişim.

Kahramanmaraş merkez ilçede eğitim gören ortaöğretim 9. sınıf öğrencileri arasında yaptığım küçük bir ankette 100 öğrenci arasında aile büyüklerinden masal dinleyen yalnızca 7 öğrencinin bulunması masal anlatma geleneğinin aile içinde kalktığını, bu geleneğin yerini çizgi filmlerin aldığını göstermektedir. Oysa şu bir gerçektir ki çocuğun hayal kurmasını, düşünmesini ve bir senteze varmasını kısıtladığı için çizgi filmlerin masalın yerini alması mümkün değildir. Çünkü okuyucu masalla birlikte yürür, çizgi film izleyicisi ise filmin arkasından koşar.

Örnek Bir Çalışma: Kahramanmaraş Masalları Kitabı

Gerek yetişen nesillere Maraş masallarını anlatacak bir kitabın bulunmaması gerekse şehirde masal anlatma geleneğinin ailede unutulması Kah-

Resim: Oberholster Venita

**Kahramanmaraş'ta da
kitle iletişim araçları ve
teknolojik gelişmeler
nedeniyle somut olmayan
sözlü kültürel miras yok
olma tehlikesiyle
karşı karşıyadır.**

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'ni harekete geçirmiş ve bu ihtiyacı gidermek amacıyla bir komisyon marifetiyle derlenen 10 masal 7-15 yaş grubu çocukların seviyesine göre düzenlenerek *Kahramanmaraş Masalları* adıyla kitaplaştırılarak dağıtımı yapılmıştır.

Gerek derlemiş olduğum gerekse bazı kaynaklarda rastladığım Maraş masallarında genellikle büyüklere yönelik konu, mesaj ve dil kullanıldığını söyleyebilirim. Çünkü çoğu masalda erdemli olmaya yönelik bir ders vermek değil de hoşça vakit geçirmek, merak uyandırmak, işleri kurnazca çözmek amacı ön plandadır. Bu masalların çocuklara yönelik hâle getirilmesi için de bazı düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.

Türk edebiyatında masalların derlenerek yazıya geçirilişi sürecinde masalın özü bozulmadan bazı düzenlemeler yapılmıştır. Nitekim masalların çocuk okurlarla buluşturulabilmesi için metinler üzerinde hedeflenen yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçlarına, yaşama bakış açısına, dil gelişimi özelliklerine, duyuşsal ve bilişsel gelişim özelliklerine uygunluk açısından kimi değişikliklerin yapılması gerekebilir.

Kahramanmaraş Masalları adlı kitapta bulunan 10 adet masalın, çocukların ilgi ve seviyelerine göre düzenlendiğini görüyoruz. Bu masallarda yerel ağız yerine yazı dili kullanılmış fakat zaman zaman çocukların yerel dile ait zenginliği unutmamaları için Maraş ağzına ait bazı kelimelere de yer verilmiştir. Mecik (keçi), cücük (kuş yavrusu), kendir (kalın ip) gibi.

Masallarda mekân Hindistan, Kaf Dağı, İran, Çin, Yemen gibi masal diyarlarıdır. Ancak masalda yerin bir önemi yoktur. Anlatıcı masalda geçen bir ülke ya da şehir ismini değiştirebilir, bu anlatımın temel yapısını bozamaz. Nitekim *Kahramanmaraş Masalları* adlı kitapta derlenen masallardaki mekân adları masala ait diyarların yanı sıra Maraş ve çevresi olarak düzenlenmiştir. Bu masallarda Maraş Kalesi, Ceyhan Nehri, Ahır Dağı, Aksu Nehri, Andırın, Elbistan, Afşin, Dulkadiroğlu, Döngel Mağarası, Başkonuş Yaylası, Tekir, Engizek Dağı mekân olarak yer almaktadır.

Kahramanmaraş Masalları adlı kitapta masallar düzenlenirken Kahramanmaraş'a ait yer adlarının yanı sıra bu şehre özgü yiyecek ve içecek adlarının geçmesi masala Kahramanmaraş yöresine ait olma özelliği

kazandırmaktadır. Masalda misafire "tirşik çorbası, tarhana cipsi, ceviz, sucuk, samsa" gibi Kahramanmaraş'a özgü yiyecekler ikram edilir. Masal kahramanları "kimi zaman Maraş'ta kabarcık üzümü, kimi zaman da Bertiz'de marhabaşi üzümü" yer. "Maraş peynirli yufka dürümünü azık edip yollara düşer. Maraş tava-sını tahta kaşıkla hızla yiyip bitirir."

"Oğlum yarın sabah Maraş dondurmasını sırtına bağla devlerin köyüne götür. Devlerin keçi sütüne alerjisi olur." cümlesinde olduğu gibi masalın akışı içinde okuyucuya dolaylı da olsa Maraş dondurmasının keçi sütünden yapıldığı sezdirilir.

"Maraş tepeleri yine mis gibi kekik kokmaya başlamış. Tarhanalar kekikle birlikte kuruyup Maraş'taki tüm çocuklara şifa olmuş." ifadesiyle Maraş tarhanasının şifalı bir yiyecek olduğu mesajı verilmiştir.

Fotoğraf: Yasin Mortaş

Masalda, çobanın padişahın ses kısıklığı rahatsızlığını gidermek için önerdiği reçete, yerel özellik taşımaktadır: "Padişahım! Yedi dağ aştıktan sonra karşına bir ova çıkar. O ovanın ötesinde Ahır Dağı var. Orada salep denen bir bir derde deva bir bitki var. Onu bul. Kökünü kurutup havanda döv. Maraş'ın keçi sütüyle kaynatıp iç."

Seçilen masalarda fizikî olarak zayıf olan fakat zekâ bakımından güçlü olan iyilerin kötü varlıklara karşı üstünlük sağladıkları görülmekte ve insanın başarılı olması için aklını kullanması gerektiği mesajı verilmektedir. Nitekim *Aksak Dev* ile *Güçlü* adlı masalda içine kapanık ve korkak bir çocuk olan Güçlü, annesinin zoruyla dışarıya çıkar, yolu 40 kötü kalpli devin bulunduğu bir saraya düşer, aklıyla ve yaptığı hilelerle devleri mağlup edip devlerin insanlardan zorla aldığı malı sahiplerine iade edilmesini sağlar.

Gökgüdü Sarı adlı masalda olaylardan hareketle sağlıklı bir çevre için insanların çöpleri sokaklara, ormanlara rastgele bırakmamaları gerektiği mesajı verilir. Bu mesaj masalın sonunda olumlu davranışa dönüşür.

Kahramanmaraş Masalları'nda yer alan masalarda verilmek istenen mesajlar bazen bir cümle hâlinde bazen de olayların akışı içerisinde yer almaktadır. *İdilî ile Bıdılı* adlı masalda verilmek istenen mesaj bir cümleyle ifade ediliyor: "Olumsuz görünen şeyler bazen güzelliklere vesile olabilirler."

İyiliğin Hediyesi adlı masalda cömertlik, tok gözlülük kavramları ön plana çıkarılırken maddî zenginliğin insanı mutlu yapmayacağı, mutluluğun sevgiyle olabileceği mesajı verilmektedir. *Keloğlan ile Kurnaz* adlı masalın sonunda yer alan "Güven dediğin şey parayla satın alınmaz." ifadesiyle mesaj verilirken "Üç kurnaz o günden sonra bir daha böyle işler yapmamışlar. Keloğlan'ın yoluna hiç çıkmamış, kimseyi kandırmaya kalkmamışlar." cümleleriyle olumsuz davranışın olumlu hâle dönüşüğü görülmektedir.

Kahramanmaraş Masalları adlı kitapta masallar düzenlenirken Kahramanmaraş'a ait yer adlarının yanı sıra bu şehre özgü yiyecek ve içecek adları da geçmektedir.

Kekik Kralı adlı masalda ise "Dağda yeşeren kekik her canlınin hakkıdır. Birazını alıp gerisini bırakacaksınız, demiş." cümlesinde görüldüğü gibi mesaj diyalogla verilmektedir. *Pire ile Sinek* adlı masal ise yardımlaşmanın önemi ve çalışırken dikkatli olmak gerektiği mesajı içermektedir.

Kahramanmaraş Masalları kitabında yer alan masalarda kahramanları Keloğlan, dev, peri, Acem padişahı, Hint padişahı, Dulkadiroğlu beyi, şehzade, fakir ama cömert insanlar, yalancılar; güvercin, karnınca, kartal, fil, karga, tilki, pire, sinek, ayı gibi hayvanlar; rüzgâr, nehir, ağaç gibi doğaya ait varlıklar oluşturmaktadır.

Dinleyene ve okuyana her zaman zevk veren, fantastik bir dünyaya yolculuğa çıkaran masallar, insanları iyi ahlaka, dürüstlüğe ve iyiliğe yönlendiren pek çok kavramı, sözü, mesajı içinde barındırır. İnsanlar, gerçekte yaşayamayacağı güzellikleri, iyilikleri ve kötülükleri masal dünyasında yaşama imkânı bulurken iyilerin egemen olduğu bir toplumun bireylerinin yetişmesine de önemli katkı sağlar.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, kitabın takdim yazısında "Çocukluğumuzda bize anlatılan masallar kadar ilimizi çeken başka bir anlatı olmasa gerek. Çoğu geceler, tatlı uykularımızdan bile feragat ederek ninelerimizden, dedelerimizden dinlediğimiz masallar çocukluğumuzdan kalan en renkli hatıralar arasındadır."

diyerek masalların çocuk hayatındaki önemine vurgu yapmaktadır. Orhan Veli Kanık da bir şiirinde çocukluğunun masal dünyasına duyduğu özlemi,

*Çocuk ruhum kaygılardan âzâde,
Yüzlerde nûr, ekinlerde bereket...
At üstünde mor kâküllü şehzade,
Unutmağa başladığım memleket...*

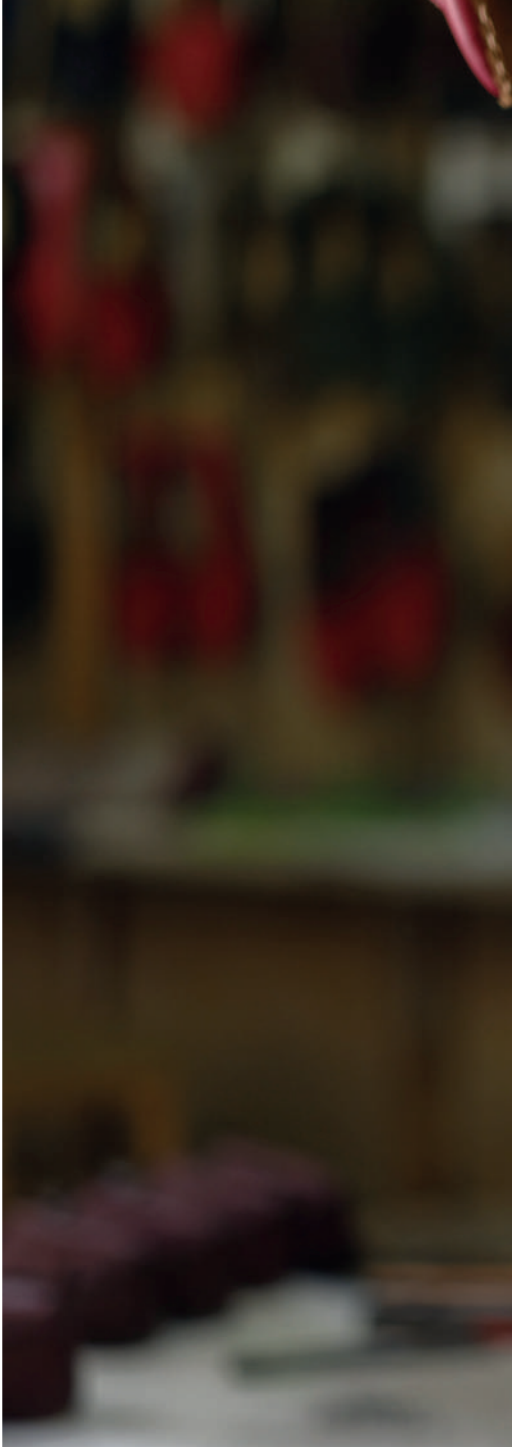
*Şakağımda annemin sıcak dizi,
Kulağımda falcı kadının sözü,
Göl başında pâdişâhın üç kızı,
Alaylarla Kaf dağına hareket...
mısralarıyla ifade ediyor.*

"Evel zaman içinde.." diye başlayıp türlü türlü kahramanların boy gösterdiği masalların anlatıcıları olan masalcı nine ve dedeler ebedî âleme göçtüler. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin hazırladığı *Kahramanmaraş Masalları* gibi eserlerin sayısını çoğaltıp insanların istifadesine sunamaz, yeni masalcılar ve masal dinleyicileri/okuyucuları yetiştiremezsek dünyamıza kötü kalpli insanların ve onların ürettikleri yapay zekâların hâkim olmaları kaçınılmaz olacaktır.

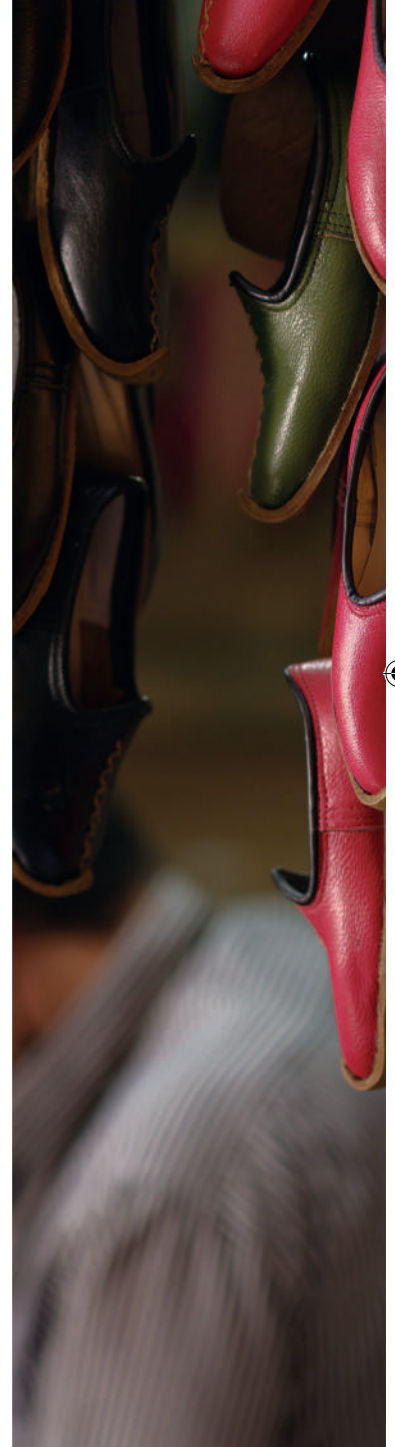
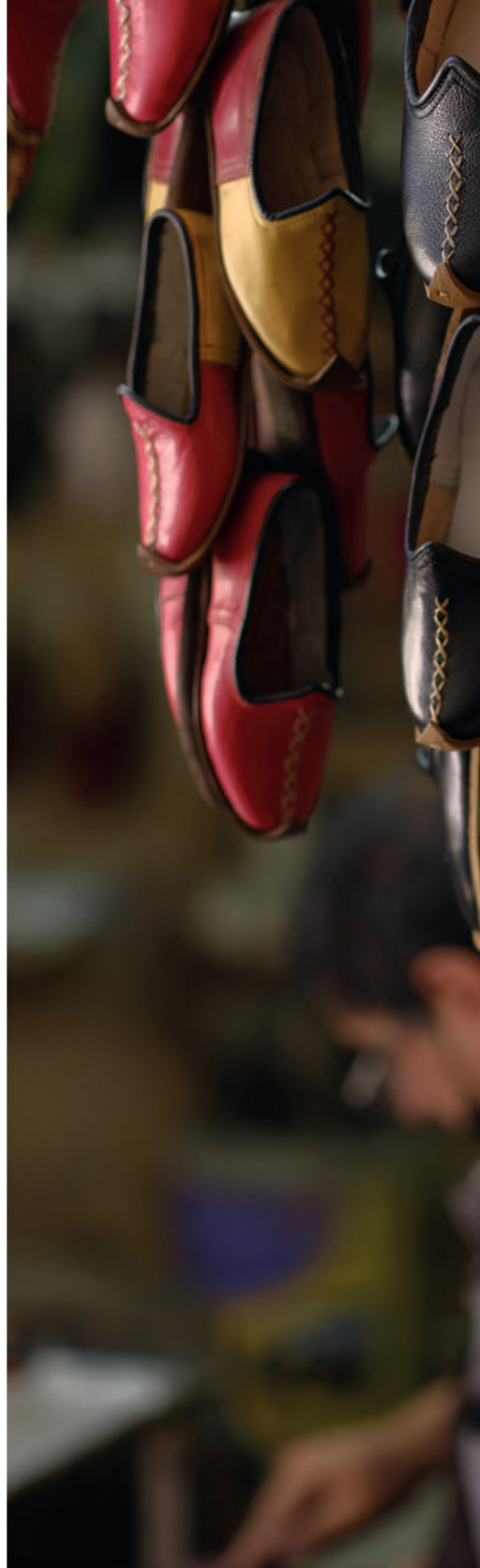

Maraş'ta Bir An

Fotoğraf: Haadi Mousavi

KAHRAMANMARAŞ YEMENİSİ

GÜLİZAR GÜNEŞ

Kahramanmaraş Yemenisi'nin tasarımı, rahatlığı ve güzelliği, Kahramanmaraş'ta geleneksel el sanatlarından biri olan köşkerliğin ne kadar ileri düzeyde olduğunu göstermektedir.

Kahramanmaraş Yemenisi hafifliğiyle dikkat çeker. Onu ister bağda, bahçede, bostanda çalışırken giyin, isterseniz düğüne, çarşıya, misafirlğe giderken giyin, aynı rahatlığa sahiptir.

Ayakları yaz sıcaklarında serin, kış soğuklarında sıcak tutan Kahramanmaraş Yemenisi manda, sığır, keçi ve koyun derisinden üretilmektedir.

Kahramanmaraş Yemenisi usta ellerde bir sanat eserine dönüşürken sarı rengini ceviz kabuğundan, yeşil rengini zeytin yaprağından, mor ve siyah rengini ise bitki köklerinden alır.

Bir yemeni daha vardır ki o, "gülşefteli" diye bilinir. Onun duygu dolu kırmızısı ise yöreye özgü sumak ağacından elde edilir.

Kahramanmaraş'ın coğrafi işaretleri arasında yer alan Kahramanmaraş Yemenisi, üretim ve satışının yapıldığı Kapalı Çarşı'da görenleri kendine hayran bırakmaya devam ediyor.

ANILAR DEFTERİNDE GÜL YAPRAĞI GİBİ BİR GÜNDEN KULAKLARI SAĞIR EDEN BİR SESSİZLİĞE

 KÜBRA KURUALI

25 Kasım 2022... Depremden tam iki ay önce "Anılar defterinde gül yaprağı gibi" bir günden diye not düşmüşüm Instagram sayfam. Size sadece Kahramanmaraş'ta geçirdiğim o günden bahsetmek isterdim. Pek çok yeri ziyaret edemedim dergi çıkarmak için İstanbul'a dönmem gereken o günden... Sevgili Ömer Yalçınova, Nihayet Dergi ekibini ağırlamıştı Yedi Güzel Adam Müzesi'nde... Gençler, doğup büyüdüğü topraklar gibi edebiyata meraklıydı. Gözleri parlıyordu bizi dinlerken, söz alıp konuşurken, soru sorarken... Bazılarının deprem şehidi olduğu haberini alacaktım birkaç ay sonra... Gözlerini göremesem de ışığı sönmüştü pek çoğunun. Ah, deyip susuyorum.

Şairler Tepesi'nden daha uzun bakar, Ulu Cami'de birkaç vakit daha namaz kılardım bilseydim böyle olacağını... Öyle mi olurdu gerçekten! Bilseydik, o okur buluşması o kadar güzel geçer miydi? Tadı damağımızda kalır mıydı, o gece çorbasının ya da üstüne yediğimiz Maraş dondurmasının...

Depremden on ay sonra yeniden Kahramanmaraş'taydım. Enkazların çoğu kaldırılmış, ağır hasarlı binaların yıkımı neredeyse tamamlanmış... Şehir, çalımların uzun süre devam edeceği kocaman bir şantiye alanına dönmüş. Geçtiğimiz yıl kaldığım otel, ağır hasarlı olarak yıkılmayı bekliyor. Otelin çevresinde yürüyorum. Sağında, solunda, önün-

de ve arkasında hiçbir şey kalmamış. Hatırimda bir şeyler var da onlar sanki bu şehre ait değilmiş gibi... Yürümeye devam ediyorum. Ne İstiklal'e benzettiğim Trabzon Caddesi'ni tanıyabiliyorum ne yemek yediğim esnaf lokantalarını bulabiliyorum. "Ah! Bilseydim böyle olacağını, ne yapar eder birkaç gün daha kalırdım." diyorum. Bu ahlar peşimi bırakmadı burada geçirdiğim bir hafta boyunca... Asrın felaketine şahit olanlar da "Ah! Bilseydim." dediler o anları anlatırken... "Bilseydim!"

Bu sefer, yaşananları kayıt altına almak için şahadayım. Sıfır noktasında asrın felaketini yaşamış pek çok kişiyi dinledim. Aralarında günlerce enkazda kalıp

nereydeyse ailesinin tamamını kaybetmiş olanlar, yakınları enkazda iken kendileri dışarıda olup ailesini kurtarmaya çalışırlar, birinci derece kaybı olmayan ama o geceyi tüm zorluklarıyla yaşayanlar ve her şeye rağmen o gece çalışanlar vardı. O anları anlatırken çok zorlandılar. Ben de çok zorlandım. Meslek hayatımın en zor günleriydi. Bazen uzun uzun sustuk, bazen birlikte ağladık... Acıları tarifsiz! İstesek de onları anlayamayız. Ama onları dinleyebilir, kalemim döndüğünce yaşadıkları acıya kayıt düşebilirdim. Bu afetin unutulmaması için kendi alanıma uygun bir çalışma yapmak da benim görevimdi. Ya bir çalışmanın içinde olmak ya da yapılan bir çalışmayı desteklemek... Ne gerekiyorsa...

Depremi yıldönümünden bir hafta önce yeniden Kahramanmaraş'taydım. Bu sefer konteyner kentleri gezdim. Orada yaşayanlarla sohbet ettim. Çocuklarla top oynadım. Kabristanı ziyaret ettim. Kur'an okunurken henüz yaşına bile basmayan bebek mezarlarının başlarında durdum, bayrağın dalgalanmasını izledim rüzgârda... Uzun uzun sustum, uzun uzun sarıldım kabristanların başlarında aileleri için bekleyen teyzelere... İstanbul'dan geldiğimi duyunca uzun uzun dua ettiler, siz sakın yaşamayınız dediler...

Kabul edelim, hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Elbette binalar yeniden inşa edilecek, ediliyor da... Fakat insanların yaraları daimî kalacak. En ağırı da enkaz altından çıktktan sonra bedensel engelli olarak hayatına devam etmek zorunda olanların durumu... Şehirde çok sayıda amputasyon geçirmiş insanla karşılaştım. Onlarla konuşurken iki kez depremde olduklarını kendime sürekli hatırlattım.

Evet, 6 Şubat'ın bize doğal afetlerden kaçamayacağımızı acı bir tecrübeyle öğrettiği depremin sıfır noktasındaydım. Size Pazarcık'ı, Elbistan'ı, Kahramanmaraş'ın merkezini gördükten; afetedeleleri dinledikten sonra yazıyorum. Böyle olunca da sadece 2022'de anılar defterimde kalan o günden bahsetmek istemedim. Bilmekle bilmemek arasında değiliz artık. Çok acı bir tecrübeyle biliyoruz. Bir varmış bir yokmuş diye

başlayan cümlelerin sadece masalların girişinde geçmediğine şahit oldum. İnsanlar kayıplarını anlatırken hep bu cümleyi kurdu: "Bir varmış, bir yokmuş evladım! Her şey bir anlıkmiş!" O gece yaşadıklarını dinlerken kulağımı sağır eden sessizliklerinin içine düştüm. O geceki seslerden sonra şehri kaplayan sessizliği tam da böyle tarif ettiler! Sonra bazılarıyla uzun uzun ağladık. Bazılarıyla kucaklaştık. Bazılarıyla ekşili çorba içtik. Bazılarıyla eli böğründe yedik. Ayak üstü tatlıcı dükkânları tarif ettiler, dondurma yemeden sakın dönme dediler... Yaşanan onca acıya rağmen hayatın devam ediyor olması bana "Evet, dünya tam da böyle bir yer!" dedirtti.

Allah ömür verdikçe bu şehre yeniden ve yeniden geleceğim. İnsanlarla sohbet etmeye devam edeceğim. Dileğim yaşananlar unutulmasın, unutturulmasın!

Kabul edelim, hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Elbette binalar yeniden inşa edilecek, ediliyor da... Fakat insanların yaraları daimî kalacak.

Bu yazıyı da hem böyle bir niyetle hem de 6 Şubat öncesi Maraş'ta bize gül yaprağı gibi bir gün yaşatan arkadaşım Ömer Yalçınova için yazıyorum. Belki bir gün yeniden bizi Yedi Güzel Adam Müzesi'nde gençlerle buluşturur. Ve tabii kayıplarımız için birer Fatiha vesilesi olması temennisiyle...

Kapalı Çarşı.
Fotoğraf: Haadi Mousavi.

7.7 VE 7.6

DÖRT ELİF MİKTARI GÖRÜŞMEK

EMRE BİRSEN

Sevdiklerimize dair bir şeyler yazmak her zaman zor olmuştur. Yine zorlanarak, dertlenerek yazıyorum. Bir zelzele oldu ki Maraş'ta sadece arzi yarıp arzin üstündeki binaları yıkmadı, fikir ve mana dünyamızı da yer ile yeksan eyledi. O kadar ziyade insanımızı hakiki vatanımız ahirete uğurladı ki... Onlardan biri de "gara başkan"ımız, kumandanımızın ifadesiyle "türküdar" Fazlı Bayram idi. Bizim tabirimizle dükkân bilinen ismiyle Yazarlar Birliği Kahramanmaraş şubesinden dostumuz, yoldaşımızdı.

Belki de insanlığın yaşadığı en azim zelzeleydi ve neticeten Maraş harap olmuştu. Birçok dostumuz hısım akrabamız hulasa insanımız, hemşehrımız enkaz altında kalmıştı. Ve kara haberler itiyadını bozmadan tez bir şekilde geliyordu. Her acı haberde yüreğimiz dağılıyordu. Müşterek mazimiz olan insanlar, hatıramız olan mekânlar, sokaklar viran olmuştu. Fakir gurbette idi ve o küçük kıyameti yaşamamıştı. Uzaklardan telefonla haber almaya çalışıyordum. Tek tek soruyordum dostları,

hısımları, hemşehrileri. Neticeten Fazlı Ağabeyden acı haber geldi. Muhterem zevcesi ve üç evladına sarılmış hâlde öte âleme öylece geç etmişti.

Takriben yirmi seneden beri muarefemiz var idi merhumla. O demden bu deme de hiç nizamız olmamıştı. Fakire karşı haketmediğim bir hürmetle muamele ederdi. Nazik ve kibar bir dosttu. Yalnız yeri geldiğinde maruz kaldığı adaletsizliğe veya şahit olduğu zulme sükut etmediği

gibi müdahale eden bir alperendi. Meşreben melamilîğe kayan dervişane bir hâl sahibi, safi katıksız bir ede.

Her daim okuyan ve okuduklarını ruhunda zihninde imtizaç edip şiire döken bir kalem. Derdi davası hepimiz gibi taarruza maruz medeniyet gelenekleri, insan olma şuru...

Hepimizin duçar olduğu hâl gibi o da huzursuz ve tedirgin bir adamdı lakin bu ahval menfi manada değil. Okuyan, düşünen, hisseden, dert eden herkes gibi biz de malulduk zira konfor bozan adamlar olunca cemiyet tarafından sorunlu tipler olarak mütalaa ediliyorduk. Hususi dairemiz haricinde hiçbir yerde ahenk tesis edemeyenler. Tabii netice zahiren görülen istikrardan uzak bir hal. Hayata ve kendimize dair yegane istikrar ise fikriyat ve hissiyatımızdaydı. Ben de dahil olmak üzere etrafımızdaki fikir ve gönül dostları gibi onun da iş hayatı istikrardan ıraktı. O kadar müktesebatına rağmen başımızın belası geçim gailisi için tır şoförlüğü yapmaya başladı, bu hâli söylediğinde hiç şaşırmadım hatta destek de olmuşum zira bu adam yuvasına götüreceği helal rızkın derdindeydi lakin hep rencide edilen olmuştu. Tanıdığımdan beri her daim gayretkâr bir zattı, rutin mesaisi dışında da maişetini rahatlatmak için farklı işler de yapardı. Son tercihi de tır şoförlüğüydü. Uzak menziller, yollar... yalnızlığı severdi zira ya da yalnızlık bize sevdirmişti ve üstümüzde emanet durmuyordu. Müşterek kaderimizdi yalnız kalmak kalabalıklar arasında... Boğulmuştu, daralmıştı umursamazlıktan, gamsızlıktan yalnızlığa kaçmıştı. Fakire de demişti: "Ben artık sıradan bir insan olmak istiyorum."

Bir seferinde gurbette olduğum şehre yolu düşmüştü, ziyaretime geldi. Nasıl ağırlayacağıma düşünürken hemen müdahil oldu, bana sadece bir menemen yapmamı söyledi. Tüm malzemeleri eşit biçimde doğramama ve yemeği yapmanın uzun sürmesine dikkat kesilmiş lakin bir şey de söylememişti. Zira aleyhte konuşacaktı dükkânda... Aleyh dediysek biz de karşılığı menfi değil ha bilakis muhabbetin ziyadeliğinden. Kumandanın dükkana bıraktığı mücerret miraslarından, ehli bilir.

Nazik ve kibar bir dosttu. Yalnız yeri geldiğinde maruz kaldığı adaletsizliğe veya şahit olduğu zulme sükut etmediği gibi müdahale eden bir alperendi.

Gurbetten sılaya her gelişimde merhum bir şekilde haberdar olur ve dört elif miktarı da olsa görüşmek isterdi. Elbette muhabbet edip dünya zindanının metaforu olan tabakasından sardığı tütünlü hemhal ve hemdem olmak sadrımıza şifa olurdu diğer dostlar gibi. Zira bu adamlar birbirlerini yalnızca Allah için severlerdi. Zatiyla zahiren son mülaki olduğum dem, zelzeleden kısa bir müddet eveline denk gelir. Maraş'a gelir gelmez haberdar olmuştu gene. Şu an evli olduğum hanımefendi ile evlenme hazırlıkları için uğraşıyorduk. O arada aradı "Gel, bir görüşelim, sohbet edelim" dedi. Hep bir araya geldik dostlarla yine, zelzelede öte aleme giden Ferhat da vardı mecliste. Hanımefendi ile

iştiirak ettik. Ağabey daha hanımefendi ile tanışmazdan evvel, "Hatun sen de pek akıllı birine benzemiyorsun, Emre'yle evlenmek akıl işi değil. Zira bize yirmi sene neler çektiirdi" demişti. Demek ki sen de bizdensin diyerek nüktedan tavrı ile hanımefendiyi de meclisimize kabul ettiğini göstermişti. Bana da dönüp gel artık gurbetten demiş ve daha sık görüşmek istediğini söylemişti. Nerden bilirdik ki dünyadaki nihai görüşmemiz olacağını...

Bir memleketi memleket yapan tarihi, coğrafyası ve insan hazinesidir. Bunlardan süzülüp gelen irfanı olur şehirlerin, biz de bu irfan geleneğine aşına olan zevat ile berhayat oluruz. Lakin bu insanlık numunelerini zelzeleyle kaybettik. Fazlı Ağabey de onlardan biriydi.

Fazlı Ağabey mazide tütün kâğıdına şiir yazmamızı isteyip cümle muhibbana yollamıştı. Şiire karşı hep nakıstım, kabiliyetim olmadığı için de yazmamıştım. Şimdi hadimi aşip her zaman ettiğim gibi kâğıdın ak yüzünü kara eyleyerek yazıyorum:

Derdin neydi ne kendin oldun ne bizi ettin bahtiyar

Sual etseler ukbada mı dünyada mı kalmak ihtiyar

*Dünya zindan der bize ukba diyar
Fırak olmadan vuslat yalnız orada var*

7.7 VE 7.6

VARLIĞINIZ YETİYORDU!

FUNDA BİRSEN

Fotoğraf: Haadi Mousavi.

Evelāhir dergisinde ilk yayınlanan yazımın (6.sayı, 76.sayfa) başlığını "Varlığınız Yeter" koymuştum ve geleneksel Maraş kent dokusunda gezmeyi sevdiğim sokaklarda hafızama kazınan konaklardan bahsetmiştim. Çünkü bizden önce yaşamış insanların ruhu, kibarlıkları hep o güzelim evlere yansımış, bu evlerde geleneksel Maraş kent dokusunu oluşturmuştu. Çünkü o evleri güzel yapan, o evlerde yaşayan insanların güzel yürekleriydi. Çünkü o evler daha yapım aşamasında bir

ince fikrin ürünüydüler. Bütün toplumun kullanacağı cami, kervansaray, çarşı gibi sosyal mekânlar daha uzun süre ayakta kalması ve daha uzun süre dua almaya vesile olması için taş malzemelerle yapılıırken insan ömrünün faniliğini vurgulamak amacıyla evler ahşap malzemeler ile inşa ediliyordu. Sadece buradaki inceliği kavramak bize atalarımızın komşusunun güneşini kesmeyen hoşgörüsünü, evleri kullanmaktaki ve üretmekteki zarafetini anlatacaktır bence.

İşte bu mantıkla oluşmuş Maraş'ın tarihi sokaklarında dolaşırken o evlerden, o sokaklardan haberdar olmanın, o evlerde yaşayan bir amca ya da tenekekedeki lökgeleriyle dertleşen bir teyze ile muhabbet edebilmenin, dedesinin elinden tutan bir torunun başını okşamanın bana kattığı enerjiyi ve mutluluğu tanımlamak çok zor. Çünkü o evler sadece orada durmalarıyla, sadece varlıklarıyla bize ilham veriyorlardı. Son dönemde birçok konağın arka arkaya restorasyonu yapıp farklı fonksiyonlar

verilmesi bu sokakların müdavimlerine nasıl iyi geliyordu bilemezsiniz.

Maraş'ta yaşayan herkesin bildiği ama hep göz ardı edilen "Her 500 yılda bir Maraş'ta sekiz veya üzerinde bir şiddette deprem olacak" cümlesi maalesef 6 Şubat 2023'te gerçekleşti. Sevdiklerimizi aldı yerine büyük acılar koyarak ki bu acıyı tarifin imkânı yok. Hafızalarımızı yok etti, dayanak noktalarımızı yok etti, çocukluğumuzu, gençliğimizi ve biriktirdiklerimizi yok etti. Bana ve ben tanıyan pek çok insana "varlığınız yeter" demeyi öğreten Yaşar amca'yı (Telbisöğlü) da bu depremde kaybettik. Bu sloganı çok cümle içinde kullandım ama en çok Maraş kent dokusunu oluşturan evler için kullanınca anlam buldu bence. Gerçekten de her dolaştığımızda, hangisinin önünden geçerse geçelim "Siz durun oralarda çünkü varlığınız yeter" dedim. Orada durmaları hep güç verdi onları sevenlere, sahiplenenlere... Gezerken incelikleri yad ettik, dostlukları yad ettik, bize bırakanlara rahmet diledik, bize aktarılan yaşanmışlıklara hayran kaldık. Ama, duramadılar yerlerinde! Çünkü büyük felaket özellikle restorasyonu yapılan cami ve konakları bizden aldı. Çünkü sekiz şiddetinde bir deprem değil, dokuz saat içinde üç büyük deprem yaşadık. Depremi üzerinden bir yıl geçmesine rağmen hâlâ kent dokusunda dolaşacak gücü bulamıyor ruhum. Yol üstünde olanları görüyorum geçerken ya da arkadaşlarımla anlattığı kadarıyla biliyorum son hallerini. Camilerin taş minareleri yok, minareler camiye doğru devrildiğinden iç mekânlar yok, tescilli evler ve konaklar yok ya da ağır hasarlı.

Kasap Halî'nden çıkınca Üdürgücü ve Aslanbey konakları depremden etkilenmiş olsa da bizi karşılıyor. Ama bahçesinde insan sesi yok, ahşap merdivenleri gıcırdatarak

Maraş'ın tarihi konakları sadece orada durmalarıyla yani varlıklarıyla bize ilham veriyorlardı.

katları gezen insanlar yok. İki konağın ortasında duran ve taş duvarındaki lov taşlarıyla, asmalı enikli kapısıyla, kafesli pencereleriyle gönlüme yer eden, her geçtiğimde fotoğrafını çekip "Tescil listesinde değilsin ama ben sendeki yaşanmışlığı seviyorum" dediğim ev yok. Kasap Halî'ni yürüyerek Dedeoğlu Konakları'na doğru tırmanırken sağ taraftaki evin balkonundan sarkan kırımızı karanfiller yok. Editörümüz Ömer Yalçınova Bey'in kullandığı taş ahşap karışımı, avluyla bütünleşmiş Dedeoğlu Konakları da hasarlı. Konağın müthiş perspektifler veren eli böğründeli köşe başı çıkmaları artık bizi heyecanlandırmıyor. Hemen ona yakın Zabun Konağı namı diğer Dr. Artin Evi ayakta çok şükür ama kahve içip baharda Ulu Camii'n minaresini ve onunla muhteşem uyum içindeki pembe renkli erguvan ağacını izleyemeyeceğiz... Restorasyon başladı Ulu Camii'nde ancak önündeki bilgi tabelasında üç yıl sonranın tarihi var.

Ulu Camii'n hemen yanından Taş Medrese'ye selam edip depremden önce yöresel Maraş yemekleri yapılan bir lokanta olarak kullanılan Kocabaş Konağı'na bakıyorum, şu an faaliyette değil demek ki bazı onarımlar lazım. Yani yağmurlu bir günde konağın balkonunda oturup çay içerken çinko çatılara düşen yağmurun sesini de dinleyemeyeceğiz. Maraş evlerinin alameti farikası Çiftaslan konağı da ayakta çok şükür ama bahçe duvarları yıkılmış. Neyse ki siluet hâlâ çok güzel, iyi bir bakım ve onarım gerekiyor. Yokuştan çıkarken tam köşe başında herkesin Tabipler Odası diye bildiği arnuvo tarzı Emrullah Çuhadar Evi de ağır hasarlı. Nasıl yapılır, ne zaman yapılır hiç fikrim yok. Bu binadan sağa dönülünce karşımıza çıkan Köker Evi sapsasağlam ayakta. Bu yüzden

editörümüz Ömer Bey depremden sonra Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki Köker Evi'ne taşındı. Anlayacağınız depremden sonra tarihi kent dokusunda dolaşıp keyifli kareler çekme imkânı kalmadı artık.

Bu büyük yıkım kentin hafızasını yerle bir etti. Bizden sonraki nesiller Maraş'ın depremden önceki hâlini çok hatırlayamayacaklar sanırım. Ama yine de dileğimiz bize insanlığımızı, kibarlığımızı hatırlatan bu evlerin en kısa zamanda yeniden ayağa kalkmaları ve sadece varlıklarıyla, bize kattıklarıyla bize umut olmaya devam etmeleri... Çünkü onları koruyabilirsek, yaşatabilirsek, insanlığımızı ve ruhumuzu korumamız kolaylaşacak bence. Çünkü insani taraflarımızı öne çıkartan, her neresine baksak, hangi taşına dokunsak bizi duygulandıran ve bu güzellikleri fark edenlerden olmanın mutluluğunu yaşatan bu güzelim evler, onları gelecek nesillere de aktarmanın gerekliliğini haykırıyorlar bize. Çünkü bu aktarmayı başarabildiğimizde hâlâ bir kentin hafızasını korumayı en güçlü şekilde anlatan Nazım Hikmet'in "İki şey var ancak ölümle unutulur/ Anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü" dizilerinin doğruluğu ortaya çıkmış olacak.

7.7 VE 7.6

GERÇEĞİN
RÜYASI

04:17

SALİH KOCA

Yer yarıyor birden. Savruluyor tüm cadde, sokak, ev, bina, insan, kuş, karınca... Toprak üzerindeki atıyor ne varsa... Köpekler ulumaya başlıyor sebepsiz yere. Ziller, alarmlar çalmaya başlıyor. Bir anda şehir işaret verilmiş gibi sallanıyor. Üstündekileri yok etmek için tabiat neredeyse canlı gibi harekete geçiyor. Mahalleleri birbirinden ayırıyor, dağları silkeliyor. Evler, fabrikalar, yollar savunmasız kalıyor. Büyük ve bitmeyen sarsıntılar dalga dalga geliyor, yokluyor, yıkıyor ve geçiyor. İnsanın hükümranlığı bitiyor, bin yılda yapılanlar birbirine karışıyor, tanınmaz oluyor. Camilerin minareleri devriliyor, evlerin duvarları yollara dağılıyor.

Gecenin, sabaha karşı en karanlık anında evlerden çığlıklar geliyor, duvarlar çatlıyor, sıvalar dökülüyor, camlar parçalanıyor.

Çıkan enerjiyle gökyüzü aydınlanıyor. Birine olan hepsine oluyor. Binalar önce titriyor, sonra sallanıyor ve orakla kesilmiş ekinler gibi yere düşüyor. Görünen hiçbir şey yekpare kalmıyor. Yıkılmayan binalar bir çocuğun itmesiyle dengesini kaybedecek kadar güçsüzleşiyor.

Şimdiye kadar bilinmeyen bir güç öfkeyle gözün gördüğü her şeye dokunuyor. Uykuda yakalanan bedenler betonların altında anında eziliyor. Aileler, kendilerini her şeyden koruyan evlerinde, korunmasız yakalanıyor. Evler, "şşşş" diyerek gürültüyle yıkılıyor. Ardından feryatlar, imdat çığlıkları ve "Allah'ım kurtar!" nidaları geliyor. Anneler son anlarında çocuklarını kucaklıyor. Babalar ailelerini dışarı çıkarmaya çalışırken ölüyor. En abartılı masallarda bile büyüklüğü tahmin edilemeyecek bir canavar oluyor sarsıntı. İnsandan insana, evden eve gücü saniyeler içinde yayılıyor.

Kalabalıkların şoku dehşete dönüşüyor, tanımlanan her şey değişiyor. Söz yerine artık her şey hırıltı, bağırma ve çığlıkla ifade ediliyor. Duygular gidiyor, hisler dondurucu havayla birlikte donuyor. Renkler tek tona sığıyor, herkes kendi sokağında kayboluyor, adresler siliniyor, şehrin manzarası değişiyor.

Evleri vuran şok dalgası, ayakta kalabilen insanlara da nüfuz ediyor. Yan yana duranlar birbirini duyamıyor. Göz gözü görmüyor. Kurtulanlar, yıkıntıların arasından nefessiz kalmış hâlde çıkıyor. Yaralılar dumanların arasında bir o yana bir bu yana gidiyor. Bazıları, evlerinden kalanların etrafında çaresizce dönüyor. Sarsıntı durduktan sonra yağmur, toz, duman ve insan dışında hiçbir şey hareket etmiyor. Herkes gördüklerine ve duydukları karşısında mecaliz kalıyor...

Şimdiye kadar
bilinmeyen bir güç
öfkeyle gözün gördüğü
her şeye dokunuyor.
Uykuda yakalanan
bedenler betonların
altında anında eziliyor.

**Sabah oluyor
havadaki yoğun
grilik eşliğinde.
Felaketin büyüklüğü,
insanların enkaz
üzerinde karıncalar
gibi çalışmaya
başlamasıyla
fark ediliyor.**

Sürünerek, emekleyerek, topallayarak çökmüş binalardan kaçıyorlar. Bir çocuk akan kanına, işaret parmağıyla dokunarak ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Pencerelerden atlayanlar ya da sevdiklerini battaniyelere sararak balkondan atanlar var. Yaşlı bir kadın korunmak için evinin içinde oraya buraya kaçıyor. Ama saklandığı mutfakta, yan bina üzerine devriliyor.

Bir süre sonra herkes kaçmak için arabalara hücum ediyor. Ama tüm şehir yollara düştüğünden kimse hareket edemiyor. Trafik gitmeyince yollar otoparka dönüşüyor. İnsanlar etrafa çarpa çarpa ilerliyor, ilk karşılaştığından yardım dileniyor. Kadınlar ve adamlar yakınlarının ismini ağlayarak tekrarlıyorlar. Yıkılan evlerden gelen "kurtarın bizi" sesleri gürültüden duyulmuyor. Yağmurla birleşen dondurucu soğuk, felaketin boyutunu daha da büyütüyor. Soğuğa karşı mücadeleyi ilk kaybedenler yaralılar oluyor. Ayaz, vücutları bıçak gibi kesmeye başlıyor. Hayatta kalanlar bu kez de soğuktan titriyor.

Bir rüya olmalı bu. Saniiyeler içinde başlayıp biten bir kâbus. Çünkü gerçek olamayacak detayları var. O kadar bina aynı anda yıkılır mı? Bu kadar insan aynı anda ölebilir mi? Bütün bunlar insan algılamasının çok üzerinde!

Sabah oluyor havadaki yoğun grilik eşliğinde. Felaketin büyüklüğü, insanların enkaz üzerinde karıncalar gibi çalışmaya başlamasıyla fark ediliyor. Soğuk öyle etkili

Fotoğraf: Haadi Mousavi.

ki kaldırımlarda ateşler yakılıyor. Yollarda başı ve sonu belli olmayan trafik oluşuyor. Bazıları çıplak elleriyle yıkıntıları kaldırarak yakınlarını enkaz altından çekip kurtarıyor. Bir teyzenin bedeni iş makinesinin keçesine takılıyor. Etrafa dağılmış dini kitaplarını biri topluyor. Enkaz altındakiler dışarıdakileri duyuyorlar ama kendilerini kimse duymuyor. Bağırmandan sesleri kısılcına kadere boyun eğiyorlar. Bir yatalak hasta yıkılmak üzere olan bir apartmanın en üst katında yatağında kurtarılmayı bekliyor.

Kedisini bulmadan dışarı çıkmayan çocuğun üzerine çöküyor bina... Sadece kolları ve başı enkaz dışında olan kadın üzerindeki ziynet eşyalarını çıkarıp başında bekleyenlere verdikten sonra ölüyor. Bazıları sevdiklerinin vücudunu cansız da olsa tek parça alabildiklerine seviniyor. Onlarca ton betonun altında kalanları görenler, bir şey yapamayacağını anlayınca feryatları duymamak için oradan çaresizce uzaklaşıyor...

"Her şeyin yok oluşunu aynı anda nasıl görebilirim? Aynı anda her yerde nasıl labilirim?" dediğimde bunun bir rüya ol-

duğunu tekrar aklıma getiriyorum. Öyle ya aynı anda her yerde olan tek şey Tanrı'dır, bir de rüyalarımızda biz. Uyanınca hepsinin biteceğini anlamak üzüntülerimi hafifletiyor. Bulduğum yerde bilmediğim bir güç beni hafifletiyor, öyle ki ayaklarım yerden kesiliyor. Binaların üstünde geziyorum. Şehrin yaslandığı Ahır Dağı'na yükseldiğimde bunun normal olduğunu düşünüyorum. Sonra o kadar dumanın, yağmurun, tozun çığlığın ve yıkılan binanın arasında uçan kuşları görüyorum. Ben de peşlerinden gidiyorum. Çöken binaların enkazlarının arasından, arada beyaz kuşların çıkıp gökyüzünde öbek öbek biriktiğine şahit oluyorum.

"Bu rüya benim, bu sahneleri zihnim yarattı! O zaman şikâyet etmeden izleyeceksin!" diye mırıldanıyorum. Havada duruyorum ama kimsenin dikkatini çekmiyorum. Meydanlarda toplanan insanlardan uzaklaşıyorum. Burada bir görevim yok ama görmem istenilen şeyleri görmeden uyanmam mümkün değil. Benim cezam bu! İzleyeceksin ve hissedeceksin!

Bu öyle bir an ki tek umudum uyanabilmek. Rüya olduğuna eminim ama ne kadar sürecek?

lediklerini önemsizleştirmekle geçecek. Ne demek istediklerini en süslü ve en kurnaz laflarla yorumlayacağız. Bütün bir sistemi değiştirmeye ölümlerin güçleri yetmeyecek. Onların söylemek istediklerini savunmaktansa onları unutturmak için çalışacağız. Ölümleleriyle anlattıklarını, "Her şeyi kendi şartları altında değerlendirmek lazım" diyerek geçiştireceğiz. Sonunda, haksız yere ölenlerin ölümünden bir şeyler çıkarırlar ve haksız yere ölenleri normal karşılayanlar olarak ayrılacağız.

Bu öyle bir an ki tek umudum uyanabilmek. Rüya olduğuna eminim ama ne kadar sürecek? Başlaması gereken her şey başlamış, olmuş ve bitmiş. Hiçbir şeyi ne geri döndürebilirim, ne de değiştirebilirim. Nihayet apartmanın molozları arasında kayboluyorum. Binanın her parçası, sanki öldüğümde emin olmak için gövdemden bir parça alıp gidiyor. Üzerimde günlerce çalışsalar ancak kaldırabilecekleri bir yük var. Ama bütün bu ağırlığa rağmen beklediğim ölüm gelmiyor! "Yaşa ve anlat" diyor bunların olmasına izin veren; "Uyan ve anlat!"... O anda, uzaktan gittikçe bana yaklaşan tanıdık bir ses duyuyorum. Ses toz bulutunun içinde tekrarlanıp yankılanıyor. Sesin iyice yaklaşmasıyla gözlerimi açıyorum. Evimde ve yatağımdayım, üstümde zerre toz yok, duman yok, kendimi yokluyorum ellerimle; bedenim tek parça ve nefes alabiliyorum. Başucumda biri var, hayatım boyunca duyduğum, kulağıma en aşına sesiyle çağırıyor;

"Deprem oluyor! Kalk, evden çıkalım oğlum!" Bu annemin sesi. Kendime geliyorum. Acele etmemi söylüyor. Uzattığı anahtarı alıp kapıya yöneliyorum, kapıyı açmaya çalışırken duvardaki saate bakıyorum; Saat gecenin 04:17'si, yer Kahramanmaraş...

Maraş'ın en büyük caddesindeyim. Belki de kırk senedir bu cadde bana hep yaşamın coşkusunu vermiştir. Ama yürümenin keyfini çıkaramıyorum. Acelem varmış gibi binadan binaya savruluyorum, yine havadayım. Merak duygumun önlenemez dürtüsüyle kendimi bir binanın en üst katına atıyorum. Burada kuşlar var. Beyaz, gri, pembe... Yaşanan felaketten habersiz birbirleriyle konuşuyorlar. Sahibi onları unutmuş, gitmiş ya da ölmüş olmalı. Büyük bir kafese dönüşen kümeslerini açıp serbest bırakıyorum onları. Ama koca bina tekrar başlayan bir sarsıntıyla çökmeye başlıyor. Bir anda kuşlarla birlikte düşüyoruz aşağı. Onlar uçmaya başlıyorlar gökyüzüne doğru. Ben de arkalarından gitmek istiyorum ama bu kez başaramıyorum, altımdaki bina beni aşağı çekiyor. Arkalarından bakıyorum onlar beyaz bir perde gibi göğe yayılırken. Şimdi ben de felaketin kurbanıyım artık. Betonlar, demirler, eşyalar arasında hızla düşüyorum.

Bütün ölenlerin son anlarını hissetme vakti şimdi. Demek ki böyle öldüler diyorum düşüş anında. Bir demir kaburgalarımı deliyor,

bir beton kolon hemen üzerimde benimle aşağı düşüyor. Az sonra beni ezecek biliyorum. Sağ tarafımdan hızla gelen bir eşya o çok sevdiğim yüzümü parçalıyor. Artık beni gördüklerinde son kez yüzüme bakamayacaklar. Zayıf ellerimle beni ezecek betona dokunmaya çalışıyorum, bir başka şey yanımdan geçerken elbiselerimi parçalıyor. Şimdi her şey toz duman, görmüyorum, duyuyorum ve sadece hissediyorum. Bir bebek ağlaması geliyor aşağıdan. Annesiyle düşüyorlar mı, uçuyorlar mı bilmiyorum. Yan bina da hışımla çökmeye başlıyor. Çıkan yoğun toz ciğerimi yaktığı için nefes alamıyorum. Göz gözü görmeyen toz bulutu dağıldığında ben çoktan bu karmaşanın cansız bir parçası olacağım.

Son anımda ne söyleyebilirim ki? Hiçbir söz söylenmeden tek kelime etmeden yıkılan binaların arasında kaybolanlar, enkaz altında soğuktan donanlar her şeyi söylediler. Bütün liderlerin, filozofların ve diğer büyük insanların söylediklerinin üzerinde şeyler söylediler son nefeslerinde. Ama maalesef bundan sonra zamanımız, onların bu söy-

SÜLEYMANLI MAHALLESİ'NDE BİR GÜN

MURAT YARIM

Süleymanlı Mahallesi

Süleymanlı, eski adıyla Zeytun Kahramanmaraş'ın kuzeybatısında, Ceyhan Nehri ile Göksun Çayı arasında 3014 m. yükseklikteki sarp ve ormanlık Berit Dağı'nın eteğinde, dar bir vadi içindeki Zeytun Çayı üzerinde kurulmuş eski bir yerleşim merkezidir. Süleymanlı'nın bulunduğu bölge, suyu bol ve şiddetli akan birçok dere ile bölündüğü için çok girintili ve çıkıntılıdır.

1915 yılına kadar 18 bini aşan nüfusu ile Maraş sancağına bağlı bir kaza merkezi olan Zeytun, 25 Mart 1915 tarihinde Ermenilerin isyanı

sonucunda isyanı bastırmak üzere gelen Maraş Jandarma Komutanı Binbaşı Süleyman Bey'i şehit etmeleri üzerine adı padişah fermanıyla Süleymanlı'ya çevrildi. Cumhuriyet döneminde bucak olan Süleymanlı günümüzde mahalle statüsünde ve 300-400 hane civarında.

Tarihi, kültürü ve doğasıyla saklı cennetlerin başkenti diye tanımladığım Kahramanmaraş her köşesinde ayrı bir güzelliği barındırıyor. Tarihi kalıntıların ve doğal güzelliklerin iç içe girdiği Süleymanlı Kahramanmaraş'ın

müstesna yerlerinden biridir. Tarihi araştırmalar yaparken çok sık rastladığım bir yeri "Zeytun." Osmanlı'nın son dönemlerinde burada yaşayan Ermenilerin isyanları ve Türklere karşı yaptıkları katliamlar yerli ve yabancı kitaplara, makalelere ve tezlere birçok kez konu olmuştur. Ben de bir hafta sonumu Süleymanlı'nın bütün tarihi ve doğal güzelliklerini görmek için ayırıyorum. Seyahate çıkmadan önce hazırladığım gezi güzergahım üzerindeki tarihi yapılar hakkında seyyahların ve kitapların yazdıklarını

yeniden gözden geçirdim. Zeytun'un eski fotoğraflarını titizlikle inceledim. Artık Süleymanlı gezisi için hazırım.

Kahramanmaraş'tan yaklaşık 45 dakikalık bir yolculuktan sonra Süleymanlı-Ilıca yol ayrımına geliyorum. Yol ayrımından Süleymanlı istikametine döndüğümüzde dağların dik yamaçlarına kurulmuş çoğunluğu yerel mimari ile yapılmış taş ve kerpiç evler görüyoruz. Süleymanlı'nın eski fotoğraflarında dağların dik yamaçlarına yapılmış kalabalık bir hâlde evler görünüyor. Konumu ve toprak yapısı nedeniyle kasabada yapılan evler sanki birbiri üzerine yapılmış gibi duruyordu. Kale denilen yerde yüksek taş duvarların üzerine yapılan kartal yuvasını andıran evler de aynı fotoğrafta dikkat çekiyordu. Günümüzde evlerin hem sayısı azalmış hem de en fazla iki kattan oluşuyor.

Köyün girişinde gelenleri tarihi Soğuk Pinar Çeşmesi karşıyor. Sağ tarafta çeşme sol tarafta akan derenin su sesi birbirine karışıyor. Allah'ın (cc) Kahramanmaraş'a bahsettiği en güzel nimet sudur, diye düşünüyorum.

Tarihi, kültürü ve doğasıyla saklı cennetlerin başkenti diye tanımladığım Kahramanmaraş her köşesinde ayrı bir güzelliği barındırıyor.

Çeşmenin önünde yoğun bir kalabalık var. Araçlarıyla bidon getiren vatandaşlar sırayla su dolduruyor. Sıra bize geldiğinde avuçlarımızın arasında kana kana soğukpınar çeşmesi suyundan içiyoruz. Bu su öyle bir su ki insan içmeye doyamıyor. Suları demir madenlerinden geldiği için gayet lezzetlidir. Yanımızda getirdiğimiz şişeleri dolduruyoruz. Suyumuzu içtikten sonra çeşmeyi inceliyorum. Üç bölmeden oluşan çeşmenin 17.yy. da yapıldığı düşünülüyor. Çeşmenin üzerindeki kitabe kısmı tahribata uğradığı için ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmiyor. Çeşmesinin üzerindeki süslemeler dikkatimizi çekiyor. Selvi, rozet, gülbezek, lale, kuş ve vazoya yerleştirilen çiçeklerden oluşan süslemeler çeşmeye ayrı bir güzellik ve tarihi derinlik katıyor. Çeşmenin kemer kısmındaki taşların aralarının açıldığını görüyoruz. En kısa zamanda çeşmenin restorasyona alınması yerinde olacaktır.

Soğukpınar çeşmesinde suyumuzu içtikten sonra hemen karşıda bulunan tarihi Kantarma Köprüsü'ne geçiyoruz. Tek kemerli köprünün girişinde yer alan kitabesinde köprünün 15.yy Osmanlı Dönemi eseri olduğunu anlıyoruz. Köprü 2010-2011 yıllarında Karayolları 5. Bölge Müdürlüğü tarafından onarılmış. Köylülerin anlattığına göre biraz sonra göreceğimiz antik yol bu köprüden geçiyormuş. Köprünün restore edilmesine sevindik.

Kantarma Köprüsü'nü ziyaret ettikten sonra köyün içlerine doğru ilerliyoruz. Sıradaki ziyaret yerimiz "Kanlı Köprü". Süleymanlı'nın dar sokaklarında aracımızla ilerlerken yolumuza çıkan keçi sürüsünün arasından geçiyoruz. Şehirlerin sıkıcı atmosferinden sonra köy yollarında dolaşmak, keçi sürülerini görmek ayrı bir mutluluk veriyor. Kanlı Köprü'ye geldiğimizde köprünün altındaki manzara bizleri ürkütüyor. Otuz metre aşağıımızda büyük kayaların arasında akıp giden suyun sesini duyuyoruz. Süleymanlı denilince akla ilk gelen tarihi yapılardan biri tam da üzerinde bulunduğumuz Kanlı Köprü. Osmanlı'nın son yıllarında sık sık isyana kalkışan Zeytun'da yaşayan Ermeniler dönemin Osmanlı Hükümetine çok zorluklar çıkarmıştı. Bu isyanlar sırasında ele geçirdikleri Türk askerlerinin ellerini bağladıktan sonra köprüden aşağı atmışlardı. Tarih kitaplarının anlattığına göre köprünün altı Türk askerlerinin cesetleri ile dolmuştu. Ermeni vahşetine tanıklık etmiş Kanlı Köprü'yü ziyaret ettikten sonra yolumuza devam ediyoruz.

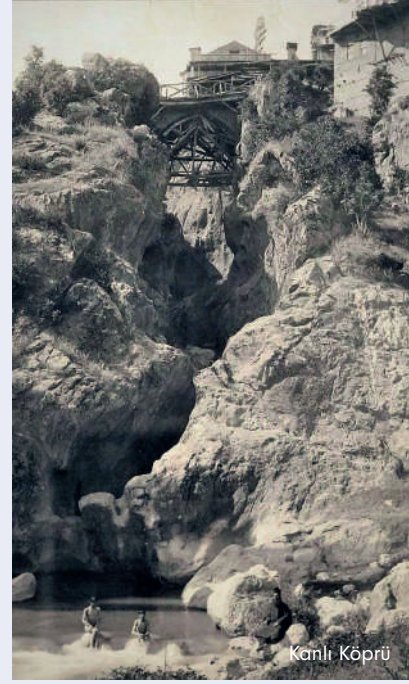
Süleymanlı Antik Yol

Süleymanlı Şehitliği

Zeytun Kışlasında Osmanlı Askerleri.

Kanlı Köprü

**Allah'ın (cc)
Kahramanmaraş'a
bahsettiği en güzel
nimet sudur diye
düşünüyorum.**

Kıvrımlı yollardan yukarıya doğru çıkarken tarihi Zeytun Hamamı'nın yerini arıyorum. Aracımızı durdurup yoldan geçen bir amcaya soruyoruz. Meğer hamamın tam önüne gelmişiz. Hamamın sıcaklık ve sıcak su deposunun üzerine 1970'li yıllarda ev yapılmış. Bu ev hâlâ günümüzde de kullanılmakta. Hamamın sıcaklık bölümü ahır, sıcak su bölümü ise samanlık olarak kullanılıyor. Hamamın kitabesi olmadığı için ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmiyor. 1900'lü yıllara kadar kullanılan hamam daha sonra fonksiyonunu kaybetmiş. Hamama 1925 yılında Selanik göçmenlerinden bir aile yerleştirilmiş ve daha sonra hamam bu ailenin mülkiyetine geçmiş. Zeytun Çayı'na hâkim bir yerde

olan hamamın büyük bir kısmı hâlâ ayakta ve sağlam. En kısa zamanda restore edilmesi Süleymanlı için önemli bir hizmet olacaktır.

Bir sonraki durağımız Süleymanlı Kalesi. Aracımızı kalenin merdivenlerinin önüne park ediyoruz. Kıvrımlı merdivenlerden kalenin üstüne çıkıyoruz. Çok tehlikeli ve korkutucu bir yolu var. Herhangi bir denge kaybında uçurumdan aşağı düşmek an meselesi. Kale, büyük bir kayanın üzerinde. Etrafında herhangi bir duvar veya sur kalıntısı yoktu. Kalenin bir tarafı uçurum, bir tarafı sonbaharın bütün tonlarının yer aldığı ağaçların arasında merdiven basamaklarını andıran Süleymanlı evleri görünüyordu. Bir süre kalenin üzerinde renk cümbüşüne dönen doğayı seyrediyoruz. Hemen aşağımızda muhteşem bir manzara var. Sol tarafımızdaki vadiden akan derenin su sesi ruhumuzu dinlendiriyor. Tam karşımızda daha yüksekte yer alan kışla bölgesini görüyoruz. Az sonra ziyaret edeceğimiz Osmanlı Kışlası'nın kalan son duvarları görünüyor.

Okkayası Mevkii'nde yer alan Antik yol kalıntıları da seyahat planımız içerisinde yer alıyor. Aracımızla ilerlerken çok gitmeden hemen sağ tarafımızda yine tarihi bir çeşme görüyoruz. Bu çeşmenin üzeri yosunlarla ve çalılarla kaplanmış. Çeşme günümüzde kullanılmamaktadır. Ne zaman yapıldığına dair de bilgi yok. Çeşmeyi gördükten sonra çok vakit kaybetmeden yolumza devam ediyoruz. Evlerin arasından geçtikten sonra dereye doğru iniyoruz. Antik yol kalıntıları biraz yükseklerde yer alsada üzerinde yürüdüğümüz yol antik yolun bir parçası. Köylülerin anlatımına göre antik yolun kalıntılarının üzeri toprak ve kumla kaplanmış. Yer yer yol kalıntıları görülebiliyor. Kalıntıları daha net görmek için dik yamaçlı dağın toprak yolunda yürümeye devam ediyoruz. Yükseklere çıkınca arkamızda Ahır Dağı'ndaki verici istasyonunu görebiliyoruz. Bir süre dik bir yamaçtan yürüdükten sonra Antik Yol kalıntılarına ulaşıyoruz. Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 24/01/2013 tarih ve 1863 sayılı kararı ile 1.derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilen Antik Yol, İç Anadolu ile Halep arasındaki ulaşımda geçiş noktasıydı.

Saat öğle vaktini geçiyordu daha görmek istediğimiz yerler olduğu için antik yol kalıntılarından ayrılıyor. Vakit kaybetmeden Süleymanlı'nın Kışla bölgesine geçiyoruz. Yollar keskin virajlı ve bir tarafı uçurum. Kışla bölgesine varmadan önce Süleymanlı şehitliğini ziyaret ediyoruz. Süleymanlı Şehitler Anıtı 25 Mart 1915 tarihinde Zeytun'da bulunan Tekke Manastırına sığınan asi Ermeniler Tekke'den Osmanlı askerlerine karşı bilfiil silah kullanarak Jandarma Komutanı Binbaşı Süleyman Bey ile 10 askerin şehit olmasına ve 26 askerin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Dönemin Osmanlı Hükümeti Binbaşı Süleyman Bey'in şehit edilmesinden dolayı Zeytun ismi Süleymanlı'ya dönüştürülerek Süleyman Bey'in ismi sonsuza kadar yaşatılmıştır. Binbaşı Süleyman Bey ve şehit askerler için Fatihalarımızı okuduktan sonra Osmanlı Kışlası'na geçiyoruz.

Hakkında yerli yabancı onlarca kitap, makale ve tez yazılan Zeytun, Osmanlı'nın son yıllarında Ermenilerin çıkardığı isyanlarla adını duyurmuştur. Hem bu isyanların

bastırılması hem de Zeytun'un tamamen denetim altına alınması için 1878-1879 yılında Sultan II. Abdülhamid tarafından kışla yaptırıldı. Bu kışla 1895 yılındaki Zeytun isyanında büyük ölçüde hasar aldı. Kışla onarıldıktan sonra 1897'de yeniden açıldı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Selanik'ten gelen muhacirler kışlaya yerleştirilmiş. Sonraki yıllarda kışlanın bir bölümü eve dönüştürülmüş. Bazı bölümleri hâlâ ayakta olan kışlanın restore edilip turizme kazandırılması en büyük dileğimiz. Kışlanın çevresindeki evlerin bazılarında o döneme ait

Ali Kayası Cam Terası, Süleymanlı, Ilıca ve Savruk Şelalesi birlikte düşünüldüğün kırsal turizm destinasyonu olarak güçlü bir turizm rotası oluşturulabilir.

kalıntılar bulunmakta. Kışlaya ait hamam ve telgrafhanenin kalıntıları üzerine evler yapılmış. Kışlanın ta- limhanesi olarak bilinen meydana köylülerin söylediğine göre Osmanlı askerlerinin diktiği dut ağaçları hâlâ varlığını sürdürmekte.

Süleymanlı doğa, tarih ve kültürel alanlarıyla kırsal turizm potansiyeli güçlü bir yer. Ali Kayası Cam Terası, Süleymanlı, Ilıca ve Savruk Şelalesi birlikte düşünüldüğün kırsal turizm destinasyonu olarak güçlü bir turizm rotası oluşturulabilir. Bu turizm rotası günübirlik ziyaretlerin ötesinde Ilıca merkezli birkaç günlük konaklamalı turizm faaliyeti olarak değerlendirilmeli. Yıllardır Ilıca'yı bir Yalova, bir Afyon düzeyinde kaplıca turizm bölgesi hâline getiremedik. Henüz yüksek standartlı konaklama tesislerini Ilıca'da göremedik. Yol problemi çözüldüğünde bu bölge adından söz ettirecek bir gelişme sağlayacaktır. İzmir'deki Şirince köyünün bir benzeri Süleymanlı neden olmasın? Birçok kültürel varlığa ve doğaya sahip Süleymanlı'nın planlı bir yapılanma ile bu düzeye gelmesi hayal değil.

BAŞI DUMANLI DAĞ:

YEDİKUYULAR

ŞULE KIRIŞCI

Kahramanmaraş, tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra doğal güzellikleriyle de dikkat çeken bir şehirdir. Bu güzelliklerin en etkileyici olanlarından biri de Kahramanmaraş'ın dağlarıdır. Bu dağlar, zirvelerinde kendine özgü bir hikâye, heyecan barındırır. Yazın yeşilin bin bir tonuyla göz kamaştırırken kış aylarında ise karla kaplanan zirveler doğa severlerin ve macera tutkunlarının kalbini çalar.

Yedikuyular bölgesine yapılan yolculuk, manzaralarla doludur. Dik yamaçları aşarken, etrafınızı saran beyaz örtü, soğuk havaya rağmen yaşamlarını sürdürmeye çalışan kar altındaki ağaçlar sizi adeta masalsı bir dünyaya çağırır.

Kahramanmaraş'ın dağları, sadece bir coğrafi olgu değil, aynı zamanda bu şehrin ruhunu ve kimliğini oluşturan önemli bir unsurdur. Doğanın kucakladığı bu muazzam dağlar, ziyaretçilerine sadece güzelliklerini değil, aynı zamanda bir serüvenin kapılarını aralamayı da vaat eder. Bu dağlarla buluşmak, şehrin kendine özgü atmosferini keşfetmek ve doğanın büyüüne kapılmak anlamına gelir.

Sırtını Ahır Dağı'na yaslamış bu zirvelerden birisi olan Yedikuyular, Kahramanmaraş'ın kuzeydoğusundadır. Ahır Dağı'nın 2050 m yüksekliğindeki Milcan Tepesi adı verilen dağlık alandan başlar ve dağın kuzey yamacına doğru ilerler.

Yedikuyular bölgesine yapılan yolculuk, manzaralarla doludur. Dik yamaçları aşarken etrafınızı saran beyaz örtü, soğuk havaya rağmen yaşamlarını sürdürmeye çalışan kar altındaki ağaçlar sizi adeta masalsı bir dünyaya çağırır. Akşam saatlerinde ise gökyüzündeki yıldızların parıltısı karların üzerine düşer.

Bölge, yaz aylarında kullanılan tarihi kervan yolu üzerinde konumlanmıştır. Geçmiş yıllarda yazın geldiği dönemde, bazı yaylacılar Maraş'ın

ovalarından hayvan sürülerini alarak Yedikuyular'a çıkar ve burada kıl çadırlar kurarlarmış. Kıl çadır kurmaları, Yedikuyular'ın yaz aylarında bile oldukça serin bir iklim sunmasının bir göstergesidir. Hayvanlar, bölgede yetişen rayihalı otlardan beslenerek yayılır, yaylacılar da bu hayvanların sütünden peynir, tereyağı ve yoğurt gibi ürünleri yaparlardı. Su ihtiyaçlarını ise bölgede bulunan farklı büyüklükteki yedi kuyudan karşılardı. Bölgeye adını veren, farklı büyüklükteki yedi kuyunun varlığıdır. Hatta bir hafta sonu gezisinde, bu kuyuları bizzat saymış, kıl çadırlardan birinde oturup tereyağlı peynirli bazlama ile yayık ayrı içmişliğim vardır. Lezzetini hiç unutmadım...

Kahramanmaraş'ın dağları aynı zamanda macera dolu aktiviteler için mükemmel mekânlar sunar. Bunlardan biri de Yedikuyular Kayak Merkezi'dir. Maraş'ın zirvesinde konumlanan bu kayak merkezi hem kış sporları tutkunları hem de doğa ile iç içe olmayı ve macerayı sevenler için de büyüleyici atmosfer sağlar.

Karla örtülü dağların eteğinden başlayarak, zirveye tırmanan yollar, bir hayli meşakkatli ve zorlayıcıydı önceleri. Bu nedenle sıklıkla gidilen bir bölge değildi. Yol, ortalama yüzde 8 eğime sahip dik ve virajlı bir yoldur. Bu yol, aynı zamanda içinde Bertiz Yaylası ve birçok köyün bulunduğu bölgeye ulaşımı sağlamaktadır.

Fakat 2.300 metre (7.500 ft) rakıma sahip bölgeye, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından Yaz-Kış Rekreasyon Alanı ve Kayak Merkezi Projesi kapsamında Yedikuyular Kayak Merkezi inşa edilince ulaşım daha kolay hale geldi. Şehrin merkezine uzaklığı yaklaşık 20 kilometredir. Ulaşım yolunun asfaltlanıp iyileştirmeler yapılmasıyla artık sadece 15-20 dakika gibi kısa bir süre içerisinde, Yedikuyular Kayak Merkezine ulaşmak mümkün.

Geçmiş yıllarda yazın geldiği dönemde, bazı yaylacılar Maraş'ın ovalarından hayvan sürülerini alarak Yedikuyular'a çıkar ve burada kıl çadırlar kurarlarmış.

Bir milyon metrekarelik alanda inşa edilen proje 2018 yılında faaliyete geçti. Kayak tesislerinin yüksekliği 1833-2044 metredir. Aralık-Mart ayları arasında 4 ay kayak yapmaya müsait olduğu gibi kışın ağır geçtiği yıllarda bu sezon Nisan ayına kadar uzayabiliyor.

Yedikuyular Kayak Merkezi, kayak severleri sessiz kar örtüsü üzerinde dansa davet eder. Kayakçılar, zirveden aşağıya doğru hızla kayarken rüzgarın yüzlerine vurduğu serinliği hisseder. Her sefer, heyecan ve özgürlük dolu bir serüvenin başlangıcı olur adeta...

Kış sporları tutkunları için bir dizi farklı pist seçeneği sunar. Başlangıç seviyesinden uzman seviyesine kadar çeşitli pistler, her seviyeden kayakçının ihtiyacını karşılamaktadır. Hem profesyonel kayakçılar hem de acemi sporcular, zirvedeki pistlerde kendi becerilerini geliştirme ve yeni deneyimler kazanma fırsatını bulurlar.

Amatör ve profesyonel kayakçılar için Snowboard ve Alp disiplinine uygun, eğimleri yüzde15-yüzde40 arası değişen üç pist, bulunmaktadır. Bunlardan en uzun olan pist 1170 metre uzunluğa ve yüzde 15'lik eğim vardır. Diğerleri ise yine uzun-

luk sırasına göre; 906 metre uzunluk yüzde22 eğim, 790 metre uzunluk yüzde18 eğim, 470 metre uzunluk yüzde38 eğime sahiptir.

Bunların yanında tesiste, teleski ve telesiyej hatları, 2 adet kızak alanı, 200 mt ve 150 mt lik iki adet babylift, atlama rampaları, ilk defa kayak yapacaklar için eğimi çok az olan kısa eğitim pistleri, offroad alanları, trakking alanları, gölet, basketbol, voleybol ve tenis sahaları bulunuyor.

Her yıl ilave yatırımlarla bölge halkının en çok tercih edilen uğrak noktalarından biri hâline gelen Yedikuyular Kayak Merkezi çevresine, konaklama ve günübirlik ziyaretler için bedesten çarşısı, bungalov evler, sosyal tesisler, yürüyüş yolları, piknik ve mesire alanları inşa edildi.

Araçlar için geniş otopark alanı ve bir de helikopter pisti bulunuyor.

Akdeniz ve Güneydoğu bölgelerine hizmet veren Yedikuyular Kayak Merkezi, turizm açısından baktığımızda bölgenin en ulaşılabilir ve en cazip merkezi konumundadır. Özellikle komşu illerin potansiyelini göz önünde bulundurduğumuzda, yaklaşık 10 milyon nüfusun en kısa sürede ulaşabileceği bir merkez olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Kayak merkezleri, sadece eğlence ve spor aktiviteleri sunmakla kalmaz, aynı zamanda şehir turizmine büyük katkılarda bulunur. Bölgedeki yerel kültürü ve gelenekleri tanıtan etkinlikler, çeşitli festivaller ve turnuvalar sayesinde şehir, kendi kimliğini daha geniş bir kitleye tanıtmaya ve turistleri çekme fırsatı bulur.

Kahramanmaraş'ın dağları aynı zamanda macera dolu aktiviteler için mükemmel mekânlar sunar. Bunlardan biri de Yedikuyular Kayak Merkezi'dir.

Bu bağlamda, Kahramanmaraş Yedikuyular Kayak Merkezi, 2022 ve 2023 yılının Şubat ayında da FIVB Kar Voleybolu Dünya Turu'na ev sahipliği yaparak adından söz ettirdi. Turnuvaya katılan ülkelerden gelen sporcular ve misafirler, Kahramanmaraş'ın turizmi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu tür uluslararası etkinlikler, şehrin turistik potansiyelini artırmanın yanı sıra, uluslararası arenada da tanınırlığını artırır ve bölgenin turizm çekiciliğini güçlendirir.

Kısacası, Yedikuyular Kayak Merkezi sadece kış sporları tutkunları için değil, aynı zamanda bölge ekonomisine canlılık katan, kültü-

rel etkinliklere ev sahipliği yaparak şehri turizmde ön plana çıkaran bir destinasyon olarak öne çıkıyor.

Son olarak, başı dumanlı dağın zirvesindeki Yedikuyular Kayak Merkezi, spor, macera ve doğanın muazzam güzelliğini bir araya getiren bir harikadır. Zirveye tırmanmak, doğanın çağrısına kapılmak ve karın üzerinde kaymak, unutulmaz anılar biriktirmenin yanı sıra ruhu da besler. Üzerine bir de sessizliğin huzuru eklenince bu mekân sadece bir kayak merkezi değil, aynı zamanda doğanın tüm görkemiyle buluşacağınız eşsiz bir nokta olarak gönüllerde yer bulur.

KAPALI ÇARŞI'DA ÇOCUKLARIN SELAM DURAĞI:

HÜSEYİN YOZKATLI

YAŞAR ERCAN

Kapalı Çarşı, her dönemde çocukların heyecanla gezdiği kültürel miraslarımızdandır. Yüzyıllardır şehrin kalbinin attığı, ticaretinin döndüğü, şehri gezmek üzere gelenlerin şehir hakkında fikir edindiği sergi alanıdır. Kahramanmaraş'ın el sanatlarının alıcısına sunulduğu, mutfak kültürün yansıtıldığı, her mevsim kullanılan bir pazar yeridir. Kapalı Çarşı'nın, şehri temsil eden değerlerin akıllarda yer edindiği gösterişli bir sunum mekânı olması kaçınılmazdır. Zira orada bir şehrin tüm marifetlerinden örnekler bulunur. Sözelimi atölyede işlenen bakırlar, gümüşler çarşının ışıklı camekânlarında; damlarda kurutulmuş dolmalık patlıcanlar, kabaklar aktarların askılarında; köşkerlerin diktiği çarklar bir ayakbacı tezgâhında müşterilerini bekler. Bir de seyyar satıcıları vardır ki pamuk şekerden kestane, halka tatlıdan tuzlucaya kadar ayak üstü atıştırılacak sokak lezzetlerini çarşı sakinlerine sunarlar. Hüseyin Amca da onlardan biridir. O, Kapalı Çarşı'nın eski ve eskimeyen müdavimlerinden. Kendi hazırladığı meyve aromalı macunları gerek içeriği gerekse sunumu ile tarihteki aslına uygun şekilde ikram eder. Çocuklar onu Macuncu Amca olarak tanır.

Hüseyin Yozkatlı, diğer adıyla Macuncu Amca; 1958 yılında Kahramanmaraş'ta üç çocuklu bir ailenin ortanca çocuğu olarak dünyaya gelir. Babası Ali Bey ile annesi Sebiha Hanım, o doğduktan kısa bir süre sonra Adana'ya çalışmaya giderler fakat orada pek uzun kalmadan memleketlerine dönerler. Böylece Hüseyin Yozkatlı'nın Kahramanmaraş yılları başlamış olur. Çocuk-

Macuncu Amca, çocuklar için tam anlamıyla bir mutluluk işçisidir. Kapalı Çarşı'da macun sattığı seyyar tezgâhı çocukların selam verme durağı olmuştur.

luğunun ilk yıllarını Uyuzpınarı'nda yaşar. Dolayısıyla Sarayaltı ve çarşı onun çocukluk yıllarının geçtiği yerler olur. Hüseyin Amcanın babası bir trafik kazasında ağır yaralanınca üç kardeş çalışarak hayatlarını idame ettirme yoluna gitmek zorunda kalırlar. Bu süreçte en büyük destekçileri dedeleri Hafız Mehmet Bey ile eşi Şerif Hoca olur. Hafız Mehmet Bey, üç dil bilen, Kur'an-ı Kerim'i ezbere okuyan eğitilmiş bir kişiliktir. Onun bu donanımı Hüseyin Amcanın gelişiminde önemle yer tutar. Zira hem maddi hem de manevi desteklerini esirgemeyen nene ve dedeleri sayesinde Hüseyin Amca henüz dört yaşında kuran okumaya, dahası Bakara başta olmak üzere çeşitli sureleri ezbere almaya başlar. Aile içi eğitimin aile bağlarını güçlendirdiğini dile getiren Hüseyin Amca, eğitim hayatının temelini bu yıllarda oluşturur. İlkokulu uzun, siyah önlük ve beyaz yaka giyerek İstiklâl İlkokulunda tamamlar. Ortaokul eğitimine ise Kahramanmaraş Ortaokulunda başlar, Cumhuriyet Ortaokulunda bitirir. Bu yıllarda Ali Şerbetçi önderliğinde Millî Türk Talebe Birliği'yle tanışır. Burada Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu gibi aydın isimlerle tanışır. Onların yönlendirmeleri ve örnek olmalarıyla çeşitli kitaplar okur, kişisel gelişimini İslami inanç ekseninde ilerletmeyi arzular. Kendi deyimiyle kişiliğini ve kimliğini bu isimler etkiler. Ali Şerbetçi onun hayatına yön veren isimlerden biri olur.

Sesinin güçlü olması, türkü söylemeyi sevmesi nedeniyle lise eğitiminden sonra İstanbul'un yolunu tutar. İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'na kaydolur. Burada yolu bir kez daha Erdem Bayazıt'la kesişir. Zira o dönem Erdem Bayazıt, konservatuarın genel sekreteridir. Hüseyin Yozkatlı, konservatuarı bitiremez çünkü dönemin politik sistemine isyan bayrağı açar ve kendi görüşünün peşinden giderek birtakım politik olaylara katılır. 12 Eylül darbesinin birkaç hafta öncesinde afiş yapıtma suçlamasıyla gözaltına alınıp yargılanır ve hapis cezası alır. Bu dönem hayatının kara günlerini yaşadığı, hatırlamak istenmeyen dönemdir. Cezaevinden çıktıktan sonra Mısır Çarşısı'ndan Hacı Bekir Lokumcusu'nda işe başlar.

Babasından aşına olduğu şekerleme işini burada geliştirir. İşte tam da bu dönemde macun yapmaya başlar. Başlarda Mısır Çarşısı'ndan evinin bulunduğu Fatih'e gidene kadar sattığı macun, zamanla onun geçim kapısı olur.

Hüseyin Amca, babasının çağrısıyla Kahramanmaraş'a döner ve 1995 yılında evlenir. Kahramanmaraş'ta gündüzleri macun satar, akşamları Hacivat-Karagöz oynatır. Macuncu Amca, çocuklar için tam anlamıyla bir mutluluk işçisidir. Kapalı Çarşı'da macun sattığı seyyar tezgâhı çocukların selam verme durağı olmuştur. Onu gören her çocuk mutlaka selam verir. Kimi macun alır kimi fotoğraf çektirir fakat onunla sohbet etmeden gitmezler.

Hüseyin Yozkatlı'nın gerek macun gerekse gölge oyunu maharetinin kökleri çocukluğuna dayanır. Hüseyin Amca çocukken Ramazan aylarında Sarayaltı'nda meddahlık yapan Nuh Osman Bey'in Köroğlu anlatılarıyla büyür. Nuh Osman Bey'in "arkası yarın" diyerek otuz güne böldüğü Köroğlu Destanı, Hüseyin Amca'nın çocuk zihninde sözlü anlatım kültürüne ait olan tekerleme, doğaçlama, masal anlatma gibi çeşitli yazınsal türleri kazanmasına olanak sağlar. Böylece Hüseyin Amca sözlü anlatım geleceğinin peşine düşer. O dönem Kayabaşı'da kahve sahibi olan Salman Efendi'yi keşfeder. Salman Efendi, akşamları bazen orta oyunu bazen de gölge oyunu oynar. Hüseyin Amca, çocuk yaşta Salman Efendi'nin gönüllü çıracı olur ve oyunlarda onun tefini çalar, ara ses olarak ona destek verir. Tabii Hüseyin Amca bir kere sözlü anlatım geleneğinin içine girmişti ve bu işte de kendini geliştirmeyi kendine söz vermişti. Nitekim sözünü tutar; Beyoğlu'nda ve Ankara'da Karagöz-Hacivat oynatan sanatçılardan eğitim alır. Öyle ki kendi kuklalarını ve gölge oyunu tezgâhını kendi yapar hâle gelir. Yaklaşık yirmi yıldır kukla tasarlayıp üreterek bu alanda atölye açıp ilgisine bu mirası aktarmaya çalışmaktadır.

Hüseyin Amca; aziziye fesi, beyaz mîntanı, beline doladığı kırmızı kuşağı ve siyah şalvarıyla seyyar tezgâhında ahşap çubuklara doladığı macunlarla çocukları mutlu etmeye devam ediyor.

ANDIRIN DOKTORU: TİRŞİK ÇORBASI

BETÜL ASLANTÜRK

Yılan otu musun? Andırın doktoru mu? Yılan burçağı, yılan otu, yılan pancarı, yabancı pancar ve daha bir sürü ismi olsa da biz saymakla bitiremediğimiz şifalarından dolayı ve eskilerin "Ölü diriltir, yılda bir sefer tirşik yicın, hastalık yüzü görmicin" cümlelerinin doğruluğundan ötürü Andırın Doktoru demeyi tercih ettik. Bununla da kalmadık sen-ben kavgası yapılmasına müsaade etmemek için Tirşik Çorbasını 2013 yılında coğrafi işaret patentini de alıp Kahramanmaraş'a ait tescilli lezzetlerin arasına ekledik.

Zehirli pancar yani namı diğer tirşik otu Akdeniz ikliminde, maki bitki örtüsünün hâkim olduğu humuslu topraklarda yetişir. Yılan yastığıgillerden olan bu zehirli pancarın iki türünün yenilebilir olduğu söylenir. Tirşik Çorbası yapımında büyük yapraklı olanı tercih edilir. Şayet diğer türleriyle karıştırılırsa çiğ ya da pişmiş fark etmeksizin tüketildiği takdirde ciddi zehirlenmelerle karşılaşabilirsiniz. Şekil itibarıyla ispanak ve pancara benzetilse de taşıdığı özellikler sayesinde onlardan ayrılır. Mesela bu özelliklerden biri tirşik otunun salgıladığı kendine has zehirli kokusundan dolayı hayvanların yemediği hatta kokudan kaçtıkları da söylenilir.

Çorba yapımında kullandığımız tirşik otu doğru pişirildiği takdirde oldukça faydalı olmakla birlikte gerek mayalanma gerek pişirme süresine dikkat edilmez ise Andırın Doktoru değil Andırın Azrail'i olabilir aman dikkat!

Tirşik aralık ve mart ayları arasında toplanır. Öncesinde ya da sonrasında toplanırsa yine adın-

dan dolayı olsa gerek faydası değil zararının olduğu söylentiler arasındadır. Kahramanmaraş'ta en çok Andırın bölgesinde yetişir tirşik. Kısacası gartlaşmadan toplayıp teze elden doğrayıp geceden uyutup sabaha kaynatmak lazım. Tirşik Çorbası her ne kadar Kahramanmaraş yöresine ait olsa da Adana ve Osmaniye'de de severek tüketilir. Hatta kırsal bölgede yaşayan insanımız "Tirşigim döküleceğine süt veren ineğim ölseydi" diyecek kadar kıymet verir Tirşik Çorbasına.

Kıymet verilmeyecek gibi de değil ki mübarek, hele o toplama ve doğrama aşaması o kadar zahmetli ki eldiven takmadan doğramak imkansız gibi bir şey. Tirşik otu biraz çamurlu olur, iyice yıkadıktan sonra ince ince doğramak lazım. Püf noktalarından biri de ince doğranmasıdır; sebebi ise eli kaşıdıran asidi bu şekilde ortaya çıkıyor, bu asidin mayalanmasına etkisinin çok olduğu söylenir. Ayrıca bu asidin romatizmaya faydasının olduğunu Tirşik Çorbasını araştırırken bir teyzemiz söylemişti; "Birkaç gün elim, delisi dutuk gibi gaşınır amma romatizma ağrım da azalır." Zahmet olmadan Rahmet olmazmış diye boşuna dememişler.

Tirşik Çorbasının iki önemli özelliği vardır; birincisi yapım tekniği ve mayalanma, ikincisi de tirşik otunun biyolojik değişime uğramasıdır. Yüksek oranda antioksidan bulunduran Tirşik Çorbası soğuk algınlıklarında vücudu destekleyerek mikroplara siper olur. Mide salgısını ve tükürük bezlerinin çalışmasını hızlandırır. Hazımsızlık ve sindirim problemleri çekenlerin derdine derman olmuştur. İdrar söktürücü özelliği olan tirşik aynı zamanda idrar yolu enfeksiyonu tedavisinde de etkilidir. Ateş düşürücüdür, kansızlığa karşı faydalıdır, vücut direncini artırır, bağıışıklığı güçlendirir. Aç karnına bir porsiyon Tirşik Çorbasını düzenli olarak en az 3 en çok 21 gün boyunca yemek mide yarasını kapatır diye duymuştum ve midem ağrıdığı dönem bizzat kendim denedim faydasını görmüştüm. Lokman Hekim de Tirşik Çorbasını anmıştır. Canı tirşik çeken Maraşlı; "Başım sızlı, garnım ağrı, canım tirşik isti" manisini söylemiş.

Gelelim yapım aşamasına; mevsiminde topladığımız tirşik otlarımızı çamuru gidene kadar yıkarız sonra da asidi çıkacak şekilde ince ince kıyarız. Pişirmek istediğimiz tencere-mize tirşigimizi koyup üzerine yapacağınız miktara göre biraz döğme

ve bolca yoğurt, az da tuz ekleyip isteğe bağlı tarhana ve nohut da koyabilirmişiz. Bütün malzemeleri ekledikten sonra tirşigin üzeri iki üç parmak kalınlığında olacak kadar un ile kapanır. Son olarak kaynama derecesine yakın sıcak suyumuzu ekleyip yaklaşık 12 saat sürece mayalanma işlemini başlatıyoruz. Tenceremizin kapağını kapatıp altına minderini koyup etrafını da battaniye ve huysuz kişilerin kıyafetleriyle bürümek lazımmış. Altına minder koyma sebebi tabandan soğuk almaması içinmiş. "Huysuz ve yavuz kişilerin kıyafetleriyle bürüyüp yavuzların ismini sayıp yalan buçuk döğüşücün ki tirşigin bek ekşisin" demişlerdir. Ertesi gün üzerindeki unları alıp Tirşik Çorbasını pişirmeye başlıyoruz. Tirşik Çorbasının piştiğini nasıl anlıyorsunuz, süresi var mı bunun diye sormuştum; "Tirşik dilini ısırmazsa pişmiştir," cevabını aldım. Yani tadına baktığımızda dilde iğnelenme hissi olmamalıymış. Tirşik Çorbası tek başına bile doyurucu bir yemek olmakla birlikte çoğunluk yanında tereyağlı bulgur pilavı tercih ediliyor.

Tirşik otu doğru pişirildiği takdirde oldukça faydalı olmakla birlikte gerek mayalanma gerek pişirme süresine dikkat edilmez ise Andırın Doktoru değil Andırın Azrail'i olabilir aman dikkat!

KAHRAMANMARAŞ'IN KAYA MEZARLARI

Dağlara Sığmamak

- ATİLA BAŞDEMİR: "CANCIK MAĞARASI İSEVİLERİN İLK KİLİSELERİNDİR."
- KAHRAMANMARAŞ'IN KAYA MEZARLARI

ATILA BAŞDEMİR:

“CANCİK MAĞARASI İSEVÎLERİN İLK KİLİSELERİNDİR.”

SÖYLEŞİ: ELİF NAZ BAYKUŞ

Hocam Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaptığımız gezilerimiz sırasında, birçok kaya mezarıyla karşılaşıyoruz. Bazıları restore edilmiş, yanlarına bilgilendirici notlar eklenmiş. Nevşehir'de mesela böyle. Çoğunun ise harap hâlde kaldığını, haklarında hiçbir bilgi verilmediğini görüyoruz. Kahramanmaraş'takiler maalesef böyle. Öncelikle, kaya mezarlarıyla ilgili doğru bilgiye ulaşabileceğimiz kitaplar, kaynak eserler var mı? Hangileridir bunlar?

Literatürde kaya mezarlarıyla ilgili yeterli kaynak mevcuttur. Ancak bu eserler ağırlıklı sadece bir bölgede bulunan mezarları içerir. Bu bölgeler içinde Van çevresinde Urartu kaya mezarları, Batı İç Anadolu'da Frig kaya mezarları ve Antalya-Muğla çevresinde Likya kaya mezarları Türkiye'de en bilinenler olduğu için birçok kaynakta yer alırlar. Birden çok bölgedeki kaya mezarlarını tek eserde analiz eden Nevzat Çevik'in Anadolu'daki Kaya Mimarlığı Örnekle-

rinin Karşılaştırılması ve Kùltürler arası Etkileşim Olgusunun Yeniden İrdelenmesi kitabı da bu acıdan önerebileceğim kaynaklar arasındadır.

Kahramanmaraş bölgesindeki anlamak açısından ise; Lykaonia Bölgesi Kaya Mezarları kitabıyla, Kappadokiya'da Argaios Dağı Çevresinde Hellenistik-Roma Dönemi Mezarları ve Ölü Kùltü kitabı faydalı kaynaklar arasındadır. Çünkü ilimizdeki kaya mezarları

stil açısından Kilikya, Kapadokya ve İsaoria bölgesindeki kaya mezarlarıyla benzerlikler gösterir.

Evet yurdumuzda bazı kaya mezarları restore edilip, bilgilendirme notları ile ziyarete açıktır. Ancak bunları Türkiye'nin başlıca turizm bölgelerinde görebiliyoruz. Zira yöre halkına iş yaratılması ve ziyaretçilerden gelen gelirler dolayısıyla turizm, ülke ekonomisi için önemli bir kaynaktır. Bu durumda buradaki tarihi eserlerimizin etkin koruma altında olmasını sağlar. Turizm potansiyelinin düşük olduğu bölgelerde tarihi eserlerimiz daha bakımsız durumdadır. Tarihi çevre bilincinin yetersizliği bu yok oluşta en etken rolü oynamaktadır. Tabii kültür varlıklarımızın restorasyonu ve ziyarete açılması için bürokratik zorlukları da göz önünde bulundurmak gerekir. Mesela, özel mülklerde, sahibinin izni olmadan veya kamulaştırma yapılmadan bilimsel kazı ve araştırma yürütmek olanaksızdır. Ayrıca eserlerinin konservasyonu, sürekli bakımlarının sağlanması ve ziyarete açılmaları oldukça maliyetlidir. Oysa bu maliyetlerin yüklenilmesiyle ören yerinden gelecek turizm katma değeri uzun vadede zaten amorti edilebilmektedir. Geri planda kalmış ören yerlerinin önemini fark eden yerel yönetimler artık giderek artan bir politika ile arkeolojik çalışmalara katkı verme eğilimindedirler. Ancak yerel yönetimlerin desteği halen istenilen seviyede değildir.

Kahramanmaraş'ta bilinen, en meşhur kaya mezarları Çukurhisar'da bulunuyor. Çukurhisar kaya mezarlarıyla ilgili kısa bir bilgilendirme yapar mısınız? Kime aittirler? Hangi zamandan kalmışlardır?

Evet, ilimizdeki diğer kaya mezarlarına göre Çukurhisar kaya mezarları daha bilinen alandır. Çünkü daha anıtsal bir stile işlenmişlerdir.

Turizm potansiyelinin düşük olduğu bölgelerde tarihi eserlerimiz daha bakımsız durumdadır. Tarihi çevre bilincinin yetersizliği bu yok oluşta en etken rolü oynamaktadır.

Çukurhisar kaya mezarları konusunda ilk yerli bilimsel çalışma KSÜ akademisyenleri Oktay Dumankaya ve Özden Ürkmez tarafından yapılmış ve Kahramanmaraş Ansiklopedisinde yayınlanmıştır. Bu mezarlar 5 m² ve 10 m² oda şeklinde tasarlanmış, içlerinde ölünün yatırılacağı klineler oyulmuştur. Bu durum bize bunların aile mezarı olduğunu kanıtlar. Antik Dönemde sıradan halk için değil sosyal tabakadaki seçkin sınıf için yapılmışlardır. Bunun sebebi o dönem için bile inşası pahalı olan mezarlar olmalarıdır. Çukurhisar mezarları hem dış cephelerinde hem de iç kısmında tonoz çatı tarzında oyulmuştur. Bu, Antik Roma tarzıdır. Böylece bunların Anadolu'da Roma egemenliğinin başladığı M.Ö. 1. yüzyıl ile sona erdiği M.S. 5. yüzyıla kadarki bir süreç içinde yapıldığını söy-

leyebiliriz. Yine de daha spesifik bir tarih vermek gerekirse Roma İmparatorluğunun Anadolu'ya getirdiği barış ortamı ve yükselen refah etkisiyle M.S. 2. yüzyıl ve M.S. 4. yüzyıl tarih aralığında yapılmış olması daha uygundur. Ayrıca tek aile için değil, birkaç yüzyıl boyunca yeni definler için de kullanıldığı kuvvetle muhtemeldir. Bu mezarlar yerel yönetici sınıfı ya da onların yakınlarına ait olabilirler.

Çukurhisar ovası küçük olmasına rağmen Antik dönemde bile boş bırakılacak bir arazi değildir. Bu tip araziler Roma'ya sadakat karşılığında yerel yöneticilerin işletmesine verilebilirdi. Bazen bunlar orduya hizmet etmiş veteran yani emekli askerlere de verirdi. Dolayısıyla mezarlar bu seçkin gruba aittir. Sütçü İmam Üniversitesinin destek görmesi hâlinde mezarlar üzerindeki yazıtların transkripte edilmesi, araştırma ve kazılarla bu sorulara çok daha net cevap verebiliriz.

Maraş'taki diğer kaya mezarları nerededir? Ulaşılabiliyor noktalarda mı bunlar? Ve farklı yerlerdeki bu kaya mezarları birbirine benziyor mu, yoksa birbirinden farklı mıdır?

İlimizdeki kaya mezarlarından bahsetmeden önce kısaca değinmek istediğim özel bir ören yeri var. Şehrin kuzeyindeki Cancık mağarasını herkes bilir. Aslında buraya Cancık Kilisesi de denir. Ancak burasının Hıristiyanlığın yaygınlaşması ve Kilisesi ile olarak kullanımından önce kaya mezar olma ihtimali vardır. Turizm potansiyeli açısından Kahramanmaraş ilinin en güçlü ören yeri olması mümkündür. Öncelikle şehre yakındır. Bugüne kadar hiç kimse tarafından fark edilmemiş bir potansiyel içermektedir. Burasının Hatay'da Saint Pierre kilisesiyle çağdaş olma ihtimali çok yüksektir. Yani İsevîlerin ilk kilisesi. İlk Hıristiyanlar Roma baskısı nedeniyle daha

Çukurhisar Kaya Mezarları

gizli olan bu tip mağara kiliselerde ibadet ediyorlardı. Trabzon Sümela'daki mağara kilise bu duruma örnek verilebilir. Sümela'nın önündeki manastır çok sonradan yapılmıştır. Cancık Mağarası'nın önünde de sonradan yapılmış bir manastır olduğuna inanıyoruz. Uzman Arkeolog Mehmet Kırkgeçit'in ilimizde yaptığı arkeolojik yüzey araştırmalarında mağaranın önündeki alanda taban mozaikleri olduğu konusunu artık biliyoruz. Benzer şekilde Selçuk ilçesinin Şirince köyündeki Meryem Ana Evi kanıtlanmamış olmasına rağmen kutsal kabul edilip neredeyse bir hac merkezine dönüşmüştür. Oysa Cancık Mağarası bu potansiyeli fazlasıyla barındırmaktadır. Düşünün bir, şehrin içinde her yıl yüzlerce yabancıların ziyaret edebileceği bir kutsal alanı. Kent halkının yanı başında büyük fırsat duruyor, sadece fark etmeleri gerekiyor.

Kahramanmaraş'ın önemli kaya mezarlarından biri de Pazarcık İlçesinde Kırk Mağaralar'dır. Çukurhisar kaya mezarlarıyla stil olarak farklılık gösterir. Mezarlar dış cepheleri itibariyle Çukurhisar kaya mezarlarına göre daha basit bir işçilikle yapılmışlardır. İçerisi bazen tek bazen çok odalı yapıdadır. Bu yapılarıyla Kommagene Bölgesi kaya mezarlarını andırır. Çok odalı mezar kültürünün kökeni M.Ö. 9.-8. yüzyılda Urartulara kadar dayanır. Ancak Kırk Mağaralar kaya mezarları, Çukurhisar kaya mezarlarıyla aynı döneme tarihlendirilir. Açılmamış mezarlardan gelecek verilerle belki bu tarihleme daha öne bile çekilebilir. Kahramanmaraş Müzesi bu nekropol alanında birçok mezar tespit etti ve kazılara başladı.

Göksun Kazandere mevkiinde iki adet daha kaya mezarı bulunmaktadır. Basında yer alan haberlere göre bu mezarların Hitit Dönemine ait olduğu hakkında haberler yayınlandı. Ancak Hititlerin kültüründe bugüne kadar hiç kaya mezarına rastlanmamıştır. Hititlerde üst sınıftan insanlar için ölü yakma kültürü dediğimiz kremasyon defin yöntemi vardı.

Bir de bugün merkezde Büğlek Mahallesi'nde Derdiment Dede olarak anılan ziyaret yeri var. Aslında bu alanda Antik Dönemde büyük bir tapınağın yer aldığına dair arkeolojik izleri görebiliyoruz. Bu alanın hemen kuzeyinde yarı toprağa gömülü kaya mezarları mevcuttur. Bu mezarların geçmişte rahipler için yapıldığını düşünüyorum. Evri Belediyesi sınırları içinde de çok sayıda kaya mezar bulunmaktadır.

Hocam, eski dönemlerde mezarları neden kayalara oymuşlardır? Dikkat çekici başka bir özelliği, bu mezarlar yüksek yerlere yapılmış. Neden?

Bunun birçok nedeni vardır; kayaların yapıları bakımından sağlam, dayanıklı ve korunaklı olmaları durumu onları ideal bir mezar mekânı hâline getiriyor. Ayrıca yerleşim yerlerine yakın olmaları, mezarı hırsızlardan koruma, kişinin ölümden sonra da saygı ile hatırlanması ve ölenin siyasal ve sosyal statüsünün belirgin edilmesi gibi istekler bu nedenler arasındadır.

Cancık Mağarası, diğer ismiyle Cancık Kilisesi turizm potansiyeli açısında Kahramanmaraş'ın en güçlü ören yeridir.

Kaya mezarlarının tarım toprağının yetersiz olduğu alanlarda araziyi kaybetmek için kayaya oyulduğu da düşünülür. Ancak Pazarcık Bölgesini ele alırsak bölgenin arazi sorunu olmadığı aşikârdır. Ama yine de kaya mezarlar vardır. Bu nedenle ben kaya mezarlarının ölümünden sonra da sürekli hatırlanabilmek için anıtsal olarak yapıldığını düşünüyorum.

Eklemek istediğim bir husus da dini inanç sisteminde kayanın önemli yer tutmasıdır. Çünkü insanoğlu kaya mağaraları doğada sığınma yeri olarak kullanırken bunun yaratıcının bir hediyesi gibi görmüş olmalıdır. Bu durum zamanla Tanrı olgusunun kayada hissedilmesine yol açmış olmalıdır.

Kaya mezarları, herkes için yapılır mıydı? Yoksa sadece krallara özel midirler?

Dalyan Kaunos Bölgesindeki kaya mezarları görkemleri itibarıyla yerel krallara ait olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Ancak krallardan sonra

Kırk Mağaralar Kaya Mezarı

gelen aristokrat sınıfı için de bu tip mezarlar yapılmaktaydı. Ayrıca belirli bir zenginliğe sahip olanların da yaptırdığı düşünülebilir. Rahipler de toplumda kendilerini ayrıcalıklı gördüklerinden bu tip mezarlara defnediliyorlardı. Genelde kaya mezarlarındaki yazıtlardan kim için yapıldığı da anlaşılabilir.

Kaya mezarlarının turizm, antropoloji, arkeoloji, sosyoloji ve tarih açısından önemi nedir? Bunlardan nasıl istifade edilir?

Ülkemizde Nevşehir Bölgesi, Dalyan Kaya Mezarları ve Amasya Kral Mezarları gibi bilinen kaya mezarlarının turizm açısından belirli bir ziyaretçi çekme cazibesi var. Fakat bunlar istisnai bölgeler, birçok bölgede kaya mezarları tek başına ziyaretçi çekmede yeterli değil. İnsanlar buraları

bir antik kentin yanı başında ise daha çok ziyaret ediyor. Kaya mezarları tarih ve arkeoloji açısından bize açıklayıcı bilgiler verebilir. Örneğin bir bölgede bulunmaları orasının yönetim merkezi veya geçmişte varlıklı insanların yaşadığı yorumunu yapmamıza katkı sağlar. Kazı sonucu bir kaya mezarından elde edilen kemiklerle dönem insanının akrabalık ilişkisi, hastalıkları, nasıl bir hayat geçirdiği hakkında birçok veriye ulaşabilirsiniz.

İnsanoğlunun duygu ve düşünce yönünden aslında hiç değişmediğini kaya mezarları bize anlatmaktadır. Ölümünden sonra cesedi koruma isteği, kişinin adının kendisinden sonra da anılmasını istemesi ve kendilerinin toplumdan farklı olduklarını ifade biçimi olan kaya mezarları, yaşanan bu duyguların kanıtıdır.

Kazandere Kaya Mezarları

KAHRAMANMARAŞ'IN KAYA MEZARLARI

DR. NURULLAH KILINÇ

Ortaođu'nun önemli su havzalarından biri olan Maraş'ta uygarlığın izleri MÖ 16 binlere dayanmaktadır. Kazı çalışmalarında devam eden, Kahramanmaraş ili, tarihin her döneminde yerleşmeye uygun coğrafi özellikleriyle çok sayıda eski yerleşmeye ev sahipliği yapmıştır. Kahramanmaraş sınırları içerisinde iki üç yerde kaya yerleşmesine rastlanmıştır. Bunlardan en önemlisi ve kaya mezarları olanlar ise Çukurhisar kaya mezarlarıdır. Ayrıca Döngel'deki Direkli mağaraları paleolitik döneme ait yerleşmesidir. Pazarcık-Turunçlu ve Ufacıklı ile Afşin-Kaşanlı'da benzer yapılara rastlanmıştır. Kazı yapılan höyük sayısının azlığı ilde bu çağlara ait bilgilerin bütünüyle aydınlatılmasını sınırlandırmaktadır. Bu yapıların konumları genellikle birbirinden uzak

noktalarda olduğu için, Kahramanmaraş'ta iki-üç günlük bir tur güzergâhı ile tarihin her dönemine ait kalıntılarını incelemek mümkündür. Buldukları konum itibarıyla dağlık alanlarda bulunuyor olması, doğal bitki örtüsü zenginliği ve su kaynakları ile çeşitli kültürel ortamları sayesinde trekking gibi etkinliklerin de güzergahına alınabilir.

Çukurhisar Kaya Mezarları

Çukurhisar köyü Onikişubat ilçesine bağlı kırsal bir mahalle olarak geçmektedir. Köye, Kahramanmaraş-Kayseri karayolunun Fırız deresi köprüsünden doğuya ayrılan yoldan gidilir. Fırız deresinin sonunda yer alan bir dağ içi ovası üzerinde kurulmuş dört-beş köyden oluşan bölgede ovanın tabanında küçük bir tepe üzerinde ve tepe-

nin hem doğu hem de batı yamacında 10 adet bağımsız kaya mezarı bulunmaktadır. Kaya mezarları, Çukurhisar köyünün hemen girişinde ve yol kenarındadır.

Çukurhisar'da bulunan kaya mezarları, prehistorik dönemlerden günümüze kadar ulaşmış önemli tarihi kalıntılardır. Merkez Onikişubat ilçesi sınırları içerisinde Çukurhisar köyünde, Roma-Helen dönemine ait ve iki vadi arasındaki düz arazinin ortasında bağımsız kaya kütesinde ana kayaya oyulmuş bir şekilde, mezar başlarının girişi kemerle bağlanmıştır.

Çukurhisar'ın kayalık bir alana sahip olduğu için, dönemin insanları tarım arazilerini ölümlerini gömmek için kullanmak yerine, kayalık alanlarda mezar yapmayı

tercih etmişlerdir. Kaya mezarları, Kilikya, Kapadokya, Psidya, Likya gibi antik bölgelerdeki kaya mezarlarıyla benzerlikler göstermektedir. Kayalık alanların fazlalığı ve boyutlarının büyüklüğü, kaya mezarlarının plan tiplerinde, cephelerinde ve süslemelerinde farklı motiflerin yer almasını sağlamıştır. Yörede kaya mezarları, dağ içi ovasını çevreleyen yüksek kayalıklarda tek odalı, bazı yerlerde ise çok odalı şekilde yontulmuştur. Bazılarının cephelerinde büst şeklinde kabartmalar ve içinde mezar sahipleri hakkında bilgiler veren yazıtlar da mevcuttur. Mezarların çoğunun içinde iki ölü yatağı olması, aile mezarı olduğunu göstermektedir. Son derece özenli bir işçiliğe sahip taş yatakların da bulunduğu yapılarıdır. Kaya mezarlarının dıştan görünüşü boyut olarak farklılıklar gösterse de mezar odalarının çoğunun genişliği ortalama 5 metrekaredir.

Çukurhisar kaya mezarları sadece Kahramanmaraş için değil, tüm Türkiye için çok önemli bir kültür varlığıdır. Çukurhisar kaya mezarlarının bulunduğu bölge sit alanı ilan edilmiş olup, tescilli yapılmış durumdadır. Ancak tescilli yapılmış olmasına rağmen herhangi bir koruma ve yenileme yapılmamış ve turizme kazandırılmamıştır. Kaya mezarları bölge için önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Öncelikle bakım ve altyapı düzenlemeleri yapılarak turizme kazandırılmalıdır. Türkiye’de yer alan diğer kaya mezarlarına nazaran daha az bilinen Çukurhisar kaya mezarlarının tanınırlığının artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Çevresindeki ormanlar ve su kaynakları ile hem doğa hem de kültür turizmine uygun bir potansiyel oluşturmaktadır.

Turunçlu (Pazarlık) Kalıntıları

Pazarlık ilçesi sınırları içerisinde, Gaziantep ilinin Araban ilçesine de yakın konumda yer alan Turunçlu köyünde bulunan bir vadideki yapılar; şapeller, ev kalıntıları ve su sarnıçlarından oluşmaktadır.

Turunçlu köyü yakınlarında bulunan, şapellerden birinci şapelin giriş açıklığı üstündeki kaya kabartmasında, yan yana bir kadın ve bir erkek görülmektedir.

Yanlarda birer sütun, altta da basamaklar vardır. Kapıdan, yanlara ve derinliğine genişleyen şapele girilir. Yapının duvarlarına oyulmuş birkaç tane niş bulunmaktadır. Girişin yanlarında küçük nişler hâlinde kandillikler yapılmıştır. İki şapel de aynı planda yapılmıştır. Ev kalıntıları ise bu şapellerin kuzeyindedir. Bitişik evlerin duvarları ortak olup, aralarında geçiş yeri yoktur. Evlerin arka duvarları kayadır. Bazalttan yapılmış kare planlı yapılar harçsızdır. Su Sarnıçları da evlerin 100 m ilerisinde 10 sarnıç saptanmıştır. Birbirlerine çok yakın yapılmış olan sarnıçların bir bölümü günümüze değin kullanılmıştır. Bu alandaki yapıların tamamı Roma ile Erken Bizans dönemlerine ait oldukları bilinmektedir.

Tarihi eserlerin bulunduğu bu alan maalesef kaderine terk edilmiş gibidir. Burada gerekli çalışmaların yapılarak Turunçlu kalıntıları, turizme kazandırılması gerekmektedir.

Ufacıklı (Pazarlık) Kalıntıları

Ufacıklı kalıntılarının bulunduğu alan, Pazarlık ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Ufacıklı köyünün dört tarafı dağlarla çevrilidir. Genişçe sayılabilecek bir ovanın

kuzeyinde kurulan köyün tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte çok eskilere dayandığı düşünülmektedir. Köy ve çevresi bazalt bloklarıyla kaplı alanlar bulunmaktadır. Köy halkının kara taş olarak adlandırdığı bazaltlar üzerinde kaya mezarları ve oyuntuları bulunmaktadır. Karataşlık olarak da anılan bu alan da çeşitli figürlerde ve delikli taş kalıntılar bulunmuştur.

Ufacıklı köyünde üç adet şapel kalıntısı sağlam olarak günümüze kadar korunmuştur. Birinci şapelin yan duvarlarına ikişer, girişin karşısına da bir niş açılmıştır. Köşeler yivli kabartma yarım sütunlarla bezelidir. Akantus yapraklı sütun başlıkları Bizans sanatının belirgin öğeleridir. İkinci şapel diğerlerinden daha geniş ve en sondaki odası altıgen planlıdır. Burada da köşelerde sütunlar vardır. Diğerlerinden farklı olarak bu şapelde bir pencere açılmıştır. Üçüncü şapel de diğer yapılarla aynı planlıdır. Girişin açıklığındaki kartal kabartması dikkati çeker. Şapelde bulunan önemli kalıntılardan biri de oyulmuş taş yapıdır.

Kaşanlı (Afşin) Kalıntıları

Afşin ilçe merkezine 35 km uzaklıktaki Kaşanlı köyünde bulunan kabartma yörede kız-oğlan kayası olarak da bilinir. Buradaki kaya kabartmasının 7 m üstünde eski şapel kalıntıları vardır. Bizans döneminin sanatının bir örneği olan kabartmada Hz. İsa, Hz. Meryem ve Aziz Johannes (Yuhanna) betimlenmiştir. Bu yüzden Hristiyan dünyası için önemlidir. Ancak burada herhangi bir kazı düzenleme restorasyon çalışmaları yapılmamıştır.

Çukurhisar kaya mezarları Kilikya, Kapadokya, Psidya, Likya gibi antik bölgelerdeki kaya mezarlarıyla benzerlikler göstermektedir.

Akif İnan, Rasim Özdenören, Nuri Pakdil, Erdem Bayazit

EHL-İ TAHKİK BİR MÜTEFEKKİR

RASİM ÖZDENÖREN

AĞABEY

ORHAN ALİMOĞLU

Aziz Mahmud Hüdayi hz.leri bir nutku şerifinde:

Günler gelip geçmektedir

Kuşlar gibi uçmaktadır

Ehl-i fesâdın yeri nâr

Ehl-i vefâ uçmaktadır

diyordu. Rasim Ağabey göçeli (23 Temmuz 2022) 18 ay olmuş. Günler kuşlar gibi uçmuş. Biz, kendileri son mısraın mazharı olarak kabri şerifinin penceresinden uçmaktaki makamını seyretmektedir kanaatindeyiz. Dünyanın her yerinde can dostları olduğu fikrindeyiz. İhtimâl ki Maraşiler önde gelir.

Rasim Ağabey ile de tanışmamız diğer pek çok azızan gibi Fehmi Kuyumcu Ağabey vasıtasıyla olmuştur. 1976 yılı olmalı. Ankara Hukuk Fakültesi'nde talebe, Emekli Sandığı'nda memuruz. Kitaplara, şairlere meraklıyız. Fehmi Ağabey de o işlerin ustası. Kitap ve insan sarrafı, urefa eğitiminden geçmiş, *Kuddûsi Divanı* okumuş, Dede Paşa Bayburdî, Abdürrahim Reyhan Erzincanî gibi birçok merdan-ı Huda sohbeti dinlemiş bir zat-ı şerif. Bizi Rasim Ağabey ile de tanıştırdı. Ondan sonra Rasim Bey'i daha dikkatli okur ve dinler olduk. Okuma yazmaya öncelik vermesinden dolayı İstanbul Hukuk Fakültesi'ni uzat-

malı bitirmiş. Sınava girdiği derslerden yüksek notlar alıyormuş. Bir an evvel diploma alma gayesi olmadığından mezuniyeti gecikmiş.

Bu esnada Fethi Gemuhluoğlu, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç merhumlar hazeratı ile dostlukları devam ediyormuş. Sezai Bey yazı yazıyor, neşrecek yer bulamıyormuş. Rasim Ağabey de buna üzülüyormuş. Aklına İstanbul'daki Maraşlı bir şirket sahibinin yayınlanan dergisi gelmiş. Sezai Bey'e bunu söylemiş. Fakat Sezai Bey, şirket sahiplerinin farklı dünya görüşüne sahip olduklarına muttali olup, "Rasim,

**Rasim Özdenören
yaratılıştan ve ahlâken
mülayim, "sert ve kaba
olmayan" ama kelâmı
gayet düzgün ve anlaşılır
kullanan, hakikat olan bir
zat-ı şeriftir.**

ama biz Müslümanız. Onlar bizim yazılarımızı neşretmez, edemez" demiş. Daha sonra *Diriliş ve Büyük Doğu* mecmualarının yayını başlamış. Bu kıymetli insanlar birbirine "fart-ı muhabbet" yani aşk derecesinde bağılılar.

Rasim Ağabey çok erken yaşlarda İslam'ın esaslarını idrak etmiş. Lise talebesi iken takip ettiği *Varlık* dergisinde Peygamberimize hürmetsizlik mânâsına gelecek bir yazı yayınlanınca derhal protesto edip tavrı koymuş. Ve yine dinimizin özünü, mektep görmüşlerin de zor itiraz edebileceği tarzda *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* ve *Müslümanca Yaşamak* isimli kitaplarıyla anlatmış. Keza, inançları tashih mahiyetinde *Yeniden İnanmak* kitabını neşretmiş. Bunlar "şer'i şerifin" tasavvufi bir zevk ve üslupla anlatıldığı eserler. Birçok insanın özellikle gençlerin şuurlu bir inanç sahibi olmalarını hedeflemiş. Ve bu hedef büyük ölçüde gerçekleşmeye devam ediyor.

Rasim Ağabeyin hikâyeleri de aynı maksada matuf yazılmış. Adeta "Din nasihatı" kutlu kelâmının şerhi mahiyetinde. İnsanları iyiliğe, güzelliğe sevk etmeye dair toplum hayatımızla ilgili çok önemli bir tespiti de "kafa karışıklığı"yla malûl oluşumuz. Bu hususlarda aydınlatıcı *Düşünsel Duruş, Yaşadığımız Günler, Kent İlişkileri, Kafa Karıştıran Kelimeler'i* yazmış. Gazete ve dergilerdeki makale ve mülâkatları aynı maksadı taşıyor. Son eserlerinden birisi de: *Hadisler Işığında Hz. Muhammed*.

Rasim Ağabey "adaletin" mânâ ve mahiyetini en ileri seviyede idrak edenlerdendir. Yazı ve sohbetlerinde bu konuyu sürekli dile getirir. Adaletsizlikten şikâyetçi olan ve bunun uzun süre devam ettiği bir millet ve cemiyette huzurun azalacağını iyi bilir. Osmanlı-Selçuklu ecdâdımızın en hassas olduğu mesele adalet olup, bu konuyu "adalet daresi" prensibi ile formüle etmişlerdir.

Ülkemizde özellikle darbe dönemlerinde adaletsizliklerden şikâyetlerin çoğaldığı söylenir. Son 2016, 15 Temmuz rezaletinden sonra da şikâyetler artmıştır. Bunun üzerine Rasim Ağabey özellikle üç yazı kaleme almıştır hatırladığımız kadarıyla. Bunlardan birinin başlığı çok açık ve manidardır: "Adalet Cesaret İster, Korkaklardan Adalet Beklenmez". Tabii bu yazılar ne kadar okundu anlaşıldı tesir icra etti bilemiyoruz. Ama o ikaz vazifesini yapmıştı. Hatta o sıralar takipçisi olan birçok genç insan; 'Rasim Ağabey bu konuları niye yazmıyor sitelerinde bulunmuş', biz de yazdıkları örnekleri izaha çalışmıştık.

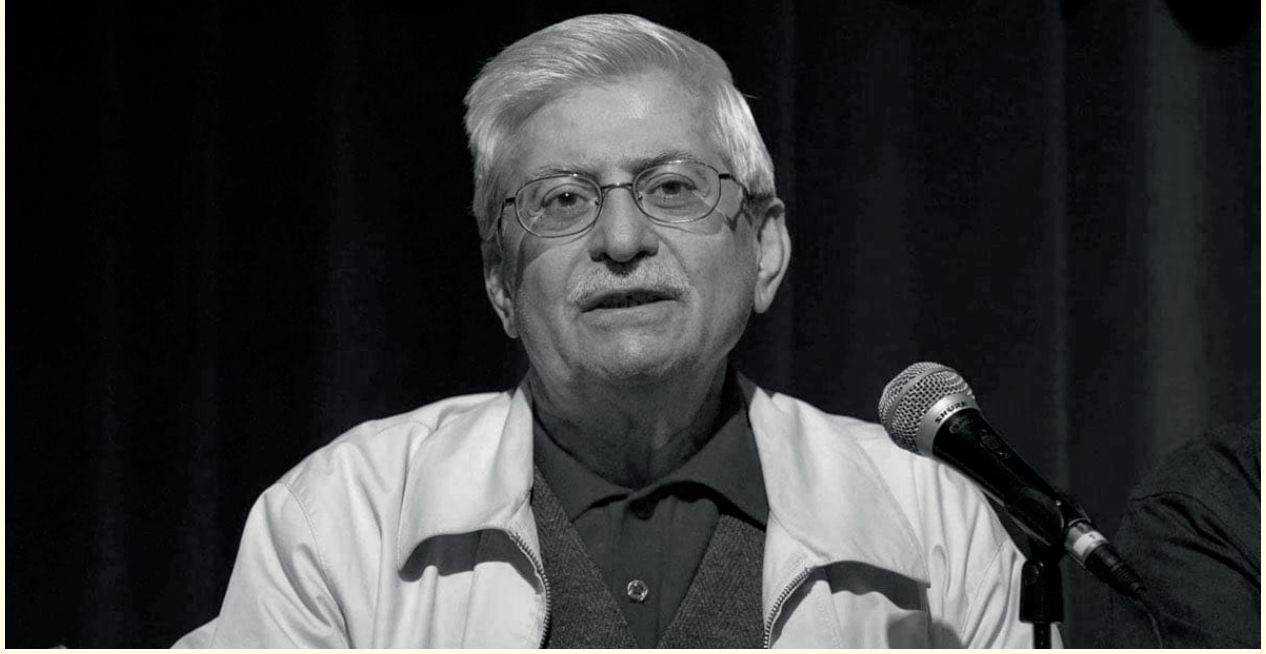
Rasim Özdenören, Orhan Alimoğlu

29.09.2019 tarihli "Avukat" başlıklı yazısı da bu konuda çok dikkate değer. O veciz yazının son iki paragrafını aynen naklediyoruz:

Son zamanlar bazı avukatların bazı davaları üstlenmekten kaçındığını, bazı savcılarının bazı suç konularında sanığın beraatını talep etmesi gerektiği hâlde bundan kaçındığını, dahası bazı yargıçların bazı davalarda sanığı beraat ettirmesi gerekirken kaçındığını, dolayısıyla davaların sürünce-medede bırakıldığını görüyoruz. Yargının bu üç temel unsurunun kendi asli görevini yerine getirmekten kaçındığı bir durumda adaletin tecellisi için müracaat edecek başka bir yer kalmıyor. Mesleğin mahiyetini bilmeden onun hakkında ipe sapa gelmez biçimde oluşturulan önyargılar yok hükmündedir.

Adaletin her bir unsurunun kendi misyonunun bilincine uygun bir tutum içinde davranması beklenir. Görevini yerine getirmekten kaçınan veya korkan birinin o göreve layık olmadığını ve o görevden ayrılması gerektiğini düşünüyoruz.

Hatta adalet mevzuunda yakın dostu Maraşlı deprem şehidi mimar Hakkı Debgici Ağabey ile çok dertleşmiş, onun da çok "Ah!" çektiğine şahit olmuştuk.

Fehmi Ağabey birçok dostuna dair beyit, kıta vb. manzumeler kaleme almıştı. Bunlardan birisi de 'Maraşlılara dair' başlığını taşır. Kısa şerhlerle dercediyoruz:

*Mânâ diyarı belde-i tayyibeden-
dir bu Maraş
Kekik kokan Ahırdağı'nın önünde
kurmuş bağıdaş*

Belde-i tayyibe ayıpsız kusursuz çok güzel belde demektir. Resûlullah Efendimiz İstanbul'un fethine dair hadis-i şeriflerinde bu kelâmı söylemiştir. Onun için bu kelâm İstanbul'un isimlerinden, sıfatlarından biri olmuştur. Ama maddî manevî güzelliklere sahip diğer beldeler için de kullanılmıştır.

*Şair, yazar, dertli, derviş hem-
dem,
Hem bey, hem "dem çeken er"dir
Maraşî Erdem*

Burada Adil Erdem Bayazıt Ağabeyin evsâfını hülâsâ ediyor. Erdem Bey, Bayazıtlardan Beyler sülalesine mensuptur. Her dem'in-vaktin kıymetini bilen ve eda eden bir zat-ı şerif-

tir. Her hâl u tavrı "bey" edasıyladır. Nitekim rahatsızlığının ileri safhada olduğu bir zamanda Sakarya'ya kızı Meral Hanım'ın yanına teşrif etmişti. Kütüphane bahçesindeki bir sohbetimizde "Nasılsınız?" diyenlere şikâyetsiz olarak, "Hastalığın saltanatını sürüyoruz, herkes bize hizmet ediyor" demişti. Maraşî Hüseyin Yorulmaz hocamızla bizi tanıştırdığı o gün "Abdürrahim Reyhan hz.lerini tanıdığımdan beri benim için sürpriz yoktur, Allah her şeye kadir olduğu-

na göre her şey olabilir" demiş, hoş hatıralar anlatmıştı. Çok çetin hastalığından zerrece şikâyet etmiyor, bizleri sohbetiyle zevkyâb ediyordu.

*Mensuptur ehl-i beyte çift kanatlı
bir can
Şerif ve Seyidhanoğlu Maraşî
Hasan*

Bu beyit merhum Maraş milletvekillerinden Hasan Seyidhanoğlu'na dairdir. Nesli hem Hz. Hasan hem Hz. Hüseyin efendimize müntehi olduğundan hem seyyid hem şerif yani çift kanatlıdır. Hasan ağabey bu vasıfları yüzünden okunan insan güzeli bir zat idi. Fehmi Ağabey fakiri de kendileri ile tanışma bah-tiyarlığına kavuşturmuştu.

*Halken ve hulken mülâyim
kelâm-ı cesîm
Hikmet ibret ismet yazarı Maraşî
Rasim*

Bu beyit merhum Rasim Ağabeyi anlamada idrak ehli için kâfi gelir, sanırım. Yaratılıştan ve ahlâken mülayim, "sert ve kaba olmayan" ama kelâmı gayet düzgün ve anlaşılır kullanan, hakikat olan bir zat-ı şeriftir. Yazıları hikmetli ibretli ve ismetlidir, diyor.

Erdem Bayazıt, Akif İnan, Rasim Özdenören, Ali Sezal.

*Zerâfetli, Hakk'a sevdalı şair
Cahit
Maraş, Akabe, Maverâ hep buna
şahit*

Cahit Ağabeyin Akabe Yayınevi, *Maverâ Dergisi*, *Yenidevir Gazetesi* gibi neşriyattaki gayreti, şiirleri, denemeleri ve romanlarıyla öncülüğü anlatılıyor burada. Bunları inandığı hak ve hakikate hizmet maksadıyla yaptığı aşikâr ediliyor.

*Ediptir incinmez Baba Said Maraşî
Gönlü pek yufka yardım etmektir
uğraşı*

Burada ise merhum Cahit Bey'in ağabeyi Orman Genel Müdürü Said Zarifoğlu'ndan bahsediyor. Kendisini tanıma bahtıyarlığına erişemedik. Ama Fehmi Ağabeyin anlattığına göre çok babacan, müşfik, gönül ehli bir zat imiş. Ormancılarının özellikle köylülerin çok korktuğu meslek mensubu olmasına, hatta halk arasında "*Orman muhafaza, Allah muhafaza*" nükteli latifesi şayi olmasına rağmen Said Abi "*Baba Said*" nam-ı şerifini kazanmış. Mekânları cennet, seyrettikleri cemâl olsun.

Rasim Ağabey "adaletin" mânâ ve mahiyetini en ileri seviyede idrak edenlerdendir.

Rasim Ağabeyin evrak-ı metrukesinden daha çok kitaplar çıkacağına kâniyiz. İnşallah eşi Ayşe Abla nezaretinde hem önceki eserleri hem yeni eserler neşriyle sadaka-cariyesi devam eder.

Kudemadan edebiyat eleştirmeni Doğan Hızlan'ın 26.07.2022 tarihli *Hürriyet* gazetesindeki şu satırları dikkate değer. Doğan Hızlan öbür mahalleye mensup bilinir ama Rasim Bey'in kıymetini takdir edenlerdendir.

Türk edebiyatında Rasim Özdenören kendine özgü bir yeri olan ustalardandır. Öyküleri, denemeleri aynı zamanda edebiyat lezzetinin yanı sıra düşünce özelliği de taşırlar.

Türk edebiyatında 'Yedi Güzel Adam' topluluğu içinde yer almıştır.

Onunla birçok edebiyat toplantısında birlikte oldum, kendi düşüncelerini, görüşlerini savunurken karşı fikirlerin de söylenmesini, savunulmasını dinlerdi.

Özdenören üzerine yazıldı ama kitaplarının içeriğine pek değinilmedi. Oysa bir yazarın ardından yapılması gereken, onun kitaplarını yeniden okumaktır. Hece dergisinin yöneticiliğinde de başarısını kanıtladı.

Sakaryalı yazarlardan Necati Mert Hoca'mızla da dostluklarına şahit olmuş idik. Sakarya'ya teşriflerinde buluşur görüşürler idi.

N. F. Kısakürek, İ. F. Gemuhluoğlu, A. Reyhan, F. Kuyumcu hazeratının hayrû'l-haleflerinden mütevazı, mütebahhir, mütefekkir; azim, gayret ve cesaretin tecessüm etmiş hâli olan Alaeddin ve Rasim Özdenören ağabeylere ve bütün yârânına hürmet, minnet ve muhabbetle rahmet ve mağfîret niyaz ediyoruz. Kendileriyle öbür âlemde âlem-i bakide de komşu-mücavir olmak ümit ve temennisi içinde olduğumuz takdirlerine maruzdur.

MEHMET ALİ ZARİFOĞLU:

“ABDAL MÜZİĞİNİN
BİR FELSEFESİ
VARDIR.”

SÖYLEŞİ: GÜLİZAR GÜNEŞ

Tez çalışmam sırasında yaptığım görüşmelerde Kahramanmaraş'ta ikamet eden Abdallar bana sıkça Türkmen olduklarını ve Horasan'dan geldiklerini beyan ettiler.

Mehmet bey, kitabınızın ismi ilgi çekici: Kahramanmaraş Abdallık Geleneği -Müzik ve Toplumsal Kimlik-. Abdallarla ve Abdal kültürüyle ilk tanışmanız, karşılaşmanız nasıl gerçekleşti?

Öncelikle şehrimizin bu güzide dergisinde kısmi olarak yazarlık yapmak ve bu söyleşiyi gerçekleştirmek benim için gurur verici. *Evelâhir* dergisi şehrimizin kültürel değerlerini her anlamıyla yansıtmakta ve ayrıca literatürde önemli bir yazılı kaynak olarak yer almaktadır. Bu bağlamda *Evelâhir*'in editörü Ömer Yalçınova başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Kültürümüze ait olan unsurlar bizleri birleştiren ya da diğer zümrelerden farklılığımızı ortaya koyan yani bizi ayırt eden özelliklere sahiptir. Kültür dairemiz içerisinde yer alan müzik olgusu bizleri bireysellikten toplumsallığa taşıyabilir. Bireylerin ortak değerleri bağlamında mü-

zikal ifadeler görünenin dışında toplumu yansıtır. Kahramanmaraş ili içerisinde gerçekleşen organizasyonlarda çalan davullar bir eğlence aracının dışında bir birlikteliği sembolize eder ve Orta Asya'dan günümüze dek kutsallık taşıyan bu çalgının icracıları yöremizin Abdallarıdır.

Çocukluk yıllarımda Kahramanmaraş'ın Mevlana Mahallesi'nde ikamet ederdik. Evimizin hemen yanında bulunan zeytinlik bir araziye yılın belirli dönemlerinde konar-göçer Abdallar gelir, orada çadırlar kurar, el işçiliği ve davulculuk yaparlardı (tabii bu zümre Maraş'ın yerli Abdalları değildi, bunu sonraki yıllarda anladım). Daha sonraki yıllarda profesyonel olarak müzik hayatına atıldım, farklı organizasyonlarda bağlama sanatçısı olarak yer aldım. Bu sıralarda Maraş düğünlerinin vazgeçilmezi olan Abdal müzisyenlerle daha sık karşılaşır oldum ve

Maraş'ın yerlisi olan Abdallarla çalışma ve tanışma fırsatı buldum.

Abdallar için müzik ne ifade ediyor? Sadece bir geçim yolu mu?

Abdal müziği içerisinde her zaman bir felsefe var. Bunun yanı sıra Abdallar icra ettikleri yöresel müzikler ile önemli bir kültür taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Abdallar içinse müzik geçmiş tarihlerde bir geçim kaynağıydı denilebilir evet ama günümüzde artık bir ek gelir hâline dönüşmüş durumda. Bugün Maraş'ta ya da İç Anadolu'da herhangi bir Abdala sorarsanız mutlaka yaptığı farlı bir meslek dalı daha var.

Kahramanmaraş'ta Abdalların geçmişi hangi zamana dayanıyor? Bugün neler yapıyorlar, hangi mahalledeler ve hangi işle iştigal ediyorlar?

Tez çalışmam sırasında yaptığım görüşmelerde Kahramanmaraş'ta ikamet eden Abdallar bana sık-

**Kahramanmaraş
Abdal müzik
kültüründe icra
edilen davul
bir eğlence
aracından
çok sosyal
birlikteliğimizin
önemli bir
sembolüdür.**

ça Türkmen olduklarını ve Horasan'dan geldiklerini beyan ettiler. Bu da bize gösteriyor ki Maraş Abdalları bu bölgede yerleşik hayata çok uzun zaman önce geçmişler. Davulcu Abdal Halil Ağa'nın kızı 1930 doğumlu Yeter Davulcubası'na farklı bir çalışmada Kahramanmaraş'a nereden geldikleri sorulmuş, yanıt olarak "Biz Maraşlıyık, Maraş'ın him taşını dikenler bizik," cevabını almışlardır.

Kahramanmaraş Abdalları Duraklı ve Sakarya mahallelerinde yaşarlardı, eskiden bu bölgenin adı Çomaklı imiş. Bu mahalleler Kahramanmaraş'ta Abdallar mahallesi olarak da bilinir.

Günümüzde ise nüfus artışının doğal sonucu ile Duraklı, Sakarya ve Yahya Kemal mahallelerinde ikamet etmektedirler. Düğünlerde, asker uğurlamalarında, çeyiz götürmede özellikle kurtuluş bayramımızda yani toplumun bir arada olduğu sosyal ortamlarda davul zurna çalarak toplumsal organizasyonun önemli bir yöneticisi konumundalardır. Bunun yanı sıra kendi mahallelerinde esnafılık yapmaktadırlar.

Kitaptan, müziğin Abdal kültüründe bir kimliğe dönüştüğünü okuyoruz. Maraş'taki Abdalların müziği diğer şehirdeki Abdalların müziğinden farklı mıdır? Nedir bu farklar?

Müzik bizim kim olduğumuzu yansıtan; toplumsal, kültürel ya da sosyal kimliğimizin önemli bir temsilci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün Anadolu'nun hemen hemen her yerinde Abdal grupları ile karşılaşılır. Bu insanların yaptıkları müzikal yapıları baktığımızda belirgin farklar vardır. En basit örneği şu şekilde verebiliriz; İç Anadolu Abdal kültürünün önemli temsilcileri Muharrem Ertaş, Çekiç Ali ve Neşet Ertaş gibi Abdallar bağlama icracısıdır. Bu isimler Türk Halk Müziğinde Bozlak formunun önemli icracıları ve taşıyıcısı olmuşlardır. Kahramanmaraş Abdallarına baktığımızda ise davul ve zurna çalgısı dışında icra edilen farklı bir çalgı göremeyiz. Bunun en büyük sebebi Abdallardaki çalgı eğitiminin atadan geçen bir sistem olmasıdır. Örneğin Muharrem Ertaş bağlama icracısıdır, aynı şekilde oğlu Neşet Ertaş da bağlama icracısı. Abdal Halil Ağa davulcu ve aynı şekilde günümüzde torunları da davulcu. Bu farklılıklara sosyal açıdan bakılacak olursa da

Kahramanmaraş ili dışında Abdal müzik kültürü genel olarak eğlence amaçlıdır. Kahramanmaraş Abdal müzik kültüründe ise icra edilen davul bir eğlence aracından çok sosyal birlikteliğimizin önemli bir sembolü hâlinindedir.

Kahramanmaraş'ta başka müzik kültürleri var mı? Bunlar nelerdir?

Müzik kültürü konusunda ilimizin bir derya deniz olduğunu beyan etmek ve araştırmacıların dikkatini buraya çekmek isterim. Kahramanmaraş birden fazla kültürel topluluğa ev sahipliği yapmakta ve bu bizim zengin kültürümüzü oluşturmaktadır. Bugün ilimize baktığımızda Yörük, Çerkes, Alevi, Tahtacı, Abdal, Roman vs. olarak isimlendirilen çeşitli kültürel topluluklar bulunmaktadır. Bu topluluklar kendi içerisinde ayrıca bir müzik kültürüne sahiptirler. Doğru yapılacak olan çalışmalarla bu kültürlerin müzikal ifadeleri mutlaka arşivlenmelidir. Bu zümreler kendi içerisinde farklı müzik kültürüne sahip olsalar da ortak noktamız davul ve zurnadır. Bizi bir araya getiren bizim el ele tutuşmamızı sağlayan ve bize toplum bilinci kazandıran bu icra kültürümüzün en önemli parçasıdır.

Kahramanmaraş Abdallık Geleniğinin yayımlanma sürecini anlatır mısınız? Kitap nasıl ortaya çıktı?

Bu kitap değerli hocam Prof. Dr. Ahmed Tohumcu'nun danışmanlığında Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Teorisi ve Etnomüzikoloji Yüksek Lisans programında hazırladığımız bir tez çalışmasıdır. Tez çalışmamı tamamladıktan hemen sonra bu çalışmayı bir kitap hâline getirmek, bilimsel bir çalışmanın dışında daha fazla okuyucuya

ulaşarak kültürümüzü tanıtmayı amaçladım. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür, Spor ve Turizm daire başkanlığına ulaşarak tezimin bir kopyasını gönderdim. Daha sonra kıymetli hocam Ömer Yalçınova bana ulaşarak bu çalışmanın mutlaka bir kitaba dönüşmesi gerektiğini söyledi. Kendi kültürüme hizmet edecek olmak beni bir kez daha gururlandırdı ve mutlu etti. Yaptığımız tez çalışması üzerinde değişiklikler ve eklemeler yaparak kitap hâline getirdik. Kitabın editörlük sürecini yine danışmanım Prof. Dr. Ahmed Tohumcu hocam ve Ömer Yalçınova hocam üstlendi. Ayrıca yayımlanma sürecinde desteklerini esirgemeyen Büyükşehir Belediye Başkanımız sayın Hayrettin Güngör ve Daire Başkanımız Duran Doğan'a teşekkür etmek isterim.

Abdallarına baktığımızda ise davul ve zurna çalgısı dışında icra edilen farklı bir çalgı göremeyiz. Bunun en büyük sebebi Abdallardaki çalgı eğitiminin atadan geçen bir sistem olmasıdır.

“YERALTI” FİLMİNDE PSİKOLOJİK ÖRÜNTÜ

SONER KOCA

Zeki Demirkubuz’un Dostoyevski’nin *Yeraltından Notlar* isimli eserinden ilhamla çekmiş olduğu “Yeraltı” filmi, Freud’un insan zihnine dair ortaya koyduğu şemanın bir çeşit canlandırmasıdır. Kısaca bahsedecek olursak Freud’a göre bütün insanların zihninde, onlara yaşam enerjisini sağlayan ve aslında bütün isteklerinin gerekçesi olan ‘id’ adını vermiş olduğu temel bir altyapı vardır. ‘İd’ bizim en ilkel hâlimizin içimizde hâlâ yaşayan gücüdür. Zaman içinde kültürün ilerlemesine paralel olarak ‘ego’ ve ‘süper ego’ ‘id’i baskılayarak belirsiz ve kurlsız insan isteklerini belli bir kalıba sokmuştur. ‘Süper ego’ ile toplumun ve iktidarın kuralları sürekli ‘ego’ya vaaz edilir ve biz bir kahraman olarak ‘ego’muza giydirdiğimiz maskelele ‘personamız’(ruhsal kimliğimizin görüntüsü) inşa eder ve yaşatırız.

“Yeraltı” filmi de yukarıda bahsetmeye çalıştığımızı benzer şekilde 3 katmanlı bir yapıdan oluşuyor. Türkan vesilesi

ile haber aldığımız bir alt kat varken ayrıca bir de baş kahramanımız Muharrem’in nihilist tutumuna uygun şekilde mücadele ettiği bir üst yapı olarak arkadaşlarını ve yazarlık rekabetinde yenildiği Cevat’ı görürüz. Bu iki katmanın arasında filmin başlarında denk geldiği rastgele kişilerin personalarını deneyen Muharrem karakteri vardır. Türkan’ın haber getirdiği alt katta zaman zaman uluyarak kapısına köpekleri çeken bir adam oturmaktadır. Ayrıca bu adam Türkan’a karşı aşk-nefret ikilemi ile hareket etmektedir. Filmin sonuna doğru Muharrem bu karmaşayı Freudyan bir perspektiften “seksus bir durum var burda” diyerek Türkan’a izah eder. Bu motiflerin hepsi bize Türkan ile Muharrem’in ilişkisini nasıl yorumlamamız gerektiğine dair işaretlerdir. Aslında yönetmen bize ‘id’in Muharrem’in üzerinde nasıl bir gücü olduğunu filmdeki bu sekanslar üzerinden göstermektedir. Türkan ile Muharrem’in diyalogları boyunca sırasıyla açlık, cinsellik, saldırganlık ve öldürme güdüsü gibi kültürün baskılamaya çalıştığı ama içimizde taşıdığımız ‘id’in hâlâ dürtüsel olarak koruduğu gizli arzularımıza şahit oluruz. Nihilist olduğunu Nietzsche’nin *Böyle Buyurdu Zerdüş*t kitabını okurkenki heyecanından anladığımız Muharrem, egosunu yıkma uğraşı sırasında yeraltından haber getiren bir ‘Hermes’ gibi davranan Türkan’ın her söylediği sözden sonra kendini biraz daha ‘id’e teslim eder. Cinsel coşkusu dair sınırları

**“Yeraltı” filmi
Freud’un
'id', 'ego' ve
'süper ego'
kavramlarına
uygun şekilde
üç katmanlı
bir yapıdan
oluşuyor.**

kaldırır ve gürültü yapan komşusunun camını bir patates ile kırar. Bunların yanı sıra Muharrem de alt komşusu gibi yer yer ulumaya başlamıştır. Bunlar kendisini 'id' ebraktığının göstergeleridir.

Muharrem, kültürün talep ettiği şekilde 'id'i bastırmayıp kendisini ona bırakarak 'ego'sunu yıkmaya çalışır. 'Süper ego'yla ise eleştirel bir tutum takınarak mücadele etme yolunu seçer. Yönetmen 'süper ego'yu temsilen Cevat isimli ünlü bir yazarı seçmiştir. Cevat ile Muharrem arasında tam sebebini bilmediğimiz bir intihal/fikir hırsızlığı tartışması vardır. Muharrem içten içe Cevat'ı hırsızlıkla suçlar. Filmin alegorisine uygun düşecek şekilde Cevat bir bakıma 'ego'ların kaderini tayin eden 'süper ego' konumundadır. Yazma eylemi de bunun simgeleşmiş hâlidir. Muharrem kendi kaderini yazmak isterken 'süper ego' konumundaki Cevat'ın onun fikirlerini çaldığını ve kendine mal ettiğini düşünür. Bu sembolik anlatımla kişisel yazgının ne kadar elimizde olduğunun tartışıldığı açıktır. Yemek sahnesinde Muharrem, Cevat'ın "biz" diyerek konuşmasından rahatsız olduğunu söyler. Ancak diğer masada bulunan arkadaşları bu konuda bir rahatsızlık duymazlar. Muharrem'in birey olma ve kendini 'süper ego'dan ayırma çabalarından biri daha boşa gitmiştir.

Muharrem yemek sahnesindeki tiradından sonra şarap şişesini eline alarak Cevat'a vuracaktı gibi davranır ama bunu yapamaz. Yemek yenip dağıldıktan sonra da binmiş olduğu takside kendi kendine "Cevat'ı tokatlayacağım." diyerek Cevat'a saldırma isteğini açıkça dillendirir. Sonrasında ise arkadaşları ve Cevat'ın yemekten sonra gideceklerini öğrendiği Madrid Otel'i karıştırarak Barcelona Otele gider. Otelin odaları ve katları arasında arkadaşları ile Cevat'ı arar. Onlara hakaretler savurur. Ancak otelin güvenlikleri tarafından derdest edilerek otelden dışarı atılır. Sonrasında ise hâline acıyan biri Muharrem'e kahve ısmarlamak ister ve onu Madrid Otel'e götürür. Bu sekans ile 'süper ego'ya karşı devrim peşindeki Muharrem'in dönüp dolaşıp 'süper ego'nun iktidarını gerçekleştirdiği otele bitkin ve güçsüz bir şekilde dönmek zorunda kaldığı anlatılmak istenmektedir. Muharrem 'süper ego'suna karşı da başarısız olmuştur.

Filmin sonunda Türkan'ın alt kattaki adamı öldürme girişimi ile Cevat'ın ödül aldığı törenin görüntüleri çıkarılır. Muharrem iki güce karşı da başarısız olmuş ve ikisinden de kurtulamamıştır. İki gücün arasında ezilen Muharrem "artık değişmeyeceğini, bunu kendisinin de istemediğini, başka bir adam olamayacağını" kendine itiraf eder.

BEN VE İSTANBUL

SİNEM BOZHÖYÜK

*Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, eda, iklim;
O benim, zaman, mekân aşır geçmiş
sevgilim...*

Necip Fazıl Kısakürek

Şiir hayatıma *Çile* okuyarak başladım diyebilirim. *Çile*'den iki dize okuduğumda dilimden önce iki dize sonra

onlarcası dökülmeye başladıldı. Okumayan taşamaz ne de olsa, öyle değil mi? Onca zaman sonra karşıma daha önce hiç gitmediğim İstanbul çıkmıştı bir anda. Kendimi Pierre Loti'ye çıkan teleferikte buldum. Necip Fazıl'ın Eyüp'teki mezarının yoluna koyuldum. Ailesi ile birlikteydi kemikleri. Ruhu nereyeydi bilemiyorum. Fatih'dan önce

mezarın bulunduğu alana bir nebze daha yakın olmak için, aile mezarının çevrili bulunduğu parmaklıklara yüzümü yaklaştırdım. Az öncesinde ise yol arkadaşımı görüntülü aramıştım. Sol gözümünden, içinde bulunduğum duygu durumuna uymayan bir yaş süzüldü. Belli ki bu yolculukta attığım ilk adıma rastlamıştı nöronlarımdan birisi.

Daha fazla oyalanmadan ânı bozmaktan yanaydı diğer beyin hücrelerim. Yukarı yürüdüm biraz. Mareşal Fevzi Çakmak oradaydı. Selam verdim ve geri döndüm. Necip Fazıl'a bir kez daha baktım uzun uzun. Yoluma devam etmeliydim. Kalabalık bir pazar günü biraz daha teleferik sırası bekle-dikten sonra kendimi aşağıda buldum. Eyüp Mezarlığının karşısındaki deniz parçası oldukça kirliydi. Marmaray ve otobüs kullanarak geldiğim Eyüp Mezarlığından vapurla döndüm Üsküdar'daki yurduma. Aslında yurdum olmayan yurda. Kendimi bir türlü ait hissetmediğim, konumu ve olanakları iyi olduğu hâlde ruhumu yabancı hissettiren bu yurt geceleri beni uyutmak bilmediği gibi sabahları da uyandırmak bilmedi. Büyük depremlerden sağ kurtulmuş ama canlılığını kurtarmayı başaramamış olan ruhum, büyük bir İstanbul depremi yaşayacak korkusuyla geceleri beni uyutmadı.

Zemin hariç beş katlı yurt binasının baştan ikinci katındaki kütüphanede Sadreddin Konevi'nin *Miftahul Gayb* kitabını okuyarak her saniye deprem olacak diye diken üstünde bekledim.

Maraş'tayken listesini yaptığım ve sonra unuttuğumu sandığım; tanışılacak ünlü yazarlar ve şairlerle İstanbul'da hiç olmadık yerlerde karşılaştım.

İbni Arabî gibi birtakım keşiflere nail olmak adına tasavvuf kitapları okudum. Enerji düzeyimi iletken hâle getirmişim ki İstanbul'da bulunduğum üç dört aylık sürede, Maraş'tayken listesini yaptığım ve sonra unuttuğumu sandığım; tanışılacak ünlü yazarlar ve şairlerle hiç olmadık yerlerde karşılaştım. Mesela depremden birkaç ay önce Maraş'a gelen *Post Öykü* ekibinin Taksim'deki söyleşisine davet edildim. Hem de okul çıkışı bindiğim otobüste karşılaştığım sıcak mı sıcakkanlı Gülşen Funda tarafından. Ya da listenin içinde bulunan Ahmet Murat'la yurdun kapısında karşılaştım. Bir anlık şok içinde Ahmet hocam demek yerine yüzüne bakakalıp Ahmet Murat değişim ve biraz duraksayışla, Ahmet Murat'ın şaşkınlıkla merhaba demesi gibi biraz talihsiz olaylar da yaşamadım değil.

Marmara İlahiyat'ı tercih etmemin en büyük sebebi olan Ömer Türker'in odasının kapısında, gelmesini beklerken, onun hızlıca gelişi ve boyunun uzunluğu karşısında biraz afallayışım, sonrasında bir hayran edasıyla gözümden akan iki üç damla yaşın ardından beni sakinleştirmeye çalışan Ömer Türker'i şimdilerde Maraş'taki evimde mahcubiyetle hatırlıyorum. Beni içeri davet etti ve askerliğini Maraş'ta hatta Yedi Güzel Adam'ın ve özellikle benim büyümüş olduğum Çocuk Bahçesi'nde yaptığını söylemesi. O zamanları hatırlarken gözlerinin gülmesi. Bana ikram ettiği havuç topunu

yerken odanın etkileyici manzarasını seyre dalışım. İlahiyat fakültesinin hemen yanında bulunan Capitol AVM'deki kitapçıdan ariflerle ilgili kitabını bulamadığımı söyleyişim ve bana imzalayarak hediye etmesi. Sonrasında İhsan Fazlıoğlu'na bir yazı yazmam lazım diye beni odadan çaktırmadan kovuşu. İşte serüven, işte yarım kalmışlık. Sonrasında Ömer Türker'in üçüncü sınıflara olan dersine bir kez katıldım. Ve bir de Esenler'deki programına. Kişisel kanaatim, vakitlerinin olmayışı, işlerinin ise, çok oluşuydu. Gerçi İhsan Fazlıoğlu ve İbrahim Halil Üçer'de de buna benzer şeyler sezinledim. Bilmiyorum belki de kuruntularımdır bunlar. Ama onlardan çok değerli ve bende iz bırakan dersler aldım. Bunun için şükran doluyum. İstanbul benim için bir maceradan çok, ders gibiydi. O kadar hızlı yaşadım ve şahit oldum ki değerli anlara, sanki gideceğimi tahmin etmişim gibi ruhumu da bedenimi de hızlandırmışım. Hızlı yaşadım İstanbul'u ama o kadar çok şey sığırdı ki yüreğime. Ruhumu eritip bir İstanbul kalıbında dondurdum. Ya da bir İstanbul zamanı dondurdum kalıpta. Ve bozmak istemedim yaşadığım tüm özel anları, İstanbul'da kalıp da.

ŞANLI TARİHİN 104. YILI

Kahramanmaraş'ın düşman işgalinden kurtuluşunun 104. kutlamaları 6 Şubat depremlerinden dolayı buruk başladı. Tabii deprem nedeniyle 2023'te 12 Şubat Bayramının kutlanamamış olmasının da bunda etkisi vardır. Bu yüzden her yıl coşkuyla ve heyecanla karşılanan 12 Şubat Bayramı 2024 yılında geçmiş yılların neşesini taşımaya gayret etti diyebiliriz. Kutlamalar 9 Şubat Cuma günü Abdülhamithan Camii'nde Kurtuluş Şehitlerimiz için hatim ve dua programıyla başladı. Aynı gün içinde Tufan Gündüz ve Orhan Doğan'ın katılımlarıyla "Maraş Millî Mücadelesi ve Şehrimize Kahramanlık Ünvanı Verilişinin 51. Yıldönümü" temalı söyleşi düzenlendi. 10 Şubat cumartesi günü ise Yusuf Kaplan'ın gerçekleştirdiği "Maraş'ın İstiklal Mücadelesi İslam Dünyasına Ne Söyler" başlıklı konferans düzenlendi.

"MARAŞ MARAŞ'TAN İBARET DEĞİLDİR"

Yusuf Kaplan'ın 1920'de Maraşlıların Fransız ve Ermenilere karşı verdiği mücadelenin günümüzde ne anlama geldiği, ondan günümüz insanın ne gibi dersler çıkarması gerektiği odaklı konuşması, birçok açıdan manidardı. Onun ifadeleriyle: "Kahramanmaraş'ı sadece Kahramanmaraş olarak göremeyiz, tıpkı Türkiye'nin Türkiye'den ibaret olmadığı gibi. Maraş'ın Millî Mücadelesi bölgenin hatta Anadolu'nun sınırlarını aşarak diğer milletlere de ilham olmuştur. Günümüzde İslam coğrafyasının, Maraş'ın Millî Mücadelesindeki ruha ihtiyacı vardır. Kurtuluş ancak bu şekilde mümkün olabilir. Bizler de bu mücadele ruhunu yaşatmalı ve gelecek nesillere aktarmalıyız."

ŞEHİTLİĞİ ZİYARET

Etkinlikler ve programlar hız kesmeden halk tarafından pazar günü de yoğun katılımlarla devam etti. 11 Şubat Pazar günü Atatürk Meydanı ve Eski Valilik önünde Çelenk Sunma töreniyle başladı. Kutlamalar çerçevesinde Atatürk Anıtı'na protokol tarafından çelenk sunulup şehitlik ziyaret edildi. Depremlerde ağır hasar aldığı için yıkılan Kahramanmaraş Valiliği bahçesinde gerçekleştirilen törene Kahramanmaraş Valisi Mükerrer Ünlüer, milletvekilleri, Garnizon Komutanı Tuğgeneral Emin Mehmet Terzioğlu, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, daire başkanları, siyasi parti ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile vatandaşlar da katıldı.

Atatürk Anıtı'na çelenk konulmasının ardından saygı duruşunda bulunulup İstiklal Marşı okundu. Törene katılanlar daha sonra Fransızlara ilk kurşunu sıkan Sütçü İmam'ın kabrini ziyaret etti. Ardından Sütçü İmam olayı canlandırılıp vatandaşlara süt ikram edildi. Daha sonra da Şeyh Adil Mezarlığı'ndaki şehitliğe geçerek Kur'an-ı Kerim okunarak dua edildi.

Protokol öncülüğünde ve emniyet mensupları ve jandarma genel komutanlığı personelleri katılımıyla Binevler Caddesi'nde başlanılan akşam Fener Alayı yürüyüşü tertiplendi. Tabii Fener Alayı sadece Binevler Caddesi ile kalmadı. Şehrin pek çok semtinde halk toplanarak şanlı Türk Bayrağı'nı dalgalandırdı. Yediden yetmişe halk bu yürüyüşe coşkuyla destek verdi. 12 Şubat sabahında şehirde hakikaten bir bayram telaşı ve heyecanı vardı. Her yıl olduğu gibi Tarihi Maraş Kalesi'nde İstiklal Madalyası'nın Nazlı Bayrağımıza takılışıyla başlayan tören yerini; saygı duruşu, İstiklal Marşı'nın okunması ve Kur'an tilavetine bıraktı. Program, protokol konuşmasının ardından Trabzon Caddesi'nde geçit töreni ile son buldu.

GEÇMİŞİ UNUTMAMAK

Kahramanmaraş'ta 12 Şubat Bayramı her yıl coşkuyla kutlanır. Büyükşehir belediyesi bu kutlamalar için on günlük program hazırlar. Fakat Maraşlılar sadece bu programa dahil olmaz, kendi aralarında da farklı etkinlikler düzenlerler. Çünkü Maraşlılar bilir, bu bayram ayrıca çocuklara, gençlere yönelik bilinçlendirme çalışmasıdır. Tarihimizin önemi, geçmiş dönemde yaşanan zorluklar ve bu sıkıntıların bir daha yaşanmaması için ne yapılması gerektiğine dair düşünceler oluşturmak, 12 Şubat Bayramının genel amacıdır. O yüzden her Maraşlı için Çete Bayramı, çocukluk günlerinin efsanesidir. Şimdilerde bile Maraşlı yazarlara çocukluğunuzun Maraş'ını anlatır mısınız dedimizde, hemen hepsi mutlaka Çete Bayramı'na değinir.

Çete kıyafeti giymemiş Maraşlı bir çocuk var mıdır? Davul zurna eşliğinde sokak aralarında bayramı kutlamayan, çete kıyafeti içinde gururla, onurla kaldırımlarda yürümeyen Maraşlı bir genç var mıdır? Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Maraşlıların Bayramı" başlıklı yazısında bu coşku, heyecan ve gururu okuyabiliriz. Benzer şekilde İsmail Habib Sevük ve Sezai Karakoç'un yazılarında. 104 yıl boyunca bu sevinç, bilinç ve özverinin yaşatılması, milletimizden dayanışma, hürriyet, bağımsızlık gibi konularda ümitsizliğe düşmememiz gerektiğini göstermektedir.

AFŞİN LAVANTA BAHÇESİ

Hikâye peyzaj çalışmaları için alınan 15 kök lavanta çiçeğiyle başladı. Coğrafyasını, iklimini ve toprağını sevmiş olmalı ki, sekiz yıl sonra Afşin'de bu 15 kök lavanta çiçeğinden binlerce kök lavanta bahçesi oluştu. Lavanta harikulade kokusuyla birlikte baş, kas ve eklem ağrılarını dindirme, kaygı ve depresyon gibi hâllerde sakinleştirme, uyku kalitesini artırma gibi faydalarıyla da dikkat çekicidir.